

PASTORALA LA ÎNVIEREA DOMNULUI 2021

† IOAN
Din mila lui Dumnezeu,
Arhiepiscop al Timișoarei și Mitropolit al Banatului

Iubitului nostru cler, cinului monahal și drept-credincioșilor creștini, har, milă și pace de la Dumnezeu Tatăl, iar de la noi, părintească binecuvântare.

„...înrîstarea voastră se va preface în bucurie.” (Ioan 16, 20)

Hristos a înviat!

Iubiți frați și surori în Domnul,

Să dăm slavă Bunului Dumnezeu Care, prin sfintele slujbe, ne-a învrednicit să fim lângă Fiul Său Cel iubit, când Și-a desăvârșit drama prin care a mântuit lumea. Aceste ultime zile din viața Lui pământească au pricinuit întristare Maicii Sale Preacurate, Sfinților Apostoli și ucenicilor, dar și îngerilor. Am putea spune: Întristatu-s-au cerul și pământul. Cutremuratu-s-a iadul întru adâncul său. Omul asistă neputincios la desfășurarea acestei drame unice în conținut și una pe scena creației. Păcatul l-a dus pe om în robia întunericii.

Hristos n-a așteptat pe Cruce să fie salvat de ucenici. Fiul lui Dumnezeu știa că a venit să-i salveze pe ei și pe noi, cei de azi, dar și pe cei de mâine. Hristos n-a strigat pe Cruce: Salvați-Mă!, ci: Vă iert și Mă voi sui în Cer să vă împac pe toți cu Tatăl.

În Ghetsimani, Hristos le spune Apostolilor, înainte de marea Sa rugăciune: „*Întristat este sufletul meu până la moarte*” (Matei 26, 38). Iată ce a făcut omul căzut în păcat: L-a întristat pe Dumnezeu! Oare până când Îl vom mai întrista pe Dumnezeu cu păcatele noastre?! Ne înșelăm, fraților, crezând că pe Dumnezeu Îl putem condamna pe veci la întristare. Oare nu mai este iubire, nu mai este lacrimă de pocăință?

Iubirea este lacrima lui Dumnezeu care a căzut peste om; este sângele vărsat de Hristos pentru noi.

Iubirea este fecioara care își caută Mirele Care S-a răstignit pentru ea.

Pe Cruce, Hristos a murit moartea.

Noi L-am pus pe Cruce, iar El ne-a pus atunci pe aripile veșniciei. Cum știe Dumnezeu să răsplătească omului: omul Îi dă Crucea, iar Dumnezeu, veșnicia!

Crucea n-a putut opri iubirea lui Dumnezeu, iubirea trece dincolo de Cruce. Dumnezeu, chiar și atunci când este întristat, iubește. Eu, când sunt întristat, urăsc, hulesc și judec.

Doamne, mai varsă o lacrimă peste ale noastre inimi să se umple de iubire!

Iubiți fii duhovnicești,

Întristată este lumea azi, dar prin credință „întristarea voastră se va preface în bucurie” (Ioan 16, 20), așa le grăia Hristos Apostolilor Săi. Cred că acest cuvânt ni l-ar da și nouă azi, mai ales celor din ale căror familii au plecat mamă, tată, frați, prieteni.

Dumnezeu să preschimbe întristarea din inimile fraților voastre, așa cum a preschimbat întristarea care a fost în inima Maicii Domnului, a Sfinților Apostoli și a ucenicilor, după Cruce, piroane și cununa de spini.

Iubiților, sfânta lumină pe care o primiți este parte din bucuria pe care au primit-o femeile mironosițe când s-au dus la Mormânt să-L caute și să-L ducă mir lui Hristos, Mirelui Ceresc: „Dar când mergeau ele să vestească ucenicilor, iată Iisus le-a întâmpinat, zicând: Bucurați-vă!” (Matei 28, 9)

În taina sfintei lumini se ascunde iubirea lui Hristos. Dumnezeu ne întâmpină și la acest Praznic mare cu lumină, întru care sălășluiește iubirea Lui față de om, coroana creației Sale.

Omul este nu numai rodul înțelepciunii lui Dumnezeu, dar și al iubirii Sale. Iubirea lui Dumnezeu iartă inima împovărată și smerită și transcende chiar și moartea. Să nu-ți fie teamă de iubire și de moarte.

Iubește și iartă, iar moartea nu te va atinge.

Există în Cer o casă în care domnește iubirea. În acea casă este așteptat să vină omul care, în această lume, caută o singură comoară: pe Hristos.

Iubiți mei frați, în existența noastră pământească nu putem pune în paranteză sufletul. La sfârșitul vieții, unii frați creștini zic: Ce a fost aceasta? Înseamnă că au trăit ca o nonprezență pe acest pământ, neștiind că mormântul este casa vremelnicei veșnicii.

Fraților, noi, românii, nu ne-am extins în istorie pe orizontală, ci în Sus și nu am încercat să ne înveșnicim în piramide, ci în biserici și în mănăstiri. Biserica este semnul că neamul nostru se află pe aripile veșniciei, iar nu pe cele ale morții și că am fost zidiți la rândul nostru spre nemurire. Chiar și atunci când am fost trași pe roată în istorie, ca neam, Hristos a sfărâmat roata și ne-a ajutat să ne ducem crucea neamului până la Golgota cea de Sus.

Hristos, pe Cruce, Horea, pe roată.

Hristos, pe Golgota, Horea, în Apuseni.

Prin Jertfa lui Hristos vom dobândi Împărăția bucuriei lui Dumnezeu.

Prin suferință vom păstra Carpații, casa vremelnicei noastre pe acest pământ.

Iubiți frați și surori,

Hristos, după moartea pe Cruce, a trecut prin marea noapte spre Înviere. După ultimele Sale cuvinte, S-a lăsat marea tăcere. Constantin Brâncuși, pe malul Jiului, a dăltuit în piatră tăcerea și apoi în tăcere s-a întâlnit cu Infinitul.

Așa cum te părăsește umbra în noapte, așa L-au părăsit pe Hristos ucenicii Săi.

Iubiților, Hristos nu a fost răstignit între doi sfinți, ci între doi tâlhari, vrând să ne arate că a venit și pentru ei pe acest pământ; și pe tâlhari îi așteaptă la poarta Cerului. Unul dintre tâlhari Îl apără pe

Hristos, arătându-l nevinovăția.

O, de cât har s-a învrednicit acest tâlhar pe cruce! Atemporal, am putea spune că, în momentul când acest tâlhar Îl apăra pe Hristos, el atunci a înviat. Hristos, lăsându-l pe cruce, a coborât la iad și apoi, împreună cu tâlharul, au pășit pe poarta Raiului. Tâlharul rămâne și pentru noi un reazem de nădejde pentru iertarea și iubirea lui Dumnezeu.

Iubite frate, chiar dacă, până în această noapte a Învierii, ai tâlhărit, scoală-te și vino la Cruce, încă mai este Hristos pe ea. Și pentru tine a curs o picătură de sânge din coasta Lui. Înainte de a coborî la iad, Hristos a coborât în inima tâlharului. Și azi, din Potir, Hristos poate să coboare în inima ta. El așteaptă de la tine un semn de pocăință și să verși o lacrimă.

Lacrima este rostirea sufletului, este strigătul din adânc către Dumnezeu.

Adânc, Doamne, adânc, căci în adânc de păcate am căzut!

Doamne, chiar dacă suntem mai în adânc decât iadul, află-ne cu lumina Învierii Tale!

Cine Îl apără azi pe Hristos? Poate vei zice că nu mai e pe Cruce. Dar, dacă iei bine seama, vei vedea că azi, mai mult ca oricând, se bat mii de piroane în Trupul tainic al lui Hristos, în Biserica Sa. Nu ai vrea să iei și tu chipul tâlharului care, pironit fiind pe cruce, Îl apăra pe Hristos?! Tâlharul era în piroane pe cruce, tu, liber. Ridică-ți fruntea și mărturisește că: „Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu (...). Care pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Fecioara Maria și S-a făcut Om” (Simbolul Credinței). Tu ești mai bun decât un tâlhar, îndrăznește și mărturisește-L pe Cel Care S-a luptat în locul tău pe Cruce, murind moartea. Cu doi tâlhari a fost Hristos răstignit, dar numai pe unul l-a luat cu Sine și a intrat în Rai.

Iubiților, să nu nesocotim bunătatea, răbdarea și iubirea lui Dumnezeu, dar nici dreptatea Lui. Hristos spune despre Sine: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața” (Ioan 14, 6). Adică să nu-L nesocotim pe Cel Care este Dreptatea în Sine și Iubirea desăvârșită.

Hristos iartă și binecuvântează pocăința tâlharului și socotește răstignirea lui pe cruce, lângă Mântuitorul, ca pe o jertfă adusă lui Dumnezeu pentru păcatele sale.

De ce mare har s-a învrednicit acest tâlhar! Cei doi tâlhari au avut aceeași chemare, pe amândoi i-a luat Hristos de mână cu Sine pe cruce, dar, când au ajuns la poarta Raiului, unul a zis: Eu vreau să rămân cu tâlharii. Lumina Raiului mă orbește, lăsați-mă în adâncul întinericului. Și lăsat a fost.

Iubite mame, v-am văzut de multe ori venind la sfânta biserică ținându-vă copilașii de mână. Aveți grijă de ei și să vă ajute Bunul Dumnezeu să intrați cu toții de mână în Rai, așa cum a intrat și Hristos cu tâlharul.

După Înviere, cu toții avem aceeași chemare a lui Hristos, să intrăm în Împărăția luminii: „Cine voiește să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea și să-Mi urmeze Mie” (Marcu 8, 34). Aceasta este porunca mării chemări a iubirii lui Dumnezeu.

Hristos a împărțit Raiul cu un tâlhar, ai nădejde că vrea să-l împartă și cu tine.

Iubite frate, poate că nu ai aici nicio palmă de pământ; vino la Hristos și îți va da o parte de Cer. N-ai pământ, ai cer și vei fi cel mai bogat om.

Iubiților, Hristos Cel Înviat, prin Jertfa Sa pe Cruce ne-a redat bucuria vieții și arvuna dobândirii fericirii veșnice. De astăzi avem moștenire cerească, de vom dori-o de aici, de pe pământ, de vom crede, de vom iubi și de ne vom smeri ca tâlharul de pe cruce: „Bindecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos Care, după mare mila Sa, prin Învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut din nou spre nădejde vie, spre moștenire nestrăcioasă și neîntinată și neveștejită, păstrată în ceruri pentru voi” (I Petru 1, 3-4).

Bucuria Învierii să-i cuprindă și pe frații noștri care sunt în suferință, Hristos a suferit și pentru ei!

Doamne, mângâie și depărtează suferința acestui neam greu încercat acum!

Iubiți frați și surori, la acest Praznic vă doresc să aveți parte de bucuria femeilor mironosițe.

Fraților, e primăvară!

A înflorit Trandafirul pe Golgota:

Hristos a înviat!

† IOAN
Arhiepiscop și Mitropolit

ÎMBUNĂȚĂȚIREA (DIORTOSIREA) TRADUCERII ROMÂNEȘTI A NOULUI TESTAMENT

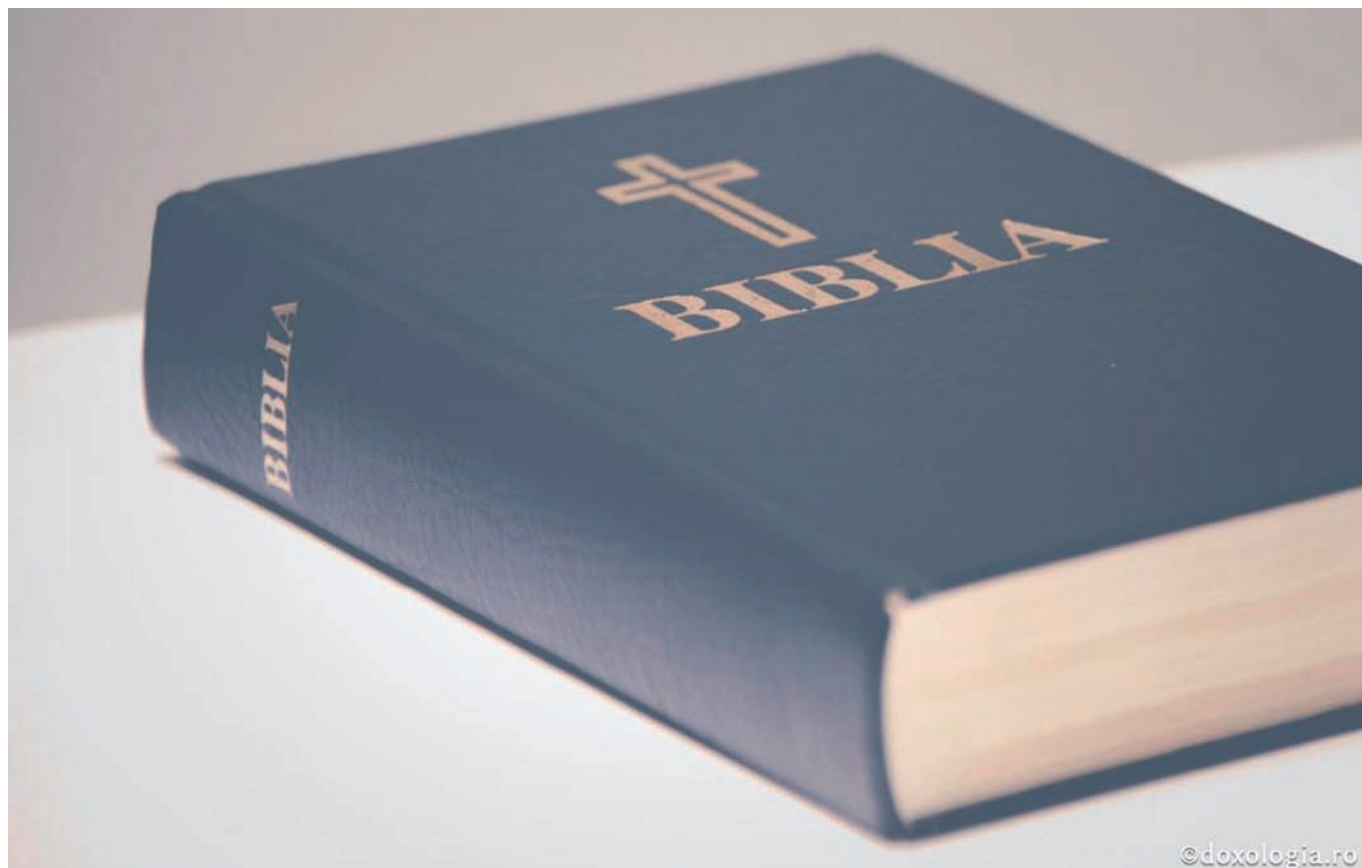
Preot prof. univ. dr. VASILE MUNTEAN

Precizez ab initio că în paginile de față extind cercetarea dintr-un articol publicat nu demult¹, urmărind perfecționarea variantei neotestamentare românești, cuprinsă în Biblia editată în 2019.

În Cuvântul-înainte (pp. 8-7), P. F. Patriarh Daniel sublinia următoarele: „...acordăm o atenție sporită fidelității față de textul original în traducerea românească a Sfintei Scripturi și a Sfintei Liturghii, precum și nevoii de exprimare pe înțelesul poporului, evitând deopotrivă arhaismele arhaice și neologismele greu de integrat în cultul Bisericii”. Apreciez, totuși, că unii termeni mai noi, cu o semnificație clară, au putut până în prezent substitui – cum vom vedea infra – expresiile arhaice desuete (având alte sensuri) care era cu puțință să creeze confuzii în mintea cititorului contemporan.

Evident, în investigația actuală nu intră datările și autenticitatea scrierilor sacre (aspecte destul de dezbătute recent), nici comentariile – mai mult sau mai puțin obiective – privind autorii etc., lucrările speciale oferind suficiente detalii².

În preliminarile din p. 1202, termenul patimile (suferite de Mântuitorul), posedând și o semnificație peiorativă³, e util a se înlocui cu „pățimurile”, sintagmă ce apare exclusiv în Epistola paulină către evrei

¹ În rev. *Altarul Banatului*, nr. 1-3/2020, pp. 161-164. Să notez că abrevierile neotestamentare, bibliografice și uzuale vor fi plasate la sfârșitul acestui studiu.

Și pe această cale exprim gratitudinea mea Doamnei Elena Lazăr, cunoscută elenistă, care cu atenție a parcurs materialul în întregime, oferindu-mi sugestii valoroase.

² De exemplu: St. Tofană, *Introducere în Studiul Noului Testament*, I, Cluj-Napoca, 2000; V. Mihoc et alii, *Introducere în Studiul Noului Testament*, I, Sibiu, 2007; M. Reddish, *An Introduction to the Gospels*, Abington Press, 2011; Wikipedia (online).

³ MDE, p. 1270: simțământ copleșitor care întunecă judecata, pornire nestăvilită; pasiune, părtinire *et alia*.

(II, 10)⁴. Când s-a discutat în aceeași p. 1202 despre simbolistica unor numere din Evanghelia mateiană, între care și cele trei grupe a câte de 2x7 (adică 14, amintite în cap. I, v. 17), era de folos să se fi precizat că cifra 14 simbolizează „toate neamurile” sau generațiile respective, deși evanghelistul Matei a selectat doar 14, pe când ele efectiv au fost mai multe⁵.

Evanghelia după Matei

Sumarul cap. I sună așa: „Cartea neamului lui Iisus Hristos, zămislirea, numele și nașterea” (p. 1203); l-aș reformula astfel: Genealogia lui Iisus Hristos, zămislirea/conceperea, numele Emanuel și nașterea. Primul nu ar fi unicul cuvânt nou – potrivit, socotesc eu -, necesar în vederea edificării cititorului intelectual sau de rând. În continuare voi înșira o serie de neologisme (majoritatea de origine franceză și câteva din neogreacă) pe care le-am descoperit chiar în cuprinsul prezentei versiuni noutestamentare: (a) abate⁶, (a) absorbi⁷, adulter⁸, aer⁹, cauză¹⁰, comandant¹¹, conducător¹², demon¹³, (a) deveni¹⁴, discuție și (a) discuta¹⁵, extaz¹⁶, favoare¹⁷, (a) istorisi¹⁸, (a) molipsi¹⁹, paralic²⁰, rang²¹, riguros²², (a) scandaliza²³, unitate²⁴. Interesant de remarcat că un franțuzism, anume a împuta (a imputa, astăzi), din Biblia de la 1688²⁵, nu a fost reținut de traducătorii ulteriori ai Sfintei Scripturi; posibil ca aceștia să fi considerat că nu ar reflecta cu acribie verbul corespunzător elin.

În ceea ce privește tâlcuirea din cap. I (vv. 19, 20 și 25), cu toate că în Biblia lui Șerban și în alte ediții scripturistice, precum și în Noul Testament comentat, observăm o redare precisă a textului grecesc²⁶, în ediția din 2019 s-a inclus o tălmăcire interpretativă, conform doctrinei ortodoxe. În caz că se revine vreodată la procedeul tradițional, de reproducere întocmai a originalului elin, pentru ca lectorul dreptcredincios să nu rămână în dilemă ori needificat, ar fi folositor ca punerile la punct din aparatul critic, atașate cap. I din Evanghelia după Matei (din Noul Testament comentat)²⁷ să fie înglobate fie în subsolul paginii, fie în Introducerea care precede această Evangheliie.

Dezacordul gramatical din același cap. I, 21 („...va mântui poporul Său de păcatele lor”) se poate ușor înlătura prin ignorarea pronumelui „lor”; în consecință, vom scrie simplu: de păcate. Se știe mai puțin că denumirea alfabetului glagolitic, inventat în sec. 9 de frații tesaloniceni Chiril și Metodie, provine de la cuvântul paleoslav glagola (Domnul „a zis”) care - tradus - excesiv se repetă în textul inspirat. Întrucât în v. 22 ne întâmpină zis/zice, se cere o minimă stilizare²⁸ care nu afectează însă în esență mesajul biblic. În loc de „...să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul care zice”, vom însemna mai concentrat: „...să se împlinească ceea ce a zis Domnul prin profetul” (variante franceză e asemănătoare)²⁹. În stihul următor (23) lecturăm: „Fecioara va avea în pânțece...”, propoziție ce se poate adapta: „Fecioara va zămisli/concepe în pânțece” (sau în sânul său).

Deoarece mai încolo avem de-a face și cu alți Irozi, Irod din sinteza cap. II se cuvine a fi denumit Tiranul

4 În *Lit.*, p. 353, rr. 2 și 4 de sus, *pățimile* Domnului – într-o rugăciune - se află în opoziție cu *patimile* omului.

5 Am prezentat succint subiectul în *Istoria creștină generală*, I, București 2008, pp. 55-56.

6 II In, 9.

7 Evr XII, 13.

8 Mt V, 27, 28 și XVI, 4 et passim.

9 FA XXII, 23.

10 Lc VIII, 47; In XV, 21; FA XIX, 17 și XVIII, 20; Rom XI, 28.

11 FA FXXIII, 10.

12 Mt II, 6.

13 Mt VIII, 31 și X, 8; I Cor X, 20 etc.

14 I Tes II, 8.

15 FA XVII, 18 și XVIII, 19; I Tim VI, 4 etc.

16 FA XXII, 17.

17 FA XXV, 3.

18 FA XII, 17 și XV, 12 etc.

19 Evr XII, 15.

20 FA IX, 33.

21 I Tim III, 13.

22 FA XXVI, 5.

23 Mt XV, 12.

24 Ef IV, 3.

25 BDS, pp. 772 (Mt XXVII, 44) și 785 (Mc XIV, 5).

26 În conexitate cu traducerea, autorul (în DNT, p. 170) comentează neconcludent.

27 NTC, p. 4, nn. 1-5.

28 Regretatul teolog, ierarh, scriitor și stilist, care a fost Bartolomeu Valeriu Anania, în majoritatea cazurilor a operat îndreptări de stil adecvate, de nivelul limbii române actuale, ce trebuiau asumate integral de ultima ediție neotestamentară de la noi, ceea ce – din păcate – nu s-a întâmplat.

29 AIG, p. 1.

(și nu cel Mare, cum s-a autointitulat)³⁰. La v. 1, determinativul rege trebuie pus înaintea lui Irod. Slavonul prooroc (din v. 5, ca și din cap. I, 22 et passim) nu se scrie cu doi o alăturăți, ci numai cu unul³¹. Firește, s-ar putea face uz – în mod preponderent – de grecismul profet³². Apoi pe motiv că în v. 7 se folosește verbul -κρίβω³³, vom abandona adverbul lămurit și vom așeza în loc întocmai sau exact. Pentru a nu fi niciun dubiu, versiunea engleză – referitor la steaua de la Răsărit – a completat în v. 9 vocabula locului (intervenție admisibilă): „...and stood over the place where the Child was”³⁴. La v. 10, tautologia „...s-au bucurat cu bucurie foarte mare” se cere a fi evitată în această manieră: s-au bucurat foarte mult sau au fost cuprinși de o foarte mare bucurie (cum a procedat și traducerea franceză: „ils furent saisis d’une très grande joie”)³⁵. În v. 20, „sufletul” = viața³⁶. Atributul „Nazarineanul” din v. 23 (tot cap. II) n-ar trebui să aibă o trimitere la Judecători XIII, 5, acolo realmente fiind descris nazireatul (ca și în Numerii VI, 2-21); Iisus nu a fost nazireu, ci doar Sf. Pavel³⁷. În acest cadru e necesar a fi invocat un stih din Isaia XI, 1, unde se găsește ebraicul „nețer” (= rădăcină)³⁸ care – sub raport teologic – explică și toponimul Nazaret, ca și apelativul Nazarineanul. Paralela din Septuaginta vorbește în adevăr de „rădăcina lui Iesei (-άβδος -κ τς -ίζης -εσσαί)³⁹, precum și Sf. Pavel în Epistola către romani, XV, 12, mlădița sau vlăstarul fiind Hristos⁴⁰. Pe această linie merge și un cercetător străin, de exemplu: „The title Nazarene may refer to the Branch in Isa. 11:1, which in Hebrew is netzer. The Branch there, signifying Christ, is a twig out of the stem of Jesse, the father of David”⁴¹. Neîndoielnic, etimologii vor confirma sau infirma acest punct de vedere.

În schița cap. III, în loc de „Botezul lui Iisus” – pentru a nu apărea vreo neclaritate –, se va nota „Botezarea...” Văd că, începând cu v. 1, sintagma „a propovădui” se repetă extrem de des, în detrimentul cuvântului pământean „a predica”. 7: se impune a se substitui locuțiunea „v-a arătat” cu „v-a învățat”, cum ne arată și verbul -πέδειξεν, de la -ποδείκνυμι⁴². 13: al doilea „către” este în plus. 15: sună mai românește „Iisus i-a zis”, și nu „Iisus a zis către el”. 17: nu „venind peste El”, ci „venind deasupra Sa” (-π- α-τόν)⁴³ (lat. super se).

Cap. IV, 3: nu „a zis către El”, ci „I-a zis”. 14: nu „să se împlinescă ce s-a zis prin Isaia proorocul, care zice”, ci „să se împlinescă spusa/zicerea profetului Isaia” (ca și în versiunea franceză)⁴⁴. 15: Zabulon, nu „Zabulan” (probabil, greșeală de culegere). Lunaticii din v. 24 sunt mai degrabă epilepticii; cum remarcă o specialistă în medicină,⁴⁵ somnambulismul dacă se agravează dă în epilepsie. După aceea, formula pleonastică „multă mulțime” din v. 25 trebuie înlocuită cu „mare mulțime”, opusul unei „mici mulțimi”; nu e un caz unic, din loc în loc expresia „multă mulțime” alternând cu „mare mulțime” (viitorul diortositor va îndrepta ce este de îndreptat).

Cât despre expresia „săraci cu duhul” (Mt V, 3), ea este explicată în dicționarele de la noi în acest chip: inși fără inteligență, proști⁴⁶. S-ar recomanda – pentru eleganța limbii - a se adopta termenul smeriți ce îl găsim bunăoară în erminia Sf. Ioan Hrisostom⁴⁷; e vorba aici de o traducere interpretativă care s-a aplicat anterior și în cazul Dreptului Iosif, privit în exclusivitate ca logodnic al Fecioarei Maria⁴⁸. 11: virgula după „mințind” nu își are rostul. În cadrul v. 15 („Nici nu aprind făclie...”), varianta engleză a introdus subiectul

30 R. Feraru și C. Jinga, *Merele de aur. Antologie de documente scrise din epoca Noului Testament*, Timișoara 2001, p. 207.

31 I. Negrescu, *Limba slavă veche*, București 1961, p. 395.

32 E adevărat că toți prorocii veterotestamentari – în Biblia sinodală din 2019, pp. 1558-1559 – sunt transcriși ca „profeți”.

33 DFG, p. 66; vezi și PGL, p. 65.

34 NTRV, p. 15.

35 AIG, p. 2.

36 NTC, p. 5.

37 *Ibidem*, p. 227, n. 2, precum și DECR, p. 317.

38 A se vedea și DNT, p. 204.

39 *Septuaginta*, p. 581.

40 BSS (p. 752) posedă acest stih: „O Mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un Lăstar din rădăcinile lui Iesei va da”. Pentru „tulpina lui Iesei” în original este tot -ίζα (trebuia στέλεχος, cf. DFG, p. 1787), pe când pentru „Lăstar” avem -vθος (= floare); prin extensie, se poate accepta și *Lăstar*. Traducerea de la 1688 (BDS, p. 461) se distinge parțial: „Și va ieși Toiag din rădăcina lui Iesei și Floare den rădăcina lui”. Aceasta din cauză că -άβδος are înțelesul și de „toiag” (ca în Mt X, 10).

41 NTRV, pp. 17, n. 23³; încă p. 666, n. 12.

42 DGF (p. 2018) citează tocmai acest verset. Și -πόδειξις (un derivat) semnifică *teaching*, adică „învățare”; cf. PGL, p. 1447.

43 DGF, p. 736.

44 AIG, p. 3.

45 Aurelia Sârbu, în *Dicționarul sănătății* (coord. E. Pora), București 1978, p. 417.

46 MDE, p. 1565.

47 *Credința ortodoxă*, Iași 1996, p. 414 (cu bibliografie). Să se vadă și OC, p. 152.

48 Am discutat această temă în comunicarea *The Tetraevangelion and the Holy Gospel in Romanian. Adjusting and Explaining some Syntagsms*, imprimată la Reșița, în *Analele Universității «Eftimie Murgu»*. Fascicula de științe social-umaniste, 1/2013, p. 46.

„oamenii” - men după predicatul „aprint”⁴⁹, pentru a avea noimă acea construcție lingvistică. 16: „cele” și „Cel” pot fi eliminate, iar în vv. 18 și 20: nu „zic vouă”, ci vă zic. La fel, în v. 26: îți grăiesc (nu „grăiesc ție”). O structură de limbă mai deosebită are v. 29: „Iar dacă ochiul tău cel drept te smintește pe tine, scoate-l și aruncă-l de la tine, căci mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale decât tot trupul tău să fie aruncat în gheenă”. Corijez și stilizez: Iar dacă ochiul tău drept te îmboldește spre păcătuire, scoate-l și aruncă-l, căci mai de folos este să îți piară un mădular decât tot trupul să-ți fie aruncat în Gheena. Situația se repetă în stihul următor, acum în legătură cu „mâna”.

De reținut că sintagma „sminteală” (și „a sminti”) în contemporaneitate are aceste înțelesuri primare: scrânteală, aiureală, nebulie⁵⁰. Dimpotrivă, σκάνδαλον înseamnă: prilej de păcat (și fr. „scandale” are sensul de „pericol de a cădea în păcat”), cădere în păcat⁵¹. „A te scandaliza” (de la σκανδαλίζω)⁵² = a te face să greșești/păcătuiești, a te poticni/împiedica. Se mai utilizează, în acest context, expresiile: piatră de poticnire, piatră de scandal/de scandală, poticniri/poticneli, păcătuiri. Numai într-un singur loc (Mt XV, 12) s-a renunțat la „s-au smintit”, pentru exprimarea corectă „s-au scandalizat”.

Tot în cap. V, vv. 32, 39 și 44, „vouă” este superfluu. 45: ultimii doi „cei” pot fi omiși. 46 și 47: „au” trebuie înlocuit cu oare. „Neamurile” (din același v. 47) sunt păgânii⁵³.

Fiindcă dreptatea - δικαιοσύνη, din cap. VI, 1, e detaliată și în titlul capitolului, și în stihurile următoare, ea nu se cere a fi înlocuită în v. 1 cu „faptele dreptății”. La vv. 2, 5 și 16: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). 7: „neamurile” se echivalează iarăși cu păgânii, iar „multa vorbire” este o expresie abuzivă, „multă” dovedindu-se un adaos inutil (πολυλογία = vorbărie). Locuțiunea „spre ființă” din Rugăciunea Domnească (v. 11) trebuie înlocuită cu cea de toate zilele, aceasta fiind tâlcuirea justă, în concordanță cu originalul elin⁵⁴. Obișnuit, nu se spune „greșale” (vv. 12, 14, 15), ci greșeli⁵⁵; am constatat că ambele forme s-au întrebuintat pe parcurs⁵⁶. 16: verbul „își smolesc” este greșit, căci în original este -φανάζω = a întuneca⁵⁷, lipsind cu desăvârșire πισσώω = a da cu catran⁵⁸ (în ngr. πισσ- = a smoli)⁵⁹. În v. 25 voi îndrepta (ca și în alt loc): vă zic -nu „zic vouă”- și viața, nu „suflet”. 32: „neamurile” = păgânii.

În cap. VII, 16 și 22, nu „au”, ci oare. 23: le voi mărturisi (nu: „voi mărturisi lor”). Pe urmă, inversiunea din v. 24, „așemăna-se-va”, nu are nicio justificare.

VIII, vv. 2 și 3: cureți, curăță-te (formele corecte)⁶⁰. 10: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). De asemenea, la v. 11: vă zic, nu „zic vouă”. 17: formula „care zice” se va scoate. Deși în originalul grec nu apare, pentru claritatea frazei în v. 18 s-a adăugat „marea”, de fapt un lac⁶¹. 24: furtuna nu „s-a ridicat”, ci s-a făcut/ivit (-γένετο), iar „liniștea” de la v. 26 n-a fost „deplină”, ci mare - μεγάλη. Sintagma „au început” nu există în textul elin. „Afară”, din v. 31, este în plus, „a scoate” însemnând „a da afară”⁶². „Țărnul” din v. 32 era efectiv o râpă (κρημνός = râpă, coastă⁶³). 34: Iisus n-a fost solicitat de gadareni „să treacă”⁶⁴ din hotarele lor”, ci să plece/să se ducă (μεταβ-) ⁶⁵

IX, 1: întrucât în original este διαπεράω = a traversa⁶⁶, verbul „a trecut” va fi urmat - pentru claritate - de vocabula „marea”. 15: fiii nunții (ca și la Lc V, 34; la Mc II, 19: prietenii mirelui, pe când la In III, 29: prietenul mirelui) se pot reda prin „nuntașii”, termen uzual la români. 25: dată afară (nu „scoasă afară”). 27: expresia „și zicând” este, fără îndoială, de prisos. 28: I-au zis, nu „Zis-au Lui”. 33: după „așa” se va adăuga ceva (în greacă este ο-τως) ⁶⁷.

49 NTRV, p. 32.

50 DS, p. 410: se adaugă la pct. 2: greșeală, abatere, neconformare; la pct. 3 (inv.): stricăciune, pierdere, pagubă, neplăcere.

51 PGL, p. 1235; *Dicționar francez-român* (coord. N. Condeescu), București 1967, p. 702.

52 PGL, p. 1235.

53 NTC, p. 10.

54 *Mărturisirea de credință a Bisericii Ortodoxe - 1642* (trad. Alexandru Elian), București 1981, p. 119; V. Muntean, *Miscellanea*, Sibiu 2017, pp. 107-108 (cu comentariu și bibliografie).

55 *Mărturisirea de credință...*, p. 120.

56 Vezi, de exemplu, Gal VI, 1 et passim (pentru „greșeală”).

57 DGF, p. 323: *obscurcir, ternir*.

58 *Ibidem*, p. 1559.

59 S. Cotelulis, *Dicționar român-grec*, București 1975, p. 449.

60 Îndr., p. 139. *Slujba Sf. Maslu și rugăciuni pentru bolnavi*, București 2012, p. 92, r. 3 de sus: „Domnul să te curețe”.

61 Lc VIII, 22; ODB, II, p. 818.

62 DS, p. 398.

63 DGF, p. 1335; PGL, p. 777.

64 DS, p. 451 (pentru sensurile acestui verb).

65 DGF, p. 1259 (μεταβαίνω).

66 *Ibidem*, p. 483.

67 *Ibid.*, p. 1428 (de cette façon); AIG, p. 10 (pareille chose).

X, 1: „lor” și „celor” se vor ignora. În v. 4, Cananeul va fi citit Cananeanul (în engleză Cananaean)⁶⁸. 5: locuțiunea „poruncindu-le lor și zicând” se va lectura astfel: poruncindu-le acestea⁶⁹. 6: „cele” se elimină. 9: argint – gr. -ργυρον, nu „arginți”. 17: sinedriilor (ε-ς συνέδρια), nu „sinedriștilor”. 19: vi se va da (nu „se va da vouă”). 23: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). 29: oare (nu „au”). 39: în loc de „Cine ține la sufletul lui îl va pierde, iar cine-și pierde sufletul lui pentru Mine îl va găsi”, se va citi: Cine își află viața [în plăceri] o va pierde, iar cine-și pierde viața pentru Mine o va afla [în veșnicie]; același verb ε-ρίσκω = a afla⁷⁰ este trecut de două ori în original, îndreptățind corectarea de mai sus. În v. 42: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”).

XI, 1: „mai departe” constituie o întregire inutilă a traducătorului român. La v. 5: se curăță (nu „se curățesc”). În v. 6: se va poticni (nu „se va sminti”) ⁷¹. În v. 11: vă zic (nu „zic vouă”). La v. 14: să primiți (nu „să înțelegeți”, în original fiind δέξασθαι, de la δέχομαι = a primi)⁷².

XII, 3: oare (nu „au”). În v. 4, o cratimă reclamă „punerea înainte”. În v. 35 se vor eluda: cel, cea, afară, cel, cea, afară. În v. 36 aș consemna cuvânt de prisos (-ργός, lat. otiosus = superfluu, de prisos, inutil)⁷³, nu „deșert”. Cred că explicația pentru „frații și surorile” Domnului (v. 46, plus XIII, 55-56) se cădea a fi inclusă în primul rând în preliminarii, când se putea da și o minimă bibliografie⁷⁴.

XIII, 21: se poticnește (nu „se smintește”) ⁷⁵. La v. 29: odată (legat). Fiind în original συλλέγω = a culege, a strânge⁷⁶, vom respinge imperativul „Pliviți” (v. 30); nu avem de-a face cu βοτανίζω⁷⁷. În v. 35, fraza „să se împlinească ce s-a spus prin proorocul care zice” se va reduce astfel: să se împlinească spusa profetului”. La v. 41, „smintelile” se vor substitui cu pietrele de poticnire⁷⁸. În v. 52, după „vistieria sa” scriem lucruri. În vv. 55 și 56: oare (nu „au”). La v. 57: se scandalizau din pricina Lui (nu „se sminteau întru El”).

XIV, 3: Irod se impunea a fi însoțit de Antipa (tetrahul)⁷⁹. Potrivit verbului grecesc (προβιβασθε-σα, lat. illa praemonita), fiica Irodiadei a fost „îndemnată” de mama sa (v. 8); real, însă, ea a fost ațâțată, cum au intuit versiunile neotestamentare străine⁸⁰. În v. 30 lipsește – după „vântul” – adjectivul puternic/înfrișător (-φοβήθη).

XV, 4: nu e vorba de „blestem”, ci de vorbire de rău (κακολογέω), conceptul „a blestema” fiind definit prin καταράομαι⁸¹. În v. 17, cuvântul -φεδρών nu a mai fost tradus, locul de ușurare înțelegându-se prin eufemismul „se aruncă afară”. 22: referitor la „cananeeancă”, acel etnonim ar suna mai bine în românește ca și canaaneană/cananeană/canaanită⁸². Tot din v. 22 aflăm că această femeie „din acele ținuturi, ieșind striga, zicând...”; nuanțez: ieșind din acele ținuturi, striga zicând; a se vedea impresionantul comentariu hrisostomic (din veacul 4), ce așază în paralelă ieșirea lui Iisus și ieșirea acelei femei: „Hristos a ieșit din hotarele Lui, iar femeia din hotarele ei și așa au putut să se întâlnească”⁸³. 23: Eliberează-o (nu „Slobozește-o”). Același slavonism „slobozesc” (din v. 32) l-aș schimba cu: îi las să plece/le dau drumul. O identificare ireală în v. 39: Magadan nu este Magdala⁸⁴.

XVI, 21: nu „învieze”, ci învie⁸⁵. „Sminteala” din v. 23 este poticneala. 25: „sufletul” e viața ⁸⁶.

În rezumatul cap. XVII, lunaticul poate fi asociat – în paranteză – cu epilepticul demonizat⁸⁷. 3: li s-au arătat (nu „s-au arătat lor”). 20: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). 27: să nu-i scandalizăm (în loc de „să nu-i

68 NTRV, p. 61.

69 NTC, p. 18; a se compara cu versiunea franceză (AIG, p. 11).

70 PGL, p. 575; NTRV, p. 65, n. 39 („To find the soul-life is to allow the soul to have its enjoyment and to escape suffering...”); NTC, p. 19, n. 2: „joc semantic între viața biologică trecătoare și viața veșnică a sufletului”.

71 Cf. și NTC, p. 20.

72 DGF, p. 450; PGL, p. 340. A se vedea și NTC, p. 20.

73 DGF, p. 261 („qui n’aboutit à rien”); DLR, p. 848. Să se vadă și NTRV, p. 76 („idle word”).

74 Cele două articole apărute în *Studii Teologice*, nr. 5-6/1961, pp. 271-296; nr. 5-6/1985, pp. 381-389. Să se vadă și DNT, pp. 169-172; R. Rus, *Dicționar enciclopedic de literatură creștină din primul mileniu*, București 2003, pp. 344, 368 și 466. Pagina lui M. Homescu, intitulată *Controverse semantice cu privire la „frații Domnului Iisus”* (din rev. *Învierea*, 15 oct. 2008, p. 2), nu conține concluzii certe, ci ipotetice.

75 NTC, p. 25.

76 DGF, p. 1818.

77 *Ibidem*, p. 369.

78 NTC, p. 26.

79 R. Feraru - C. Jinga, *op. cit.*, p. 13. Ironic, e trecut „regisor” în OC, p. 185.

80 AIG, p. 18 (*A l’instigation de sa mère...*); IG, p. 30 (...*zuvor von ihrer Mutter angestiftet war*); NTRV, p. 88 (...*being instigated by her mother*).

81 PGL, p. 716.

82 BDS, pp. 762 (*hananeiană*) și 757 (Mt X, 4: *Simon Cananitul*). Vezi și ODB, I, p. 139; DGR, p. 532.

83 V. Mihoc, *Predici exegetice la duminicile de peste an*, Sibiu 2001, p. 142 (cu bibliografie).

84 NTRV, p. 96; AIG, p. 20.

85 *Îndr.*, p. 187; NTC, p. 187.

86 *Aristot.*, p. 139, n. 11.

87 NTRV, pp. 3 și 103.

smintim pe ei”).

XVIII, 3: vă zic (nu „zic vouă”). În v. 4: mai mare (μείζων)⁸⁸, nu „cel mai mare”. 6: va poticni/va scandaliza (nu „va sminti”) și să se arunce - καταποντισθ-⁸⁹, nu „să fie afundat”). Din nou „sminteli” și „a sminti” în vv. 7, 8 și 9; se vor corecta cu: prilejurile de păcătuire și a fi piatră de poticnire. În vv. 13 și 19: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). La v. 22, Iisus i-a zis: Nu-ți spun... (nu: „Zis-a lui Iisus: Nu zic ție...”). 25: lipsind acordul gramatical în cazul participiului la singular („să fie vândut el și femeia și copiii...”), propun soluția: să se vândă el și femeia și copiii...

XIX, 9: vă zic (nu „zic vouă”). 10: chestiunea (α-τία = problemă/dispută pentru ceva)⁹⁰ bărbatului cu privire la femeie (nu „pricina omului cu femeia”). Apoi, pluralul de la „țarină” este țarini⁹¹, nu „țarine” (v. 29).

XX, 1: foarte de dimineață (nu „dis-de-dimineață”). În vv. 4 și 7: ce va fi drept - δ-καιον δώσω⁹² (nu „ce va fi cu dreptul”). 13: pentru e bine să preceadă „un dinar”. 15: oare, nu „au”. 17: „lor” se va omite. 23: le-a zis (nu „a zis lor”). 28: viața (nu „sufletul”). 34: L-au urmat (nu „l-au urmat Lui”).

XXI, 3: îi va trimite, nu „le va trimite”⁹³. 4: „care zice” se eludează. 5: pe mînzul asinei, mînzul celei de sub jug (nu „pe asină, pe mînz, fiul celei de sub jug”)⁹⁴. 9: întru înălțimi/întru cele înalte - -v το-ς -ψίστοις, lat. in altissimis⁹⁵ (nu „întru cei de sus”). 10: nu „s-a cutremurat”⁹⁶, ci s-a tulburat/s-a agitat/s-a pus în mișcare (-σεισθη, de la σειώ)⁹⁷. 13: le-a zis (nu „a zis lor”). 16: oare (nu „au”). 17: „afară” se înlătură. 21: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). 27: le-a zis (nu „a zis lor”). 29: domnule (spre a se deosebi de adresarea către Domnul prin excelență: Doamne). 31: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”).

XXII, 16: irodieni (nu „irodiani”)⁹⁸ și cu adevărat (nu „întru adevăr”). 21: le-a zis (nu „a zis lor”). „Zicând” din v. 24 este în plus. 34: nu „s-au adunat laolaltă”, ci s-au întrunit; chiar și adunat, dar fără „laolaltă”; la Mt XXIII, 37, apare adun, lipsind – corect – „laolaltă”⁹⁹. În v. 46, trebuie pus „un” înainte de „cuvânt”.

XXIII, 32: umpleți (πληρώσατε, de la πληρώω)¹⁰⁰, nu „întreceți”.

XXIV (titlu): nu simplu „Dărâmarea...”, ci Precizarea dărâmării... 2: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”). 10: se vor poticni (nu „se vor sminti”). 47: vă zic (nu „zic vouă”). 51: nu „o va tăia din dregătorie...”, ci va tăia/despica (διχοτομήσει)¹⁰¹ pe acea slugă.

XXV, 2: în privința fecioarelor „fără minte”, personal aş trece proaste (μωραί), precum a procedat și traducătorul Noului Testament în latinește: fatuae¹⁰², iar modificarea recentă „cumpărați pentru voi” (v. 9) o consider că nu are vreo rațiune. Se impune să rămână în vigoare traducerea mai veche, adică „vă cumpărați”, întrucât vă (de la vouă) este suficient pentru a înțelege că îndemnul respectiv privește direct pe fecioarele de care discutăm.

XXVI (titlu): Ultima prevestire a Pătimirilor [...]. Vânzarea lui Iuda, și nu „Vestirea din urmă a Patimilor [...] Trădarea lui Iuda”. În v. 8: s-au indignat - -γανάκτησαν¹⁰³, lat. indignati sunt (și nu „s-au mâniat”). 17: Paștele (la sg.). 28: Legământ - διαθήκη, în engleză Covenant,¹⁰⁴ și nu „Lege”. 30: imne, nu „laude”. 31: vă veți poticni (nu „vă veți sminti”). 56: scrierile - α- γραφαί (nu „Scripturile”). 64: o completare după „de-a dreapta Puterii” [lui Dumnezeu].

XXVII, 2 și 11: prefect (nu pur „dregător”)¹⁰⁵. 22: fără virgulă după Iisus. 38 și 44: tâlharii crucificați deodată cu Iisus nu erau tâlhari de rând; Iosif Flaviu prin „tâlhari” i-a desemnat adeseori pe răsculații

88 NTGL, p. 87.

89 *Ibidem*.

90 *Ibid.*, p. 50; PGL, p. 54.

91 Îndr., p. 255.

92 NTGL, p. 52.

93 Dacă erau două asine, se putea negreșit utiliza pronumele **le**, dar aici nu. Un singur exemplu: „Sunt doi copii, un băiat și o fată – gemeni [...]”. Să *mi-i* aduceți teferi și nevătămați” (din povestea *Un pact cu lupii*; online)

94 Termenul υ-ός – fiu din original (NTGL, p. 55) sunt convins că e o scăpare a vreunui copist; la *Zaharia* IX, 9 și în In XII, 15, lipsește. De aceea unele versiuni străine mai noi nu-l iau în seamă ca, spre pildă, NTRV, p. 117 (*a foal* = mînz).

95 NTGL, p. 56; BDS, pp. 766, 783 (Mc X, 11), 807 (Lc IX, 38); NTC, p. 21, n. 1, cu exegeza că e vorba de sferile sau mediile cele mai înalte ale cerurilor spirituale.

96 DS, p. 122: *a zgudui, a clătina* ș.a.m.d.

97 DGF, p. 1738.

98 OC, pp. 64, 268.

99 DS, p. 31: „a aduna” = *a strânge, a pune la un loc* etc.

100 PGL, pp. 1093-1094.

101 DGF, p. 524.

102 NTGL, p. 68; DGF, p. 1310; DLR, p. 465.

103 DGF, p. 6: -γανάκτέω.

104 PGL, p. 348; Lit, p. 174.

105 OC, p. 187.

antiromani¹⁰⁶.

XXVIII, 17 și 18: nu trebuie virgulă după „închinat”, iar inversiunea „Datu-Mi-s-a toată puterea...” nu are nicio logică, fiind firească rostirea Mi s-a dat toată puterea...¹⁰⁷.

Evangelia după Marcu

I, vv. 4, 7, 14, 39 și 45: exagerat se reiterează „propovăduirea”, în ultimul caz (v. 45) propovăduind tocmai un fost lepros ! Se poate corecta cu alt verb românesc: să vorbească. 28: chiar dacă citim τ-ν περίχωρον τ-ς... (= „în toată împrejurimea...”, paralela latinească¹⁰⁸ just are „in omnem regionem”(= în întreg ținutul/regiunea). 30: soacra lui Petru nu a fost „prinsă”, ci cuprinsă de friguri (avusese febră). 40: cureți (nu „curățești”). 43: nu „l-a alungat” pe fostul lepros, ci l-a dat afară (-ξέβαλεν), cum au sesizat și unii traducători străini¹⁰⁹.

II, 2: le vorbea/le cuvânta (nu „le grăia lor cuvântul”). 6: irodieni (nu „irodiani”).

III, 18: Cananeanul (nu „Cananeul”). 22: nu „alungă”, ci scoate (-κβάλει) demonii¹¹⁰.

IV, 34: nu „ucenicilor Săi le lămureau toate, deosebi”, ci ucenicilor Săi – de-o parte (κατ -δίαν) – le lămureau toate. 41: tare s-au înfricoșat (nu „s-au înfricoșat cu frică mare”).

V, 3: în ce privește pe cel îndrăcit, el nu avea „locuința” în morminte, ci – mai bine zis – sălașul. 13: răpa (κρέμνος), nu „țărnul înalt”. 25: femeia cu „scurgere de sânge” = femeia cu hemoragie, termen înțeles de toată lumea. 41: îți zic (nu „ție zic”). 42: îndată au fost cuprinși de o mare uimire (nu „s-au mirat îndată cu uimire mare”).

VI, 14 și 22: tetrarhul, nu „regele” Irod Antipa. 20: nu „multe făcea...”, ci era foarte încurcat (-πόρει, de la -πορέω)¹¹¹. 25: acum (în locul celui de-al doilea „îndată”). 26: nu „n-a voit s-o întristeze”, ci n-a voit să-și calce cuvântul/n-a voit s-o refuze (-θετ-σαι)¹¹². 36: Dă-le drumul, în loc de: „Slobozește-i”. 40: este necesară o cratimă între cele două „cete”. 54: [poporul/oamenii] L-au recunoscut: -πιγνόντες¹¹³ (nu simplu: „L-au cunoscut”). 56: nu „sate, cetăți și sătulețe”, ci sate, cetăți și țarini [cu colibe]: ε-ς κώμας - ε-ς πόλεις - ε-ς γρούς¹¹⁴.

VII (titlu): la „cananeeancă” nu doi e, ci al doilea a dublat; vindecarea unui surdo-mut (în loc de „vindecarea celui surd și mut”). 19: eufemismul „pe calea sa” a înlocuit pe -φεδρών¹¹⁵. 22: nebunia - φροσύνη¹¹⁶ (lat. stultitia), nu „ușurătatea”.

VIII, 11: „au început” (-ρξαντο), lipsă în textul românesc; n-a fost o „sfadă” obișnuită, ci tocmai o dispută (ζητο-ντες)¹¹⁷. 28: I-au răspuns (în loc de: „Ei au răspuns Lui, zicând”). 31: învie (nu „învieze”). 35: „sufletul”, aici, egal viața.

IX (titlu): „lunaticul” putea avea în paranteză explicația: epilepticul demonizat. 16: nu „între voi”, ci cu ei (πρ-ς α-τούς). 41: vă zic (nu „zic vouă”). 42: nu „să fie aruncat”, ci să se arunce (βέβληται de la βάλλω)¹¹⁸. 42, 45 și 47: în loc de „smintește”, poticnește.

X (titlu): divorț (în loc de „despărțire”), iar „cel” este în plus. 14: după „văzând” se va integra aceasta (ca și în versiunea franceză)¹¹⁹. 19: porunca „să nu înșeli...” din Decalog este redată greșit, deoarece μ--ποστερήσ-ς înseamnă „să nu păgubești”, de la -ποστερέω = a prejudicia/a păgubi¹²⁰. Pentru „a înșela” există alt verb: -ξαπατάω. 30: țarini (pl. corect). 45: „sufletul” = viața¹²¹. 52: nu „mântuit”, ci întărit/vindecăt, cum ne sugerează verbul folosit: σωκέω¹²².

XI, 10: nu „cei de sus”, ci întru cele înalte (vezi supra, Mt XXI, 9). 27: prefer expresia a se preumbla (din

106 Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase* (trad. rom.), II, București 1986, p. 327. Despre λησιτής, în PGL, p. 801.

107 Cum este în *Mol.*, p. 375.

108 NTGL, p. 86.

109 NTRV, p. 177: *He thrust him out.*

110 NTGL, p. 91; PGL, p. 125.

111 PGL, p. 205; AIG, p. 47 (*il était souvent perplexe*); NTRV, p. 196 (*he was very perplexed*).

112 DGF, p. 34 (-θετέω).

113 *Ibidem*, p. 743: -πιγιγνώσκω.

114 NTGL, p. 103; NTRV, 288 (se referă la Lc IX, 12, unde apare tot -ρογούς = *fields to lodge*).

115 PGL, p. 274; BDS, p. 779.

116 DGF, p. 331.

117 NTGL, p. 106; NTRV, p. 203.

118 DGF, p. 345.

119 AIG, p. 53 (*voyant cela*).

120 DGF, p. 244.

121 *Aristot.*, p. 139, n. 11.

122 GEL, p. 1748; DGF, p. 1888; BDS, p. 783.

lat. perambulo) decât „a se plimba”¹²³.

XII (titlu): nu „banul”, ci bănuții văduvei, fiindcă avem de-a face cu un codrant (mică subdiviziune monetară din aramă)¹²⁴. 13: irodieni, nu „irodiani”. 28: nu pur și simplu „vorbind între ei”, ei având în realitate o dezbatere/dispută (α-τ-ν συζητούντων)¹²⁵. 36: David a spus, căci în rândul următor este „Zis-a”. 44: săraca văduvă nu a renunțat – punându-și bănuții în cutia milei – la „toată avuția sa”, ci la tot ce avea pentru trai (-λον τ-ν βίον α-τ-ς).

XIII, 30: vă grăiesc (nu „grăiesc vouă”).

XIV, 4: nu „mâhniți”, ci indignați/stăpâniți de indignare sau cu indignare (lat. indigne)¹²⁶. 15: nu „așternut gata” (deși originalul ar indica aceasta), ci cu mobilă, cum au ajustat traducătorii străini¹²⁷. Evreii - cum se știe - nu aveau obiceiul ca romanii de a mânca întinși pe paturi. După Cina de Taină, Iisus cu apostolii s-au retras din acel foisor. 24: Legământ (nu „Lege”). 26: au cântat imne (-μνήσαντες), au psalmodiat, nu „au cântat cântări de laudă” (am rezolvat implicit tautologia). 27 și 29: nu „smintire”, ci poticnire. 45: I-a zis (nu „a zis Lui”). 51 și 52: nu „pânzătură”, ci cearșaf/pânză (σινδόνη)¹²⁸. 56: nu „mărturiseau mincinos”, ci în chip mincinos/fals. 60: „zicând” se poate scoate. 62: „de-a dreapta Celui Atotputernic”; eu aș fi spus: de-a dreapta Puterii [lui Dumnezeu], ca și în traducerea latinească (a dextris virtutis Dei) sau în varianta franceză (à la droite de la puissance de Dieu)¹²⁹.

XV, 17: în loc de „purpură” aș trece porfiră - πορφύρα¹³⁰, termen cunoscut din Evanghelie (anume Lc XVI, 19: haina bogatului nemilostiv). 21: Cireneanul, nu „Cirineul”. 43: nu „sfetnic ales”, ci mădular ales/de cinste al sinedriului (ε-σχήμων βουλευτής)¹³¹. 45: a dat (-δωρήσατο, de la δωρέομαι)¹³², nu „a dăruit”; Pilat i-a dat lui Iosif trupul lui Iisus, nu i l-a dăruit.

XVI, 2: nu „dis-de-diminează”, ci foarte de diminează. 18: nu „se vor face sănătoși”, ci bine le va fi (κα-καλ-ς -ξουσιν)¹³³. În p. 1271, r. 5 de jos: nu „asupra lui Iisus”, ci despre Iisus.

Evanghelia după Luca

I, 17: nu „...să gătească Domnului un popor pregătit”, ci desăvârșit, fără cusur sau meteahnă (lat. perfectus)¹³⁴. 31: nu „vei lua în pântece”, ci vei zămisli/concepe (συλλήμψ-σύλληψις însemnând concepere în sânul mamei)¹³⁵. „Ținutul muntos” (vv. 39 și 65) constituie o traducere eronată (ε-ς τ-ν -ρειν-ν); obiectiv, e vorba de așezarea Orini, situată la 6 km vest de Ierusalim¹³⁶. 78: nu „prin milostivirea milei...”, ci prin adâncul îndurării Dumnezeului nostru (δι-σπλάγχχνα -λέου, lat. per viscera misericordiae)¹³⁷.

Apoi, „tăierea împrejur” (din titlul cap. II) se cădea să aibă în paranteză sinonimul circumciziei. 9: au fost cuprinși de o mare frică (nu „s-au înfricoșat cu frică mare”). 15: pentru a da un sens finalului frazei, am pus „lucrul” ce s-a făcut, deși în original este --μα-- cuvânt¹³⁸. 25: nu „temător de Dumnezeu”, ci epitetul evlavios care este identic cu originalul (ε-λαβής)¹³⁹. 29: nu „acum slobozește”, ci acum eliberează¹⁴⁰. În rugăciunea aceluiași Drept Simeon (v. 32), chiar dacă în textul elin avem -ποκάλυψις (= descoperire), o logică elementară ne obligă să acceptăm „luminarea neamurilor” (care faptic erau păgânii), cum vedem în formulările din Occident¹⁴¹, specialiștii de acolo corelând locuțiunea cu pricina de un stih din Isaia (XLII, 6): „...spre luminarea neamurilor”. Altminteri, această luminare am găsit-o și într-un Evangheliar de la noi, legată de praznicul Întâmpinării Domnului¹⁴². Observ, apoi, că slavă este o noțiune omniprezentă,

123 DLR, p. 880.

124 BDS, p. 1556.

125 PGL, p. 1278 (συζητέω); NTRV, p. 222.

126 NTGL, p. 126.

127 AIG, p. 60 (chambre meublée); GI, p. 44 (room furnished); NTRV, p. 229 (room furnished).

128 PGL, p. 1233.

129 NTGL, p. 131; AIG, p. 61. În originalul grecesc era numai „de-a dreapta”.

130 NTGL, p. 133; ODB, III, p. 1701.

131 DGF, pp. 372 și 858.

132 PGL, p. 395; NTRV, p. 239 (he granted...).

133 Vezi și BDS, p. 788.

134 NTGL, p. 139 (plebem perfectam). După DS, p. 346, „pregătit” = instruit, informat, învățat, cult, format.

135 DGF, pp. 1817-1818 (conception dans le sein de la mère).

136 DNT, pp. 348-349; NTC, p. 94, n. 1.

137 NTGL, p. 143; DGF, p. 1779 (și în neogreacă, același concept semnifică: viscere, ce este înăuntrul sau în profunzimea omului). Vezi și AIG, p. 67: aux entrailles de la miséricorde; încă Mol., p. 131, r. 3 de sus: „adâncul milei”.

138 NTRV, p. 258: this thing that has happened.

139 NTGL, p. 145.

140 A se vedea și DECR, p. 44.

141 GI, p. 50; AIG, p. 68; IG, p. 83.

142 Sf. Evanghelie, București 2001, p. 321.

de exemplu raportându-se la Israel (v. 32); este necesar a se introduce aici vocabula cinste, deoarece nu putem acorda aceeași slavă și lui Dumnezeu, și „poporului ales”. Am reținut această nuanță de la M. Luther care – în redarea scrierilor sacre în germană - s-a bazat pe traducerea latină din Noul Testament editat în 1516 cu text paralel (elin și latin) de către eminentul umanist și teolog Erasmus de Rotterdam. Pentru elogiarea Dumnezeirii (Mt VI, 13), Luther¹⁴³ a folosit termenul Herrlichkeit (= preamărire, glorificare), iar pentru onorarea Israelului (tot Lc II, 32), alt termen, pe nume Preis însemnând cinste/cinstire. În subsidiar, la v. 34: nu „semn care va stârni împotriviri”, ci semn de contrazicere (-πιλεγόμενον)¹⁴⁴. 44: „ceata” nu se află în textul grecesc, prin urmare notăm: între călători (-v το-ς συγγενε-σιν). 50: le-a spus (nu „l-a spus lor”).

Cât despre „spița neamului” (din titlul cap. III), cele două cuvinte alăturate având același înțeles, s-ar putea schimba cu genealogia lui Iisus. Pontiu Pilat nu a fost „procurator” (v. 1), ci prefect¹⁴⁵. 38: „Adam, fiul lui Dumnezeu”, sentință exacerbată; se soluționează astfel: se trece fiul în ghilimele, ori se înlocuiește cu făptura.

IV, 18: nu „să slobozesc”, ci să eliberez¹⁴⁶. 24: vă zic (nu „zic vouă”). 29: se vor omite „afară” și „în prăpastie”, întrucât κατακρημνίζω înseamnă a arunca ceva (sau pe cineva) de sus în jos¹⁴⁷, deci „să-l arunce jos”.

V, 12: cureți (nu „curățești”). 19: nu „printre cărămizi”, ci prin deschizătură (în pofida originalului)¹⁴⁸.

VI, 22: după „voastre” virgula dispăre.

VII (titlu): nu „vindecarea”, ci învierea tânărului din Nain. 9: vă zic (nu „zic vouă”). 22: învie (nu „înviază”).

VIII, 29: spre a fi mai clară, aș reface locuțiunea „și era legat în lanțuri și în obezi, păzindu-l, dar el...”, precum urmează: și era păzit, legat în lanțuri și în obezi... (chiar dacă mă îndepărtez puțin de original: κα- -δεσμεύετο -λύσειν κα- πέδαις φυλασόμενος)¹⁴⁹. 33: râpă, nu „țarm” (vezi supra, Mc V, 13).

IX, 12: nu „sătulețe”, ci țarini [cu colibe]; în original: -γρούς)¹⁵⁰. 14: de ce nu grupe/grupuri ? (în loc de „cete”). 24: (aici) „suflet” = viață.

X, 12: vă zic (nu „zic vouă”).

XI, 3: nu „spre ființă”, ci de toate zilele¹⁵¹.

XII, 15: le-a zis (nu „a zis către ei”). 16: „zicând” se omite. 22: a zis ucenicilor Săi (nu „a zis către ucenicii Săi”). 37: vă zic (în loc de „zic vouă”). 39: nu „de ar ști”, ci de ar cunoaște (pentru că se află în apropiere „să știți”). 46: o va pune (nu „va pune-o”). 59: Îți zic (nu „Zic ție”).

XIII, 17: nu „strălucite” (nefiind în original λαμπρός, sg.), ci vestite (sg. -vδοχος). 25: Domnule (în loc de „Doamne”, spre a se diferenția de adresarea către Mântuitorul).

XIV, 3: Iisus a zis învățătorilor de Lege și fariseilor: (nu „...către învățătorii de Lege și către farisei”). 7: expresia „zicând către ei” se va lăsa la o parte.

XV, 10: vă zic (nu „zic vouă”).

XVI (titlu): administratorul infidel, decât „iconomul necredincios”.

XVII, 1: poticneli, nu „sminteli”. 2: nu „să smintească pe unul...”, ci să fie piatră de poticnire unuia... 32: se poate din când în când și amintiți-vă, nu mereu „aduceți-vă aminte”.

XVIII, 11: nu pur și simplu „stând”, ci stând în picioare (σταθείς de la -στημι)¹⁵².

XIX, 3: Zaheu căuta să vadă pe Iisus, cine este: τίς -στιν (și nu numai „să vadă cine este Iisus”).

Dacă s-a utilizat diateza reflexivă: coboară-te (v. 5), se cuvenea și în rest să se recurgă la aceeași diateză, nu la cea activă. Apoi, nu stând (v. 8) a dialogat același vameș Zaheu cu Mântuitorul, ci stând – sau rămânând – în picioare (în elină este, cum s-a mai spus, -στημι)¹⁵³. 38: nu „întru cei de sus”, ci întru cele de sus sau în cele înalte (-v -ψίστοις)¹⁵⁴. 40: Vă zic, nu „Zic vouă”.

XX, 3: le-a zis (nu „a zis către ei”). 9: poporului, nu „către popor”.

XXI, 2: bănuți, nu „bani”, fiind vorba de mărunțiș (codranți). 35: în loc de „cursă” aș pune laț (παγίς)¹⁵⁵;

143 IG, pp. 18 și 83; DGR, pp. 478 și 757.

144 NTGL, p. 146; NTRV, p. 259: *a sign spoken against*.

145 OC, p. 186.

146 NTC, p. 100.

147 DGF, p. 1037.

148 AIG, p. 72: *par une ouverture*.

149 *Ibidem*, p. 78: *on le gardait lié de chaînes...*

150 Vezi și NTRV, p. 288.

151 NTC, p. 116; AIG, p. 83; NTRV, p. 298. Detalii am dat în cartea mea *Miscellanea*, Sibiu 2017, pp. 107-108.

152 DGF, p. 982.

153 A se vedea și NTRV, p. 332: *to see Jesus, who He was*.

154 Cf. BDS, p. 807.

155 DGF, p. 1435.

apreciez că e mai expresiv. 38: foarte de dimineață, nu „dis-de-dimineață”.

XXII, 12: nu „așternut”, ci [prevăzut] cu mobilă (vezi supra, la Mc XIV, 15). 67: Spune-ne, nu „Spune nouă”. 70: nu „El a zis către ei: Voi ziceți...”, ci El le-a zis: voi spuneți...¹⁵⁶

XXIII, 15: nu „săvârșit”, ci făcut. La v. 22 se repetă situația: nu „a săvârșit”, ci a făcut. 26: Cireneanul, nu „Cirineul”.

XXIV, 5: nu „au zis aceia către ele”, ci aceia le-au zis. 7: învie (nu „învieze”). 12: nu giulgiurile „zăcând”, ci așezate/puse jos (τ- θόνια κείμενα). 18: nu doar „unul”, ci unul dintre ei. Pa v. 22, din nou: foarte de dimineață. 25: El le-a zis (nu „El a zis către ei”). 44: pe care vi le-am grăit (nu „pe care le-am grăit către voi”). 47: aș rescrie „Și să se propovăduiască în numele Său pocăința spre iertarea păcatelor la toate neamurile...” în modul următor: Și pocăința pentru iertarea păcatelor să se predice, în numele Său, tuturor popoarelor...

Evangelhia după Ioan

Cap. I (titlu): în loc de „Dumnezeu-Cuvântul S-a făcut trup” și „Cei dintâi ucenici ai lui Iisus”, aș fi scris: Dumnezeu-Cuvântul (Logosul) S-a întrupat și Primii învățăcei/discipoli ai lui Iisus.

I, 51: vă spun (nu „zic vouă”, alt „i-a zis” găsindu-se pe același rând).

II, 8: „nununul” este mai puțin cunoscut decât nașul. 17: nu „mă mistuie”, ci m-a mâncat (καταφάγεται)¹⁵⁷.

III, 4: I-a zis (nu „a zis către El”). 29: „cu bucurie” se eludează.

IV, 32: aș zice hrană/merinde [sufletească], și nu „mâncare” (βρ-σις)¹⁵⁸ simplă; astfel dispăre și pleonasmul. 49: I-a zis (nu „a zis către El”). 54: „iarăși” trebuie plasat după „venind” (vezi v. 46).

V (titlu): „slăbănogul” poate fi secundat în paranteză de paralizic. În vv. 24 și 25: vă zic (nu „zic vouă”).

VI, 8: I-a zis (nu „a zis Lui”). 22-24: corăbioare – πλοιάρια (nu „corăbii mai mici”). 26: vă spun (nu „zic vouă”). 28: I-au zis (nu „au zis către El”) și lucrurile (τ- ργα)¹⁵⁹, nu „lucrările”. 29: din nou lucrul - τ- ργον (nu „lucrarea”). 32: vă spun (nu „zic vouă”). 34: I-au zis (nu „au zis către El”). 37: voi da (nu „voi scoate”). 40: „cea” se va înlătura. 47 și 53: vă zic (nu „zic vouă”). 61: apostolii nu au murmurat direct „împotriva Lui”, ci contra spusei lui Iisus (περ- τούτου), iar „Vă smintește” se metamorfizează în Vă scandalizează. 65: v-am spus (nu „am spus vouă”).

VII, 3: I-au zis deci frații Lui (nu „au zis deci către El frații Lui”). 42: seminția (nu „sămânța”).

VIII, 7: primul (nu „cel dintâi”, fiind suficient un „cel” în rândul deasupra). 33: seminția (nu „sămânța”). 53: mai limpede aș spune că este sintagma Cine pretinzi că ești ? (τίνα σεαυτ-ν ποιε-ς;), comparativ cu „Cine Te faci Tu a fi ?” 58: vă zic (nu „zic vouă”).

IX, 3 și 4: lucrurile - ργα, nu „lucrările” care au corespondent în elină -véργεια¹⁶⁰ (sg.).

X, 7: vă zic (nu „zic vouă”). 11 și 17: „sufletul” = viața¹⁶¹.

XI, 1: un anume (nu „un oarecare”). 20: casă. 27: I-a zis (nu „Zis-a Lui”). 39: nu „miroase”, ci pute¹⁶². 52: nu „să adune”, ci să strângă. 55: curețe (nu „curățească”).

XII, 21: Domnule, nu „Doamne”. 24: vă zic (nu „zic vouă”). 25: „sufletul” = (aici) viața. În v. 28 (și nu numai): putem renunța lesne la preaslăvire pentru preamărire sau mărire, cuvânt de sorginte dacogetică¹⁶³. Vocabula „preamărire” o descoperim, de exemplu, în Biblia de la 1688¹⁶⁴, dar și într-o Evanghelie românească mai nouă¹⁶⁵. În vv. 16, 20 și 21: vă zic, iar în v. 34: vă dau (nu „vă dau vouă”). 37: „suflet” =

¹⁵⁶ Să se vadă și NTC, p. 141.

¹⁵⁷ NTGL, p. 235; *Septuaginta*, p. 71 (Ps. LXVIII, 10); BDS, p. 814.

¹⁵⁸ DGF, p. 381.

¹⁵⁹ Vezi și NTC, p. 159.

¹⁶⁰ D. Stăniloae, *Viața și învățătura Sf. Grigorie Palama*², București 1993, pp. 60, 228, 280, 293.

¹⁶¹ *Aristot.*, p. 139, n. 11.

¹⁶³ I. I. Russu, *Etnogeneza românilor*, București 1981, p. 344 sq.

¹⁶⁴ În pp. 820 (In VIII, 50 și 54), 824 (XII, 23, 28, 42 și 44), 863 (Rom XV, 6 și 7), 864 (Rom XV, 9), 896 (I Tim III, 16), 912 (I Ptr I, 7), 914 (I Ptr IV, 13), 931 (Apoc XXI, 11). Vezi și NTC, p. 181 (cap. XVII, vv. 1, 4 și 5). Însuși Pr. acad. Nicolae M. Popescu a adnotat la finele Molitfelnicului bogat (p. 630), pe care l-a diortosit și l-a publicat la București în 1937, că „a pus peste tot *Mărire* (=doxa) și numai în câteva locuri *Slavă*”, justificând această intervenție prin faptul „că în molitfelnicele din veacul al 18-lea se zicea *Mărire* și nu *Slavă*”. De asemenea, în Liturghierul din anul 1950 s-a înlocuit pretutindeni termenul *slavă* cu cel de *mărire* (să ne gândim că țara noastră traversa atunci o anumită epocă). Și teologi mai noi au folosit sintagmele *mărire/preamărire*, precum liturgistul E. Braniște (în DECR, pp. 22, 31, 32, 114, 142, 151, 159, 240, 288, 328, 396, 415, 466, 536) sau dogmatistul D. Stăniloae (în *Spiritualitate și comuniune în Liturghia ortodoxă*, Craiova 1986, pp. 47 - 49, 76, 86, 143, 152, 173, 177, 178, 185, 236, 261, 262, 265, 266, 271, 278, 299, 315, 316, 390, 395, 401), ori istoricul bisericesc I. Rămureanu (în *Actele martirice*, București 1982, pp. 60, 99, 113, 167, 180, 189, 209, 221, 277, 278, 279). Rarisim, însă, chiar în ediția neotestamentară ce o comentăm întâlnim *mărire* sau *preamărire*: Rom XI, 36; I Ptr II, 12 și IV, 16; Iuda, 25.

¹⁶⁵ *Sf. Evanghelie*, București 1991, p. 45.

viață. 38: îți zic, nu „zic ție”.

XIV, 12: vă zic (și lucruri, nu „lucrări”). 27: v-o dau (nu „o dau vouă”).

XV, 13: „suflet” (aici) = viață.

XVI, 1: să nu vă poticniți/să nu vă scandalizați (-va μ-σκανδαλισθ-τε – lat. ut non scandalizemini)¹⁶⁶, în loc de „să nu vă smintiți”. 20: vă zic (se subînțelege ce înlocuieste, repetând mereu verbul a zice).

XVII, 4: nu „săvârșit”, ci împlinit (τελιώσας, de la τελειώω)¹⁶⁷.

XVIII, 35: mi Te-au predat (în loc de „Te-au predat mie”)¹⁶⁸.

XIX, 6: „zicând” se omite, iar în loc de „Zis-a lor” scriem: Le-a zis.

XX, 9: învie (nu „învieze”). 18: a se intercala un „că” înainte de „acestea”. 25: a se insera piroane (lat. clavus = cui, piron)¹⁶⁹, în loc de „cuie”(τ-ν-λων), lisus fiind doar pironit pe cruce.

XXI (titlu): aș reformula locuțiunea „lertarea lui Petru și repunerea lui între apostoli” în acest fel: Petru este iertat și restabilit în apostolat. La v. 21, în loc de „cu acesta ce se va întâmpla?”, aș zice: cu el ce va fi? (ο-τοϛ δ-τί). În subsidiar, în vv. 22 și 23: în loc de „...ce ai tu?”, aș pune: Ce îți este? sau Ce-ți pasă? (τί π-ϛ σέ).

Faptele Apostolilor

I, 6: regatul (nu „împărăția”, deoarece iudeii n-au avut așa ceva).

II, 17: nu aprob, firește, construcția tautologică de tipul „vor vedea vedenii și (...) vise vor visa”, și voi zice: vor avea vedenii și (...) vise. 19: „de fum” se înlătură. 23: preștiința - πρόγνωσις¹⁷⁰, în loc de „știința cea dinainte” (exprimare forțată). 30: expresia „cu jurământ” se scoate. 42: părtășie/comuniune (κοινωνία), nu „împărtășire”. 44: în comun (κοινά, lat. communia), nu „de obște”.

III, 22: vă va ridica (nu „va ridica vouă”).

IV (titlu): Viața comunitară (nu „de obște”). În noul Mol., pp. 516 și 919) după „rugăciunile de obște” s-a adăugat cuvântul comune. 26: „laolaltă” se omite.

V (în sumar): Gamaliel cel Bătrân, pentru a se distinge de cel Tânăr (nepotul său)¹⁷¹. 17: gruparea (nu „eresul”).

VI (tot în titlu): Comunitatea (nu „obștea”) sporește. 13: „de hulă”, cuvinte în plus, nu se regăsesc în textul grecesc (λαλ-ν-ήματα = a cuvânta, nu „a vorbi cuvinte”).

VII, 10: faraonului, cârmuitorul... (nu „Faraon, regele...”). 53: cu (nu „întru”) rânduiești. 54: tremurau... (nu „fremătau de furie”).

VIII, 1: direct, Saul (viitorul Pavel) nu „s-a făcut părtaș”, ci doar a consimțit (-ν συνευδοκ-ν)¹⁷²; compară cu FA, XXII, 20. La v. 2: tânguire/jeluire/plânset (διωγμός, lat. planctus = bocet, plânset)¹⁷³, nu „plângere”.

IX, 29: Pavel avea dispute/dezbateri cu eleniștii (συνεζήτηι), nu simplu „se sfădea” cu ei. 37: spălând-o (λούσαντες)¹⁷⁴, nu „scăldând-o”; un decedat nu se îmbăiază, ci se spală.

X, 5: anume (τινα)¹⁷⁵, nu „oarecare”. 44: nu „vorbea aceste cuvinte”, ci cuvânta, iar Duhul Sfânt nu „a căzut”, ci s-a coborât/s-a pogorât cu iuțea (-πέπεσεν)¹⁷⁶. 45: „neamuri” = păgâni.

XI, 18: spre a avea sens, nu „pocăința spre viață”, ci spre viața [de veci].

XII, 6: să-l dea, nu „să-l scoată”. 12: „cel” e de prisos. 15: i-au zis ei, nu „au zis către ea”.

XIII, 4: trimiși (-κπεμφθέντες de la -κπέμτω)¹⁷⁷, nu „mânați”. 19: Canaan (fără -ului). 28: lui (nu „de la”). 39: se îndreptățește, nu „îndreptează”. În original este δικαιο-ται, de la δικαίω¹⁷⁸, dar ediția din 2019 nu are îndreptățit¹⁷⁹, ci „îndreptat”. Îndreptățirea e calea prin care omul poate fi considerat drept înaintea lui Dumnezeu, apt pentru mântuire¹⁸⁰. Cum termenul „îndreptățire” are sensul de justificare, îndrituire, iar îndreptarea se tâlcuiește prin: adoptarea unei ținute drepte, corecte, însemnând și revenirea dintr-o

166 NTGL, p. 280.

167 DGF, p. 1909.

168 NTC, p. 184.

169 DLR, p. 199.

170 DGF, p. 1630; PGL, p. 1141.

171 OC, pp. 93, 254-257.

172 PGL, p. 1325.

173 NTGL, p. 320. După DS, p. 336, „plângere” = reclamație, cerere, jalbă.

174 PGL, p. 813 (λούω); AIG, p. 150: *Après l' avoir lavée...*

175 Vezi și NTRV, p. 520: *a certain*.

176 NTC, p. 211; AIG, p. 152: *descendit*.

177 DGF, p. 626; BDS, p. 841.

178 PGL, pp. 370-371. În schimb, conceptul διόρθωσις = îndreptare (PGL, p. 373).

179 NTC, p. 217; AIG, p. 156: être justifiés.

180 NTC, pp. 217, n. 2 și 255, n. 4.

boală etc., s-a preferat a se menține în toate cazurile în care textul grecesc posedă pe δικαίωσις sau pe δικαίω, să se traducă – mai puțin exact – prin „îndreptare” și „a îndrepta”. Indic acum locurile în care apare δικαίω cu derivatele sale: FA XIII, 39; Rom III, 24, 26, 28; IV, 2, 25; V, 9, 16, 18; VIII, 30, 33; Gal III, 8, 11, 24; I Tim III, 16; Iacov II, 21, 24, 25. Revin: în FA XIII, 41: fac, nu „lucrez”. În vv. 42 și 48: „neamuri” = păgâni.

XIV, 9: pe (nu „la”). 22: alte versiuni au inclus spunându-le¹⁸¹, nu „arătându-le”, fapt mai puțin important. 28: au zăbovit/au rămas (διέτριβον)¹⁸², nu „au petrecut”.

XV (titlu): lipsește obligatorie după „nu este”. 2: în loc de „împotrivire și discuție nu puțină (...) pentru această întrebare”, aș zice: nu mică împotrivire și dezbateri (ζήτησις) (...) pentru această problemă (ζήτημα)¹⁸³. 5: gruparea, nu „eresul”. 6: pe urmă, acest lucru, nu „acest cuvânt”¹⁸⁴. 7: multă cercetare/dezbateri (πολλ-ς δ- ζήτησεως)¹⁸⁵, nu „multă vorbire”. 12 și 14: „neamuri” = păgâni. 28: nu „părutu-s-a”. Explic de ce: verbul -δοξεν (de la δοκέω = a părea, a considera, a judeca bine, a dispune)¹⁸⁶ se întâlnește și în v. 22, dar tradus altfel: au hotărât, sintagmă ce se repetă în stihul 25 (același capitol), unde e tâlcuit identic. În consecință, în ediția a doua a Noului Testament, regretatul mitropolit Bartolomeu Anania fiind de acord cu precizarea mea, a scris cum era firesc: „pentru că Duhul Sfânt și noi am hotărât...”¹⁸⁷

XVI, 11: înainte de Samotracia se poate introduce insula. 16: slujnica/roaba era tânără (παιδίσκη)¹⁸⁸. 21: nu „le facem” obiceiurile (chiar dacă în greacă e ποε-ν), ci le urmăm. 33: le-a spălat rănilor, nu „a spălat rănilor”. 36: lui (nu „cătore”). 37: le-a zis, nu „a zis către ei”.

XVII, 30: timpurile (sg. χρόνος), în loc de „veacurile”. 31: cu, nu „întru” dreptate.

XVIII, 6: „neamuri” = păgâni. 18: Chenhreea ! 22: salutând (-σπασόμενος, de la -σπάζομαι)¹⁸⁹, nu „îmbrățișând”.

XIX, 2: Ați primit, nu „Primit-ați voi”. 8: nu „căutând să-i încredințeze de Împărăția lui Dumnezeu”, ci să-i convingă despre... (πειθων, de la πειθώ)¹⁹⁰. 11: nu „nemaîntâlnite”, ci nu obișnuite (ο- τ-ς τιχούσας, de la τυγχάνω; în engleză no common)¹⁹¹. 24: „temple” [mici]. 36: nu „cu ușurință”, ci cu grabă (προπετές, de la προπετεύομαι)¹⁹².

XX, 18: Asia Mică. 28: nu „păstrați”, ci păstoriți (ποιμαίνειν).

XXI, 6: „unii pe alții” (de omis). 31 și 37: tribun (χιλίαρχος)¹⁹³, nu „comandant”. 38: sicari (-νδρας τ-ν σικαρίων)¹⁹⁴, nu „răzvrătiți”. 39: poporului, nu „cătore popor”.

XXII, 21: „neamuri” = păgâni.

XXIII, 3: i-a zis, nu „a zis către el”. În vv. 10, 15, 17, 18, 19 și 22: tribun, nu „comandant” (în FA XXV, 23 apar, totuși, tribunii). 26: „prea puternicului” (împreunat). 29: probleme (ζητήματα), nu „întrebări”.

XXIV (titlu): procuratorul, nu „marelui”. 5: eresul [în viziunea evreilor] nazarinienilor¹⁹⁵ merita a fi lămurit în Introducerea din p. 1390.

XXV, 19: nu „neînțelegeri cu privire la religia lor”, ci probleme privind superstiția lor aparte (-διάς δεισιδαιμονίας)¹⁹⁶.

XXVI, 3: nu „neînțelegeri”, ci probleme (ζητήματα). 20: „neamuri” = păgâni. 30: procuratorul (nu „guvernatorul”)¹⁹⁷.

181 AIG, p. 157; NTRV, p. 540.

182 DGF, p. 495 (διετριβω); NTC, p. 219.

183 Vezi și PGL, p. 591; BDS, p. 843 (price = dispută).

184 A se veda și AIG, p. 158 (cette affaire); GI, p. 115 (this matter); NTRV, p. 543 (this matter), în pofida faptului că în original este λόγος.

185 Vezi și NTC, p. 220.

186 DGF, pp. 527-528.

187 Cu gentilețe, mi-a mulțumit epistolar și într-o notă specială (NTC, p. IX). Subiectul acesta l-am reluat în *Spiritualitate bizantină și românească*, Timișoara 2004, pp. 132-133.

188 DGF, p. 1439 (jeune esclave); NTRV, p. 549 (slave girl).

189 PGL, p. 245.

190 PGL, p. 1055.

191 GEL, p. 1832. Varianta germană (IG, p. 184) are „nicht geringe” = nu mici, nu neînsemnate (cf. DGR, p. 404).

192 PGL, p. 1162.

193 GEL, p. 1992; DGF, p. 2138.

194 Ei erau membri ai unei grupări naționaliste evreiești, numiți așa de la hangerul/pumnalul lor *sica*; erau o ramură a zeloților; PGL, p. 1233; GEL, p. 1598; M. Eliade, *Istoria...*, II, p. 330; OC, pp. 53 și 66. Unul din cei 12 apostoli se chema Simon Zelotul. Zelotul însă nu e traducerea elină a aramaicului Canaaneul, cum afirmă neîntemeiat D. Bondalici, în *Enciclopedia marilor personalități din Vechiul și Noul Testament*, Caransebeș 2005, p. 512.

195 Detalieri de interes se află în OC, p. 242: „De-a lungul secolului al II-lea, acești descendenți ai primilor ucenici ai lui Iisus din Nazaret s-au zbatut între două pietre de încercare: să rămână în iudaism sau să rupă cu iudaismul; să se despartă, din punct de vedere al credințelor, de frații lor iudei necreștini sau să se desprindă, din punct de vedere al practicilor, de frații lor păgâni”.

196 PGL, pp. 335 și 664.

197 NTC, p. 242.

XXVII, 27: Adriatica = Mediterana dintre Elada, Italia și Africa¹⁹⁸.

XXVIII, 22: nu este „eres”, ci sectă. 23¹⁹⁹: nu „să-i încredințeze”, ci să-i convingă (πειθων)²⁰⁰. 29: nu o „mare neînțelegere”, ci o mare dezbatere (συζητησις)²⁰¹.

Epistola către Romani

Cap. I (în titlu și la v. 24): nu „neamuri”, ci păgâni/necreștini. 3: nu „sămânța”, ci seminția. 28: nu „cele ce nu se cuvine”, ci cele ce nu se cuvîn.

II, 14: sieși, nu „loruși”. 17: reazemi, nu „reazimi”.

III (titlu): deosebire/distincție, nu „osebire”. 1: câștig/avantaj (περισσός)²⁰², nu „întâietate”.

V, 16: „făgăduită” se va eluda, „moștenirea” fiind suficientă (de „făgăduință” chiar e vorba mai jos)²⁰³. 15 – 18, 20: „greșeală” și „greșeli” (forma curentă; greșală-greșale: Mt V, 12 et alibi).

VI, 12: aș spune stăpânească, însă nu „împărătească” (deși în original este βασιλευέτω).

VII, 7: oare (nu „au”).

VIII (titlu): nu „slobozi”, ci liberi. 39: aș trece iubirea (nu „dragostea”).

IX, 17: faraonului, nu lui „Faraon”. 30: „neamuri” = păgâni. 33: nu „piatră de sminteală”, ci piatra scandelei (de încercare/de împiedicare/de cădere, în cele din urmă: πέτραν σκανδάλου)²⁰⁴.

X, 18: nu „a ieșit”, ci au ieșit (pentru acord gramatical: „vestirea” și „cuvintele”).

XI, 9: piatră de poticnire (nu de „sminteală”). 10: textul grecesc este identic cu cel din Septuaginta (acolo Ps. LXVIII, 24 = Ps. LXVIII, 27 din ed. românească); așadar: Să se întunece ochii lor ca să nu vadă și spinarea lor pururea (δι- παντός) o gârbovește, și nu „Întunece-se ochii lor ca să nu vadă și spinarea lor înconvoaie-o pentru totdeauna”. 25: „neamuri” = păgâni. 36: surprinde plăcut apariția termenului românesc „mărirea”.

XII (titlu): „Întrebuițarea folositoare” nu este o structură fericită, fiindcă a întrebuița = a folosi. 1: închinarea „duhovnicească” sau în duh este întemeiată (gr. λογικ- λατρεία); în Liturghier (ultima ediție)²⁰⁵ s-a ajuns la „slujire cuvântătoare”!

XIII (titlu): chemarea „Să ne supunem stăpânirilor” trebuie completată cu: din conștiință.

XIV (titlu): prilej de păcătuire (nu „de sminteală”). 21: nu „se smintește”, ci se scandalizează (σκανδαλίζεται, lat. scandalizatur).

XV (titlu): unitatea, nu „unirea”. 18: „neamuri” = păgâni.

XVI, 16: se omite adaosul „unii pe alții”.

Epistola întâi către Corinteni

I, 20: disputătorul (συζητητής)²⁰⁶, nu „cercetătorul”. 23: poticnire, nu „sminteală”, iar „neamurile” sunt păgânii. 28: nu „să nimicească pe cele ce sunt”, ci să le scoată din lucrare/să le inactiveze (καταργήσ-, de la καταργέω)²⁰⁷.

II, 1: nu „iscusit cuvântător”, ci covârșirea (-περοχή) cuvântului²⁰⁸.

III, 18: nu „ca să fie”, ci ca să devină (γένηται, de la γίγνομαι)²⁰⁹.

IV, 11: nu „goi”, ci lipsiți de haine (γυμνιεύομεν, de la γυμνώω)²¹⁰.

V, 13: „afară” se eludează.

VI, 9: nu „malahienii”, ci: stricații de tot felul²¹¹/efeminații (μαλακοί)²¹²/iubitorii de plăceri (lat. sg.

198 Explicația aceasta (NTC, p. 243, n. 7) se putea da în subsolul paginii.

199 NTC, p. 245; AIG, p. 177; GI, p. 129; NTRV, p. 597.

200 Vezi și AIG, p. 177 (*à les persuader*).

201 DGF, p. 1816; NTRV, p. 598 (*much dispute*). Termenul συζητητής = „disputant” (PGL, 1278).

202 DGF, p. 1538.

203 Vezi și NTRV, p. 618.

204 A se vedea și *Septuaginta*, p. 601 (*Isaia XXVIII, 16*); NTC, p. 265.

205 *Lit*, p. 176.

206 PGL, p. 1278. V. Florescu (în cartea sa *Conceptul de literatură veche*, București 1868, p. 92) arată că „priciuitorul/disputătorul” era retorul dibaci în a vorbi cu aceeași vervă atât *pro*, cât și împotriva oricărei poziții.

207 PGL, p. 716.

208 PGL, p. 1441; BDS, p. 866.

209 PGL, p. 315; DGF, p. 404; NTC, p. 280; AIG, p. 198; NTRV, p.

210 PGL, p. 325 (în ciuda faptului că cei doi termeni românești sunt sinonimi).

211 NTC, p. 282.

212 GEL, p. 1077; DGF, p. 1222.

mollis²¹³; molliter vivere = a trăi în plăceri)²¹⁴.

VII (titlu): celibat, în loc de „necăsătorie”.

VIII (titlu): poticneală, nu „sminteală”. 13: scandalizează (nu „smintește”) și poticneală (nu „sminteală”).

IX: aş rescrie rezumatul acestui capitol („Cum s-a slujit apostolul de puterea-i de apostol, între credincioşi. Îndemn la luptă pentru cununa cea neveştejită”) după cum urmează: Cum s-a servit Sf. Pavel de autoritatea sa apostolică, între credincioşi. Sfătuire ca ei să se ostenească pentru câştigarea neveştejitei cununi.

X (titlu): cu, nu „întru”. 3: au mâncat...hrană duhovnicească, nu „au mâncat...mâncare duhovnicească” (în scopul de a evita tautologia). 20: „neamuri” = păgâni.

XI, 20: „laolaltă” se scoate. 25: Legământ (nu „Lege”).

XII, 21: nevoie (în locul „trebuinţei”).

XIII (titlu şi în interior): vom renunţa la „dragoste” pentru iubire, conceptul din urmă având un semantism mai profund. Ştim că „Dumnezeu este iubire” (I In IV, 8 şi 16), iar regretatul şi renumitul dogmatist Dumitru Stăniloae a elaborat un cuprinzător studiu intitulat tocmai Dumnezeu este iubire, studiu tradus şi în franceză²¹⁵.

XIV, titlu şi vv. 28 şi 34: biserică (cu minusculă).

XV, 28: expresia „toate în toţi” se poate emenda astfel: „totul în toate”, precum a cugetat şi Sf. Grigorie Teologul („pe deplin în toate”) ²¹⁶. Nu mai puţin, „tovărăşiile” (v. 33) le-aş eluda pentru însoţiri. 40: aş zice corpuri, nu „trupuri cereşti”.

XVI (titlu): se putea apela la sinonimele colectă sau chetă. 22: nu „Maran atha” (Domnul vine), ci Marana-tha (Vino, Doamne)²¹⁷.

Epistola a doua către Corinteni

Cap. I, 6: în loc de „...suferinţele pe care le suferim şi noi”, aş spune: suferinţele prin care trecem şi noi. 8: Asia Mică.

II, 17: nu „strică”, ci fac negoţ necinstit cu (καπηλεύοντες de la καπηλεύω)²¹⁸.

III, 7, 8, 9, 10, 18: capitol încărcat cu „...slavă”. Pe motiv că slavonismele, în general, abundă nejustificat mai cu seamă în cărţile de cult, în anul 1834 mitropolitul moldovean Veniamin Costachi - indispus de mulţimea lor - intenţionase să le scoată din cărţile Bisericii.

IV: mă aşteptam ca măcar în titlu să dispară „slava” (ca şi „nădejdea”; aceasta se putea uşor înlocui cu speranţa).

V, 14: iubirea, nu „dragostea”.

VI, 16: este necesară o completare după verbul „voi umbla”: printre ei, potrivit textului netrunchiat din Levitic XXVI, 12.

VII, 1: de (nu „lui” Dumnezeu). 13: sufletul (πνεύμα), nu „duhul”.

VIII: în titlu se poate utiliza vocabula colectă sau chetă, ca şi la cap. IX. Expresia „ferirea de cei mincinoşi” (cap. IX) e prea vagă. Totuşi, în titlul capitolului următor (X) se face referire la „apostolii mincinoşi”.

XI, 1: -φροσύνη nu semnifică „neînţelegere”, ci nebulie, nesăbuintă, sminteală. 2: nu e vorba de fireasca „râvnă”, ci de gelozia (ζηλωτής) divină, ζηλοτυπέω însemnând: be jealous of; of God's affection for Israel (Iezechiel XVI, 42; plus Exod XX, 5)²¹⁹. 22: seminţia, nu „sămânţa”. 29: se poticneşte, nu „se sminteşte”.

XII, 7: mărimea (-περβολή)²²⁰, nu „măreţia”.

XIII, 6-7: neîncercaţi/neispitiţi (-δόκιμοι)²²¹, nu „netrebniţi”. 13: părtăşie/comuniune (κοινωνία), nu „împărtăşire”.

Epistola către Galateni

I, 16: „neamuri” = păgâni.

²¹³ NTGL, p. 434.

²¹⁴ DLR, p. 763..

²¹⁵ Traducerea s-a realizat de Daniel Neeser (fost doctorand la Teologia din Bucureşti) şi s-a publicat la Geneva în anul 1980 (122 pag.).

²¹⁶ A. Meredith, *Capadocienii* (trad.), Bucureşti 1995, p. 241; vezi şi NTC, p. 297 (v. 28).

²¹⁷ OC, p. 282; Wikipedia (online).

²¹⁸ PGL, p. 702.

²¹⁹ *Septuaginta*, pp. 120 şi 794 (-ζήλος); GEL, p. 755 (menţionează „jealous” din Exod XX, 5); PGL, p. 591; NTC, p. 313; AIG, p. 221; NTRV, p. 799.

²²⁰ DGF, p. 2002; NTRV, 804, n. 7¹ (*superbundance, exceeding greatness, excess*).

²²¹ Şi ngr. -δοκίμαστος = neîncercat. Vezi şi BDS, p. 880; NTC, p. 316.

II (titlu): nu „adunarea apostolilor”, ci Sinodul apostolic²²². 2 și 8: „neamuri” = păgâni. 6: în loc de „nu mă privește”, aș insera: mi-e totuna/nu-mi pasă (ο-δεν μοι δια-έρει).

III, 1: e preferabil smintiți (-νόητοι), decât „fără minte”. 8: „neamuri” = păgâni.

IV, 24: nu „însemnare”, ci tâlc/alegorie (-λληγορούμενα)²²³.

V, 11: nu „sminteala”, ci piatra de poticnire. 21: nu „chefuri” (turcism), ci petreceri. 22: de ce nu binefacerea, în loc de „facerea de bine”?!
VI, 17: „semnele” ar putea avea în paranteză stigmatetele (στίγματα).

Epistola către Efeseni

I, 19: nu „puterea tăriei Lui”, ci tăria puterii Lui (-ν τ- κράτει τ-ς -σχύος α-το-).

II, 18: e prea puțin „într-un Duh”; trebuie: într-un singur Duh²²⁴.

III, 6, 8, 12: „neamuri” = păgâni. 12: nu „apropiere”, ci calea deschisă (προσαγωγή)²²⁵ sau drumul de acces.

IV, 17: „neamuri” = păgâni.

V, 19: imne, nu „laude”.

VI, 10 (ca și supra, la I, 19): tăria puterii Lui/tăria vârtutei Lui²²⁶.

Epistola către Filipeni

I, 5: părtășie (nu „împărtășire”). 9: în, în loc de „întru”. 20: cu, nu „întru”.

II, 1: iar părtășie. 14: fără discuții (χωρ-ς...διαλογισμ-ν)²²⁷, nu „fără de îndoială”.

III (titlu): sacrificiu, nu „jertfire”.

IV, 3: după toate probabilitățile, nu e vorba de un nou personaj, Sizig, ci de același Epafrodit, ex-colaborator al Sf. Pavel, menționat de altfel în epistola de care vorbim²²⁸.

Epistola către Coloseni

I, 19: plinătatea (πλήρωμα, lat. plenitudo)²²⁹, nu „plinirea”. 24: nu „lipsa necazurilor lui Hristos”, ci lipsa suferințelor lui Hristos (τ- -στερήματα τ-ν -λίψεων το- Χριστο-, lat. quae desunt passionum Christi)²³⁰. 26: „neamuri” = păgâni.

II (titlu): Viața în Hristos²³¹, nu „Viața cea întru Hristos”. 10: împliniți în El (-ν α-τ- πεπληρωμένοι, lat. repleti), nu „deplini întru El”.

III, 16: imne, nu „laude”. 22: robi (ο- δο-λοι), nu „slugi”; la fel, în cap. IV, 1.

Epistola întâi către Tesaloniceni

I, 10: se putea folosi – în loc de „mânie” – urgie (-ργή).

II, 6: cu apăsare/cu povară (βαρύς, ε-α), nu „cu greutate”. 8: dragi, nu „iubiți”²³².

III, 13: aș zice – în tendința de brevilocvență – neprihăniți, în loc de „fără de prihană”.

IV (titlu): răposați, nu „adormiți”. 17: aer/atmosferă (ε-ς -έρρα)²³³, nu „văzduh”.

V, 23: spiritul (πνε-μα)²³⁴, nu „duhul”.

Epistola a doua către Tesaloniceni

I, 11: bunăvoința (ε-δοκία), nu „pornirea”; binefacerea (-γαθωσύνη)²³⁵, nu „bunătaea”.

222 OC, pp. 49, 231-233.

223 Vezi și PGL, p. 75.

224 NTC, p. 331.

225 PGL, p. 1164; NTC, p. 332.

226 BDS, p. 884; Lit., p. 169.

227 DGF, p. 478; PGL, p. 356.

228 J. Nelson Darby, *Philippiens. Commentaire entier* (online). După NTRV, p. 914, n. 3¹, folosit ca metaforă (doi boi ce trag un plug), σύζυγε se referă la a fi înjugat împreună cu altul pentru a suporta o povară comună.

229 Vezi și NTC, p. 349.

230 IG, p. 262 (*was an den Leiden...*); AIG, p. 241; GI, p. 172; NTRV, p. 926.

231 Să se vadă Nicolae Cabasila, *Despre viața în Hristos* (trad. T. Bodogae), Sibiu 1946.

232 DGF, p. 7 (-γαπητός = *aimé, chéri*). Vezi și BDS, p. 892; NTC, p. 357.

233 Cf. și Lit., p. 40 et passim.

234 DGF, p. 1576; PGL, pp. 1097-1104; *Aristot.*, p. 227. Teologii ortodocși vorbesc despre o distincție morală între *suflet* și *spirit*. Vezi, totuși, NTRV, p. 1215, n. 2⁵.

235 PGL, p. 6.

II, 8: apariția/ivirea (-πιφανεία)²³⁶, nu „strălucirea”.

III, 11: aș scrie în neorânduială/în dezordine (-τάκτως)²³⁷, decât „fără rânduială”.

Epistola întâi către Timotei

I, 4: după „lucrarea mântuitoare”, aș fi introdus în paranteză cuvântul iconomia (ca și în original: ο-κονομία), termen dezbătut îndelung de către dogmațiști.

II, 15: nu „naștere de fii”, ci de copii (τεκνογονία, de la τεκνογονέω)²³⁸.

III, 13: nu „rang”, ci poziție/treaptă (βαθμός).

IV, 14: după „mai-marii preoților”, în paranteză se putea trece prezbiteriul (πρεσβυτέριον)²³⁹.

V, 17: în original este προεστ-τες, de la προ-στημι. Dacă s-a intercalat – pentru lămurire – „dregătoria”, trebuia căutat un termen mai adecvat: slujba sau misiunea.

VI, 4: nu „bănuieli viclene”, ci rele (πονηραί).

Epistola a doua către Timotei

I, 9: tautologia „ne-a chemat cu chemare sfântă” se poate rezolva prescriind ne-a adus spre El cu chemare sfântă.

II, 8: nu „Evanghelia mea”, ci bună-vestirea mea, întrucât avem în exclusivitate 4 Evanghelii.

III, 11: nu „suferințele care mi s-au făcut”, ci – mai bine – îndurate. 16: învățarea/școlirea (παιδεία)²⁴⁰, nu „înțeleptirea”.

IV, 8: mi-o va da, nu „îmi va da-o”. 13: mai mult decât probabil, „felonul” în cauză este o uzuală manta²⁴¹.

Epistola către Tit

I, 5: nu „am rânduit”, ci am poruncit - διαταξάμην (realmente, διάταξις = ordin, iar διατάσσω = a porunci, a dispune)²⁴².

II, 9: robi, nu „slugi”.

III, 9: genealogii (în original: κα-γενεαλογίας), nu „înșirări de neamuri”.

Epistola către Filimon

22: „o dată” (împreunat), și nu „dăruit vouă”, ci redat/înapoiat vouă (χαρισθήσομαι -μ-ν)²⁴³.

Epistola către Evrei

I, 2: la „veacuri”, în paranteză, se pot introduce cerul și pământul²⁴⁴.

II, 3: avându-și începutul²⁴⁵, nu „luând obârșie”. 6: că-l, nu „ca-l”.

III, 1: „Apostolul și Arhiereul” s-ar putea parafraza: Trimisul și Marele-Preot²⁴⁶.

IV, 12: despărțitura sufletului și spiritului (lat. ad divizionem animae ac spiritus), nu a „sufletului și duhului”.

V, 7: nu „în zilele trupului Său”, ci – mai explicit – în timpul viețuirii Sale în trup²⁴⁷.

VI, 2: hirotonia, nu „punerea mâinilor” (poporul de rând prea puțin pricepe ultima expresie). 12: leneși²⁴⁸, nu „greoi”.

VII, 1: tăierea (κοπή), nu „nimicirea”.

VIII, 6: aș substitui „mai osebită” cu mai înaltă/mai distinsă (διαφορωτέρας)²⁴⁹. 8-10: Legământ (nu „Lege”).

²³⁶ *Ibidem*, p. 538.

²³⁷ DGF, p. 298 (*en désordre*).

²³⁸ PGL, p. 1379.

²³⁹ PGL, pp. 281 și 1129. Vezi și Em. Popescu, *Studii de istorie și spiritualitate creștină*, I, București 2018, pp. 653 și 667.

²⁴⁰ PGL, p. 995.

²⁴¹ „După cei mai autorizați interpreți ai Sf. Scripturi” – remarca cunoscutul liturgist Ene Braniște, în *Liturgica generală*, București 1985, p. 512. Opinia din DNT (p. 156) diferă.

²⁴² PGL, p. 361; DGF, p. 493.

²⁴³ AIG, p. 260 (*vous être rendu*).

²⁴⁴ NTC, p. p. 388; NTRV, p. 1031.

²⁴⁵ NTC, p. 389.

²⁴⁶ *Ibidem*, p. 390, nn. 1 și 2.

²⁴⁷ *Ibid.*, p. 392, n. 2.

²⁴⁸ Despre *νωθρός*, vezi DGF, p. 1338; încă BDS, pp. 904 și 948 (*zăbavnici = leneși*).

²⁴⁹ NTC, p. 396. Despre *διαφορός*, în DGF, p. 498.

IX, 9: simbol (παραβολή)²⁵⁰, nu „pildă”.
X, 25: adunarea (-πισυναγωγή)²⁵¹, nu „Biserica”.
XI, 19: să-l învie (nu „să-l învieze”) și preînchipuire²⁵² (nu „pildă”). 23 și 27: faraonului, nu „lui Faraon”.
XII, 23: în comparație cu X, 25, cu adevărat acum prin -κκλησία se înțelege Biserica. 24: Legământ – διαθήκη (nu „Lege”).

XIII, 6: Domnul e ajutorul meu (Κύριος -μο- βοηθός)²⁵³, nu „Dumnezeu este într-ajutorul meu”.

În mod exagerat se apelează la slavonismul sobornicesc (și la Crez, unde ar trebui să se scrie și să se rostească Biserica ortodoxă, nu sobornicească)²⁵⁴. În p. 1510, acele epistole sobornicești, „având și caracterul unor scrisori enciclice”, fără dificultate puteau fi calificate fie enciclice, fie generale. Ar fi fost util să se fi notat pe scurt, în Introducerea din p. 1511, ce este Comma Johanneum (I In V, 7)²⁵⁵.

Epistola Sf. Iacov

I, 12: deoarece devenind încercat (δόκιμος)²⁵⁶, nu „lămurit făcându-se”.

II, 4: judecăți rele (διαλογισμ-ν πονηρ-ν), nu „socoteli viclene”. 20: omul deșert (κενός)²⁵⁷, nu „omul nesocotit”.

III, 15: nu înțelepciunea „trupească”, ci a simțurilor (ψυχική) (compară cu Iuda, 19: oameni psihici/senzuali).

IV, 1: nu „războaiele” (πόλεμοι), ci luptele (sens edulcorat)²⁵⁸, pentru că războaiele nu e firesc să fie între creștini.

Epistola întâi a Sf. Petru

I, 2: preștiința, nu „cea mai dinainte știință”. 7: lipsește încercarea (δοκίμιον) înainte de „credință”. „Încercată” e pusă după „credința voastră”, în timp ce „ca credința” formează o cacofonie ce se putea soluționa așa: pentru ca încercata voastră credință...(dacă nu se respectă întru totul originalul). La v. 15: nu „în toată petrecerea vieții”, ci în tot felul/modul [vostru] de viață (-ναστροφή)²⁵⁹.

II, 12: „neamuri” = păgâni. 14: s-ar putea actualiza formele mai vechi: „făcătorii de rele” și cei „de bine” ca răufăcători și binefăcători.

III, 3: nu „podoabele de aur”, ci purtarea de lucruri din aur (περιθέσεως χρυσίων)²⁶⁰.

IV, 13: să fiți în mare bucurie, nu „să vă bucurați cu bucurie mare”. 16: „ca și creștin”.

V, 10: „vă va împruternici” posedă azi alt înțeles decât corespondentul grecesc (σθενώσει, de la σθένω)²⁶¹, de aceea propun următoarele: vă va da vigoare. 11: în textul elin lipsește δόξα (slava/mărirea). 13: după „fiul meu” a se adăuga duhovnicesc.

A doua epistolă petrină

I, 21: îndemnați (φερόμενοι, de la φέρω)²⁶², nu „purtați”.

II, 4: nu „legându-i cu legăturile întunericii în iad, i-a dat să fie păziți spre judecată”, ci cu lanțurile întunericii băgându-i în Iad/Tartar, păziți fiind i-a dat spre osândă/judecată (-λλ- σιρο-ς ζόφου ταρταρώσας παρέδωκεν ε-ς κρίσιν τηρουμένου)²⁶³. 15: Beor²⁶⁴, nu „Bosor”.

III (titlu): articolul adjectival „cele” – după „Ceruri” – se omite. 18: în veșnicie/în eternitate²⁶⁵, nu „în ziua veacului”.

250 DGF, p. 1458; AIG, p. 267.

251 DGF, p. 777; BDS, p. 907.

252 PGL, p. 1008 (παραβολή); NTC, p. 401; AIG, p. 270 (une préfiguration); NTRV, p. 1073 (in figure).

253 Compară cu *Septuaginta*, p. 129 și cu *Mol.*, p. 497, r. 5 de sus: „Domnul este ajutorul meu”.

254 V. Muntean, *Miscellanea*, p. 115 (cu argumentare).

255 Destule amănunte oferă Wikipedia (febr. 2020).

256 DGF, p. 229; NTC, p. 409.

257 PGL, p. 743.

258 AIG, p. 276 (*les luttes*).

259 PGL, p. 125.

260 DGF, p. 1541: περιίθημι = „se ceindre ou se revêtir de quelque chose (une couronne, un collier, etc.)”. În IG, p. 286: *goldene Ketten* (lănțișoare de aur).

261 DGF, p. 1745.

262 DGF, p. 1061; PGL, p. 1473; BDS, p. 915. După DS (p. 362) „a purta” = *a duce, a transporta, a căra*.

263 NTGL, p. 594; BDS, p. 915; NTRV, p. 1156.

264 NTGL, p. 595; NTRV, p. 1158.

265 AIG, p. 286.

Epistola întâi a Sf. Ioan

I, 3 și 6: părtășie/comuniune, nu „împărtășire”. 4: nu „bucuria noastră”, ci a voastră (contextul ne conduce spre acest sens)²⁶⁶. 6: nu „săvârșim”, ci făptuim adevărul. 7: ne curățăm, nu „ne curățește”. 9: să ne curețe !

II, 4: în, nu „întru”. 10: piatră de poticnire, nu „sminteală”.

III, 3: se curățăm, nu „se curățește pe sine”.

IV, 19: primul, nu „cel dintâi”.

V, 4: nu „biruința care a biruit”, ci biruința care a supus (pentru a înlătura pleonasmul). 15: nu „cererile pe care I le-am cerut”, ci ceea ce I-am cerut.

A doua epistolă a Sf. Ioan

1: nu „preotul”, ci bătrânul, iar „Doamna” pare a fi Kyria, după viziuni mai noi²⁶⁷. 11: „cele” se eludează. 13: „celei”, la fel, se va omite.

A treia epistolă ioaneică

1: Bătrânul, nu „preotul” și nu „întru adevăr”, ci într-adevăr sau cu adevărat. 7: „neamuri” = păgâni. 12: inversiune inutilă.

Epistola Sf. Apostol Iuda

7: nu „s-au dat la desfrânare și au umblat după trup străin”, ci s-au dedat la desfrânare și la destrăbălări contra firii (= vicii împotriva naturii, -πίσω σαρκ-ς -τέρας). 10: „defaimă” (la timpul Present). 12: nu „sunt ca niște pete de necurăție”, ci sunt pericole ca stâncile de sub apă (σπιλάδες)²⁶⁸. 13: negura întunericului (- ζόφος το- σκότους), nu „întunericul întunericului”. 15: păcătoși nelegiuiți (-μαρτωλο- -σεβεις), nu „păcătoși, netămători de Dumnezeu”. 19: nu „(oameni) firești”, ci trupești/senzuali (ψυχικοί). 20: „prea sfântă” (la un loc). 22: nu „și pe unii, șovăitori, muștrați-i”, ci ... fie-vă milă de ei (-λε-τε, prezent în stihul acesta și în cel următor). 24: nu „cădere”, ci greșeală/păcat (-πταιστος, lat. sine peccato)²⁶⁹.

Apocalipsa

XIII, 18: în preliminarii (p. 1535) se putea oferi un scurt comentariu privind numărul 666 ²⁷⁰. XVII (titlu): Babilonul era de fapt Roma. XX, 4: despre așa-zisul mileniu²⁷¹, o explicație e bine să apară și în preliminarii. XX, 16 (trebuia 15 !). XXI, 18: „zidăria zidului” este o expresie nefirească. Un lexicon echivala pe -vdwμησις cu „enclosing with a wall”²⁷². M. Luther tradusese termenul cu pricina prin „zidărie” (Mauerwerk). Apreciez că numai forma unică, adică zidul, este mai potrivită. XXII, 5: „lampa” nu exista în secolul apostolic, ci doar opaițul (cercetările arheologice au descoperit nu puține opaițe daco-getice); în original este vocabula λύχνος = făclie, torță.

Închei cu convingerea că marginaliile de mai sus vor fi luate în considerare la o nouă ediție.

Prescurtări neotestamentare, bibliografice și uzuale

Mt = Evanghelia după Matei

Mc = Evanghelia după Marcu

Lc = Evanghelia după Luca

In = Evanghelia după Ioan

FA = Faptele Apostolilor

Rom = Epistola Sf. Pavel către romani

I Cor = Prima Epistolă paulină către corinteni

Gal = Epistola paulină către galateni

²⁶⁶ Vezi și NTGL, p. 598 (nota).

²⁶⁷ AIG, p. 291; NTRV, p. 1209, n. 1².

²⁶⁸ DGF, p. 1778.

²⁶⁹ DGF, p. 255.

²⁷⁰ DNT, pp. 28-29; C. Daniel, *Orientalia mirabilia*, București 1976, pp. 192- 210; V. Muntean, *Scrieri teologice și istorice*, Caransebeș 2012, p. 17 (secțiunea: *Apocalipsa între cele două Testamente*).

²⁷¹ DNT, pp. 233-234; de asemenea M. Eliade, *Aspecte ale mitului* (trad. rom.), București 1978, pp. 64-66.

²⁷² GEL, p. 562.

Ef = Epistola paulină către efeseni
 I Tes = Întâia Epistolă paulină către tesaloniceni
 I Tim = Prima Epistolă paulină către Timotei
 Evr = Epistola paulină către evrei
 Iacov = Epistola Sf. Iacov
 I Ptr = Prima Epistolă a Sf. Petru
 I In = Întâia Epistolă a Sf. Ioan
 II In = A doua Epistolă ioaneică
 Iuda = Epistola Sf. Iuda
 Apoc = Apocalipsa Sf. Ioan

AIG = Association Internationale des Gédéons: Le Nouveau Testament (trad. L. Segond), f. I., 1984
 Aristot. = Aristotel, Despre suflet (trad. N. I. Ștefănescu), București 1969
 BDS = Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură – 1688, București 1988
 BSS = Biblia sau Sfânta Scriptură (ed. sinodală), București 2019
 DECR = Ene - Ecaterina Braniște, Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase, Caransebeș 2001
 DGF = M. A. Bailly, Dictionnaire grec-français¹¹, Paris 1928
 DGR = Dicționar german-român (coord. M. Isbășescu – Maria Ilescu), București 1966
 DLR = Dicționar latin-român (ed. G. Guțu), București 1983
 DNT = I. Mircea, Dicționar al Noului Testament, București 1984
 DS = Dicționar de sinonime (coord. Gh. Bulgăr), București 1972
 GEL = Greek-English Lexicon (ed. H. G. Liddell et alii), Oxford 1966
 GI = The Gideons International: The New Testament (ed. King James), f. I., 1975
 IG = Internationaler Gideonbund: Das Neue Testament (trad. de M. Luther, reeditată), f. I., 1987
 Lit. = Liturghier (Ed. Patriarhiei), București 2012
 MDE = Mic dicționar enciclopedic³ (coord. M. Măciu et alii), București 1986
 Mol. = Molitfelnic (Ed. Patriarhiei, București 2019
 NTC = Noul Testament² comentat de Bartolomeu Valeriu Anania, București 1995
 NTGL = Novum Testamentum Graece et Latine (ed. Nestle – Aland), Londra 1969
 NTRV = The New Testament. Recovery Version (comentat de W. Lee), Anaheim-California, 1991
 ODB = The Oxford Dictionary of Byzantium (ed. Al. Kazhdan et alii), I-III, New York – Oxford 1991
 OC = Originile creștinismului (Introducere de P. Geoltrain) (trad. rom.), Iași 2002
 PGL = A Patristic Greek Lexicon (ed. G. W. Lampe), Oxford 1978
 Septuaginta = Septuaginta (ed. A. Rahlfs), Stuttgart 1935 (două volume în unul), I: Leges et historiae, pp. 1-1184; II: Libri poetici et prophetici, pp. 1- 941

acad. = academician	pl. = plural
cap. = capitol	p. = pagină
cf. = confer, compară cu	pr. = preot
coord. = coordonator, coordonare	ps. = psalm
ed. = editură, ediție, editor	r. = rând
et alia (alii) = și alele (alții)	rev. = revistă
f. l. = fără loc	rom. = română, românesc
fr. = francez, franceză	sec. =decol
gr. = grecesc	sf. = sfânt, sfântă
înv. = învechit	sg. = singular
lat. = limba latină, latinesc	sq. = sequens (pagina următoare)
n. = notă	trad. = traducere
ngr. = neogrec, limbă neogreacă	v. = verset sau stih neotestamentar
pct. = punct	vol. = volum

PSALMI ÎN CULTUL BISERICII (II)

Preot CĂLIN LAZĂR BENIAMIN
Parohia Pietroasa

2.6. Psalmii treptelor sau cântarea treptelor (sir ha maalot).

Cincisprezece psalmi, de la psalmul 119 la psalmul 133, poartă acest titlu. După cea mai verosimilă explicație, acești psalmi erau cântați de pelerinii iudei când se apropiau de Ierusalim, ținta pelerinajului lor. Orașul sfânt este într-adevăr așezat pe un loc mai înalt al Țării Sfinte și anume în munții Iudeii, încât toți cei ce se îndreptau spre el spuneau obișnuit că «urcă la Ierusalim»¹.

Cuprinsul acestor psalmi este adecvat scopului pentru care au fost alcătuiți. Astfel, psalmul 120 îi asigură

pe pelerini că Dumnezeu veghează asupra lor ; psalmul 121 exprimă bucuria sosirii în cetatea sfântă; prin psalmul 123 se aduce mulțumire lui Dumnezeu pentru scăparea de pericole în călătoria săvârșită până la Ierusalim ; psalmul 127 amintește binecuvântările rezervate celor care îl slujesc pe Domnul; psalmul 128 este un imn de preamărire al muntelui sfânt (Sionul). Psalmul 130 este o cântare de umilință. Psalmul 132 exprimă bucuria pelerinilor de a se fi adunat la un loc cu frații lor de un sânge și o credință.

Cuprinsul său este de o frumusețe și o profunzime inegalabile : „Iată acum ce este bun și ce este frumos decât numai a locui frații împreună ! Aceasta este ca mirul pe cap, care se coboară pe barbă, pe barba lui Aaron, care se coboară pe marginea veșmintelor lui. Aceasta este ca roua Hermonului, ce se coboară pe munții Sionului, că unde este unire acolo a poruncit Domnul binecuvântare și viață până în veac”².

Psalmul 133 este un îndemn din partea pelerinilor adresat preoților și leviților de a îndeplini cu toată conștiinciozitatea slujirea lor la templu, ca unii care au acest privilegiu deosebit de a fi permanent în casa Domnului.

Iată, prin urmare cum, în întregime acești psalmi au fost destinați să acompanieze călătoria celor din împreunărie la Ierusalim. S-a spus pe bună dreptate că Psaltirea este prescurtarea întregii Sfinte Scripturi „sub cea mai ilustrativă și mai strălucitoare formă”³. Încercarea de a reda în sinteză principiile doctrinei care se degajă din ansamblul ei este un lucru cât se poate de anevoios. Iconomia acestui studiu nu ne îngăduie decât să purcedem la expunerea în linii generale a doctrinei psalmilor.

Cum este de presupus prima temă asupra căreia se cuvine să ne îndreptăm preocupările este învățătura despre Dumnezeu sau teologia psalmilor, în sens restrâns. În legătură cu aceasta stau toate celelalte teme de doctrină sau morală. De reținut că elementele de bază ale teologiei psalmilor, adică

1 Cf. Matei, cap. 20, v. 18 ; Marcu, cap. 10, v. 32 ; Luca, cap. 2, v. 42 ; Ioan, cap. 2, v. 18.

2 Psalmul 132.

3 Cartea Psalmilor în spiritualitatea ortodoxă, Pr.Prof.Dr.D.Abrudan, în Studii Teologice, nr.7-8, 1985.

ale învățăturii despre Dumnezeu sunt de origine biblică. Izvorul lor este revelația mozaică. Psalmiștii n-au făcut altceva decât să se inspire din ceea ce Moise a scris în cărțile sale despre Dumnezeu, pe baza viziunilor ce le-a avut. Psalmii sunt rugăciuni, cântări de laudă sau cereri adresate acestui Dumnezeu revelat în rugul de foc ce nu se mistuia, sau pe Muntele Sinai în mijlocul fulgerelor și al tunetelor, sau în stâlpul de foc și norul luminos care i-au călăuzit pe evrei în toată vremea rătăcirii prin pustie. „Acesta este Dumnezeul nostru - va mărturisi psalmistul - care a încheiat legământul Său cu Avraam și jurământul Său cu Isaac. Care l-a trimis pe Moise robul Său și pe Aaron alesul Său”⁴. Este Dumnezeul „părinților noștri”⁵ care au nădăjduit întru El și pe care i-a izbăvit.

Întreaga creație proclamă existența și măreția acestui Dumnezeu și psalmistul sesizează mesajul pe care cerul și pământul îl transmit despre Creatorul lor. El înregistrează acest mesaj și îl vestește la rândul său cu aceeași solemnitate: «Cerurile spun slava lui Dumnezeu și facerea mâinilor Lui o vestește tăria. Ziua zilei spune cuvântul și noaptea nopții vestește știința. Nu sunt graiuri, nici cuvinte, ale căror glasuri să nu se audă. În tot pământul a ieșit vestirea lor și la marginile lumii cuvintele lor»⁶. Un adevăr esențial în legătură cu Dumnezeu pe care psalmii îl pun în evidență cu pregnanța este unicitatea Sa. Monoteismul se află înscris în nenumărate locuri din Psaltire. „Cine este Dumnezeu în afară de Domnul ? - se întreabă psalmistul - Și cine este Dumnezeu afară de Dumnezeul nostru? Dumnezeu, Cel ce mă încinge cu putere și a pus fără de prihană calea mea, Acela este singurul Dumnezeu”⁷.

Acest unic Dumnezeu este Creatorul cerului și al pământului: „Dintru început Tu, Doamne, pământul l-ai întemeiat și lucrul mâinilor Tale sunt cerurile”⁸. Atotputernicia Sa se vedește în aceea că aduce totul la existență nu prin efort, ci doar prin simpla manifestare a voinței Sale: „El a zis și s-au făcut, El a poruncit și s-au zidit”⁹. Puterea creatoare a lui Dumnezeu este dovada divinității Sale. Zeii neamurilor nu sunt dumnezei adevărați tocmai pentru faptul că n-au creat nimic: „Căci toți dumnezeii neamurilor sunt idoli, iar Domnul cerurile a făcut”¹⁰.

Categoriile temporale și spațiale nu i se pot aplica lui Dumnezeu deoarece: „A Ta este ziua și a Ta este noaptea. Tu ai întocmit lumina și soarele. Tu ai făcut toate marginile pământului, vara și primăvara Tu le-ai zidit”¹¹. Neschimbabilitatea și veșnicia sunt însușiri definitorii ale Ființei divine celei mai presus de timp și spațiu. În acest sens psalmistul scrie: „împărăția Ta este împărăția tuturor secolelor, iar stăpânirea Ta din neam în neam”¹².

Dar Dumnezeu nu este numai creatorul lumii ci și proniatorul ei. Ideea că Dumnezeu poartă de grijă de creaturile Sale este familiară psalmilor. Psalmul 103, prin excelență, înfățișează creația și providența ca două acțiuni dumnezeiești care se conjugă. Astfel, Dumnezeu creează pământul, dar tot El îl întărește și îl cârmuiește prin legile Sale, încât acesta nu se va clătina în veacul veacului¹³. Dumnezeu adapă toate fiarele câmpului prin izvoarele pe care le-a rânduit să iasă din mijlocul munților. El a făcut „să răsară iarba dobitoacelor și verdeață spre slujba oamenilor”. „Toate către Tine așteaptă să le dai hrană la bună vreme - conchide psalmistul. Dându-le Tu lor, vor aduna ; deschizând Tu mâna Ta, toate se vor umple de bunătați. Dar întorcându-ți Tu fața Ta, se vor tulbura ; lua-vei duhul lor și se vor sfârși și în țărână se vor întoarce. Trimite-vei duhul Tău și se vor zidi și vei înnoi fața pământului”¹⁴.

Purtarea de grijă a lui Dumnezeu se manifestă mai ales față de oameni și în special față de cei săraci și în suferință. Astfel, Domnul este „scăparea săracului și ajutor la vreme potrivită celor din necazuri”¹⁵.

„În El se încrede săracul iar orfanului i-a stat totdeauna în ajutor”¹⁶. Domnul stă mereu de-a dreapta

4 Psalmul 104, v. 7- 9 și v. 25.

5 Psalmul 21, v. 4

6 Psalmul 18, v. 1-4.

7 Psalmul 17, v. 34-35

8 Psalmul 101, v. 26.

9 Psalmul 32, v. 9.

10 Psalmul 95, v. 5.

11 Psalmul 73, v. 17-18.

12 Psalmul 144, v. 13.

13 Psalmul 103, v. 6.

14 Psalmul 103, v. 28-31.

15 Psalmul 9, v. 9.

16 Psalmul 9, v.34.

celui neprihănit, ca să nu se clatine¹⁷. El are dragostea păstorului pentru oile sale : „Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi. La loc de pășune, acolo m-a sălășluit , -la apa odihnei m-a hrănit. Sufletul meu l-a întors, povățuitu-m-a pe căile dreptății. Că de voi și umbra în mijlocul morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești”¹⁸. Pe fiii oamenilor îi ocrotește „sub umbra aripilor Sale”¹⁹. În orice împrejurare și în orice loc Dumnezeu este prezent cu purtarea Sa de grijă față de fiecare om : „Tu m-ai zidit și ai pus mâna Ta peste mine. Unde mă voi duce de la Duhul Tău și de la fața Ta unde voi fugi ? De mă voi sui la cer, Tu acolo ești. De mă voi pogori în iad, Tu de față ești. De voi lua aripile mele de dimineață, și de mă voi așeza la marginile mării, și acolo mâna Ta mă va povățui și mă va ține dreapta Ta”²⁰. El veghează fără încetare asupra comportării tuturor, fără excepție : „Din înălțimea cerului Domnul privește, îi vede pe toți fiii oamenilor. Din locașul Său, cel gata dintotdeauna, privește spre toți cei ce locuiesc pământul, El care a zidit îndeosebi inimile lor și care pricepe toate lucrurile lor”²¹. În ce chip îngrijește și-i păzește un tată pe fiii săi, așisderea face și Domnul pentru cei ce se tem de El²².

Dar dacă Dumnezeu este atotbun și ocrotitor al creaturilor Sale, El este în egală măsură și drept și va cere la momentul potrivit fiecăruia socoteală pentru faptele sale. Dreptatea este o însușire dumnezeiască care nu este anulată prin iubirea sau bunătatea Sa. „Dumnezeu va judeca popoarele” -declara sentențios psalmistul²³. El „cearcă inima și rărunchii tuturor”. „A gătit scaunul Său de judecată și va judeca lumea , cu dreptate va judeca popoarele”²⁴. Ideea aceasta este reluată și în alți psalmi unde citim : „Domnul cercetează pe cel drept și pe cel păcătos. Că este drept Domnul și dreptatea a iubit, și fața lui spre cel drept privește”²⁵. „El va da fiecăruia, la momentul potrivit, după faptele sale”²⁶ și „întru dreptatea Sa îi va ridica pe unii și îi va coborî pe alții”²⁷.

Deși nutrește o afecțiune paternală pentru Israel, Dumnezeu voiește de asemenea binele și pentru celelalte neamuri. El poartă de grijă de ele și le va aduce într-o zi în situația de a recunoaște împărăția Sa („Și își vor aduce aminte și se vor întoarce la Domnul toate marginile pământului. Și se vor închina Lui toate semințiile neamurilor.

Că a Domnului este împărăția și El stăpânește peste neamuri”²⁸; „Neam și neam vor lăuda lucrurile Tale și puterea Ta o vor vesti. Măreția slavei sfințeniei Tale vor grăi și minunile Tale vor istorisi.

Pomenirea mulțimii bunătății Tale vor vesti și de dreptatea Ta se vor bucura. Slava împărăției Tale vor spune și de puterea Ta vor grăi” (ps. 140, 4, 5, 7,11,12).

Ar fi nejustificată încercarea de a reda, fie și în linii generale, învățătura despre Dumnezeu sau teologia psalmilor dacă am omite prezentarea unui aspect important al ei și anume învățătura despre Mesia.

Acest aspect se încadrează perfect în ansamblul învățăturii despre Dumnezeu.

Desigur ca și sub acest raport, principalele date revelaționale le găsim tot în Pentateuhul lui Moise și mai ales la profeți. Psalmii îmbogățesc aceste date și aduc în plus elemente cu totul noi. Dacă, de pildă, până în vremea lui David se știa despre Mesia că va fi un om” investit cu o înaltă forță spirituală, care va ieși din tribul lui Iuda și va apare într-o epocă încă nedeterminată, acum, din scrisul regelui psalmist aflăm că de fapt Mesia va fi mai mult decât un om, va fi chiar Fiul lui Dumnezeu.

Adevărul acesta este dezvăluit în două locuri din psalmi unde citim : „Zis-a Domnul către mine : Fiul Meu ești tu. Eu astăzi te-am născut”²⁹ și unde iarăși citim : „Din pânțele mai înainte de lucefăr te-am născut”³⁰.

Expresiile „astăzi” și respectiv „mai înainte de lucefăr” pun în evidență nașterea din veci a Fiului din Tatăl.

17 Psalmul 15, v. 8.

18 Psalmul 22, v.1-4.

19 Psalmul 35, v.7.

20 Psalmul 138, v.5, v.7-10.

21 Psalmul 32, v.13-15.

22 Psalmul 102, v.13.

23 Psalmul 7, v. 8.

24 Psalmii 9, v.7-8 ; 95, v.13 ; 97, v. 9.

25 Psalmul 10, v. 5-7.

26 Psalmul 17, v. 25-28.

27 Psalmul 74, v. 8.

28 Psalmul 21, v. 31-33.

29 Psalmul 2, v. 7.

30 Psalmul 109, v. 3.

În virtutea filiației Sale divine, Mesia se arată întru toate supus Tatălui și gata pentru a împlini orice slujire. Psalmistul consemnează vocația spre slujire a lui Mesia când scrie : «Dar pentru că mi-ai întocmit trup, iată vin ! Ca să fac voia Ta, Dumnezeu meu, am dorit și Legea Ta înlăuntrul inimii mele să fie»³¹.

Mai ales aspectul de jertfă al lucrării mesianice este evidențiat în psalmi. În această privință vom găsi referiri de o surprinzătoare precizie la unele momente ale activității lui Mesia, precum este momentul supremei Sale dăruiri pentru mântuirea tuturor.

Astfel, citind spre exemplu psalmul 21, 18, 20, vom rămâne cu impresia că citim o pagină din Evanghelie. Vorbind în numele lui Mesia, psalmistul scrie : „Străpuns-au mâinile mele și picioarele mele. Împărțit-au hainele mele loru și pentru cămașa mea au aruncat sorți”³².

Același psalm începe de altfel cu cuvintele : „Dumnezeu meu, Dumnezeu meu, ia aminte la mine, pentru ce m-ai părăsit”³³ – exclamație pe care a rostit-o Domnul Iisus Hristos înainte de a-și da duhul, răstignit fiind pe cruce.

Este cazul să arătăm aici ca Duhul Sfânt, care cunoaște din veșnicie, în cele mai mici amănunte, desfășurarea lucrării mântuitoare, pe care o va săvârși Iisus Hristos, pe pământ, la plinirea vremii, a dezvăluit cu mult înainte unele aspecte ale acestei lucrări, mergând până la a reda amănunte precum sunt aceste cuvinte pe care Domnul într-adevăr le-a rostit pe cruce și pe care unii din cei ce-L batjocoreau, neînțelegându-le le-au interpretat în sensul că îl striga pe Ilie³⁴.

Psalmul 68 relevă de asemenea zbuciumul interior de care are parte Mesia în vremea patimilor Sale. „Mântuiește-mă Dumnezeule - se roagă El - că s-au înmulțit mai mult decât perii capului meu cei ce mă urăsc în zadar. Întăritu-s-au vrăjmașii mei, cei care mă prigonesc pe nedrept. Că pentru Tine am suferit ocară, acoperit-a batjocura obrazul meu.

Râvna casei Tale m-a mâncat și ocările celor ce te ocărăsc pe Tine au căzut asupra mea. Împotriva mea grăiau cei ce ședeau în porți și despre mine cârteau cei ce beau vin. Și mi-au dat spre mâncarea mea fiere și în setea mea m-au adăpat cu oțet”³⁵.

Și psalmul 15, mai ales în partea finală, îl are în vedere tot pe Mesia în suferință. Astfel citim : «Că nu vei lăsa sufletul meu în iad, și nu vei îngădui ca cel cuvios al Tău să vadă stricăciunea»³⁶. Este evidentă aluzia la îngroparea Domnului și la coborârea Sa cu sufletul la iad.

Dar nu lipsesc din psalmi nici referirile la biruința pe care Mesia o va repurta în final. Umilința, chinurile la care va fi supus și moartea pe cruce vor fi succedate de preamărirea Sa, în veșnicie.

Toate neamurile îl vor recunoaște de Mântuitor al lor, iar împărăția Sa se va întinde de la o margine la alta a lumii. În acest sens, psalmistul scrie : „Răsări-va în zilele Lui dreptatea și mulțimea păcii, cât va fi luna. Și va domni de la o mare până la alta și de la râu până la marginile lumii. Și va fi viu. Și se vor ruga lui pururea ; toată ziua îl vor binecuvânta. Fi-va belșug de pâine pe pământ până în vârful munților , - înălța-se-va mai presus decât Libanul rodul său ; și vor înflori cei din cetate ca iarba pământului. Fi-va numele Lui binecuvântat în veci cât va fi soare le va rămâne numele Lui și se vor binecuvânta în el toate semințiile pământului, toate neamurile îl vor ferici pe el.”³⁷.

O altă temă esențială care intră în alcătuirea a ceea ce numim doctrina Psalmilor este antropologia. După Dumnezeu și Mesia, omul este prezența cea mai frecventă în cei 150 de psalmi.

Astfel „teologia” sau învățătura despre Dumnezeu se îmbină strâns cu „antropologia” sau învățătura despre om. Cum este înfățișat omul în Cartea Psalmilor ?

De la început trebuie să spunem că viziunea antropologică a autorilor de psalmi este cât se poate de elevată și echilibrată în același timp, omul fiind înfățișat ca o creatură plină de demnitate, dar și ca o ființă a cărei existență este limitată.

Primul aspect este evidențiat în psalmul 8, unde psalmistul impresionat de poziția înaltă hărăzită omului de către Dumnezeu exclamă : „Ce este omul că îți amintești de el și fiul omului că îl cercetezi

31 Psalmul 39, v. 3, v.11.

32 Psalmul 21, v.18, v.20.

33 Psalmul 21, v.1.

34 Vezi Matei 27, v. 46-49.

35 Psalmul 68.

36 Psalmul 15, v.10.

37 Psalmul 71.

pe el ? L-ai micșorat cu puțin decât pe îngerii, cu mărire și cu cinste l-ai încununat. L-ai pus pe dânsul peste lucrul mâinilor Tale, toate le-ai supus sub picioarele lui³⁸. Ideea avansată în acest text este aceea a sacerdotului uman, a menirii cu totul aparte a omului de a stăpâni și conduce cu înțelepciune și responsabilitate întreaga creație către destinul ei final.

Reversul acestei concepții optimiste este resemnarea în fața caracterului efemer al existenței umane terestre. Un text aproape identic cu cel menționat anterior, dar cu evidențierea contrariului îl găsim în psalmul 143, unde citim : „Doamne, ce este omul că Te-ai făcut cunoscut lui, sau fiul omului că-1 socotești pe el ? Omul cu deșertăciunea se aseamănă. Zilele lui ca umbra trec³⁹. Un loc similar avem în Psalmul 102, unde de asemenea stă scris : „Omul ca iarba, zilele lui ca floarea câmpului. Că vânt a trecut peste el și nu va mai fi și nu se va mai cunoaște locul său⁴⁰.

Nu este vorba în aceste două locuri de pesimism sau descurajare în fața vieții ci, așa cum am mai spus, de o înțelegătoare privire asupra unor realități prea evidente pentru oricine.

De altfel, psalmistul nu rămâne mult timp sub imperiul unei atare cugetări. Tocmai scurttimea vieții omenești îl determină să părăsească starea de reverie și să se gândească la multiplele îndatoriri care ne revin tuturor în această lume.

Atitudinea umană în raport cu Legea și moralitatea nu este indiferența autorilor Cărții Psalmilor. Omul drept este apreciat și slăvit pentru virtuțile sale, pe când cel nedrept este disprețuit și condamnat pentru fărâdelegile sale. Psalmul I prezintă în antiteză cele două categorii de oameni, fericindu-l pe bărbatul drept și temător de Dumnezeu și condamându-l pe păcătos.

Un adevăr dogmatic neomis de Psaltire, în legătură cu omul, este starea sa de păcătoșenie, moștenită de la protopărinți. Psalmul 50 exprimă în termeni cât se poate de clari această stare : „Că iată întru fărâdelegi m-am zămislit - mărturisește psalmistul - și în păcate m-a născut maica mea⁴¹. O astfel de stare nu este socotită însă nici firească și nici definitivă.

Dorința cea mai arzătoare a omului este tocmai eliberarea și mântuirea sa. Astfel rezultă din stăruitoarea rugăciune cuprinsă în același psalm, unde se spune: „Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale și cu duh stăpânitor mă întărește⁴².

Dumnezeu însuși, „Cel ce păzește adevărul⁴³, n-a uitat planul Său veșnic în legătură cu omul, potrivit căruia făptura Sa trebuie să-și ocupe locul firesc de profet, preot și conducător în sânul creației și de aceea „nu după pacatele noastre a făcut nouă, nici după fărâdelegile noastre a răsplătit nouă. Că, în ce chip miluiește tatăl pe fii, așa ne-a miluit și pe noi Domnul⁴⁴, dându-ne duhul învierii și făcându-ne moștenitori ai împărăției cerurilor. Este predominantă în Psalmi credința că „Domnul este aproape de toți cei ce-L cheamă pe El, întru adevăr. Este bun cu toți și îndurărilor Sale sunt peste toate lucrurile Lui⁴⁵. „Domnul face judecată celor năpăstuiți, îndreaptă pe cei gârboviți, înțelepțește pe cei orbi, dă hrană celor flămânzi, dezleagă pe cei ferecați în obezi, iubește pe cei drepți, păzește pe străini, iar pe orfani și pe văduve îi sprijină⁴⁶.

2.7. Învățătura morală a Psalmilor

Ca oricare carte a Sfintei Scripturi, tot astfel și Psaltirea cuprinde precepte religios-morale dintre cele mai înalte. Acestea sunt adecvate cu calitatea pe care o are omul de ființă socială, încadrată într-o comunitate, față de care are îndatoriri majore de îndeplinit. Înainte de orice, el se află însă înaintea lui Dumnezeu, ceea ce face ca responsabilitatea sa față de Creatorul său să se situeze deasupra oricăror alte îndatoriri⁴⁷.

Datoriile omului față de Dumnezeu se reduc în esență la acestea trei : credința nestrămutată în El, ascultarea față de poruncile Sale și iubirea care trebuie să-l anime de-a pururi. Credința este o virtute

38 Psalmul 8, v.5-8.

39 Psalmul 143, v.3-4.

40 Psalmul 102, v.15-16.

41 Psalmul 50, v.6.

42 Psalmul 50, v.15.

43 Psalmul 145, v. 6.

44 Psalmul 102, v.10, v.13.

45 Psalmul 144, v. 9, v. 18.

46 Psalmul 145, v.7-9.

47 Cartea Psalmilor în spiritualitatea ortodoxă, Pr.Prof.Dr.D.Abrudan, în Articole și studii.

care după Cartea Psalmilor trebuie să împodobească sufletul credincioșilor. Dumnezeu însuși „privește din cer peste fiii oamenilor să vadă de este cel ce înțelege, sau cel ce caută pe Dumnezeu”⁴⁸.

Ignorarea unei realități ca aceea a existenței unui singur Dumnezeu adevărat și viu și acceptarea credinței în idoli este privită ca o nebunie și condamnată ca atare, în Cartea Psalmilor⁴⁹. Credinciosul sincer mărturisește întotdeauna : „Spre Tine m-am aruncat de la naștere, din pântecul maicii mele, Dumnezeul meu ești Tu”⁵⁰.

Împlinirea poruncilor dumnezeiești este o datorie de prim ordin pentru fiecare credincios. La aceasta el trebuie să caute «ziua și noaptea»⁵¹.

Conținutul acestor porunci se referă la obligația omului de a umbla fără prihană, de a face dreptate, de a avea adevărul în inima sa, de a nu cleveti, de a nu face rău împotriva aproapelui⁵². Iubirea față de Dumnezeu premerge tuturor acestor porunci. Cartea Psalmilor înfațișează acest sentiment ca izvorând în chip firesc din sufletul omului : «Iubite-voi Doamne, virtutea mea mărturisește psalmistul - Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu»⁵³.

În raport cu semenii, datoriile credinciosului se înmănușează în ceea ce cu un singur cuvânt numim dreptate față de aceștia. Chipul dreptului este chipul ideal de viețuire pe care îl avansează ca model vrednic de imitat Vechiul Testament, în general și Cartea Psalmilor, în special. «Dreptul ca finicul va înflori - scrie psalmistul - și ca cedrul din Liban se va înmulți»⁵⁴. Descriș mai în amănunt, chipul dreptului este acela al credinciosului care cultivă dreptatea și adevărul față de toți oamenii și în ultimă instanță față de întreaga creație, bineștiind că : „al Domnului este pământul și toată plinătatea lui, lumea și toți cei ce locuiesc într-însa”⁵⁵.

Dreptul se înfațișează întru toate ale sale fără prihană. „Sufletul său nu și l-a închinat minciunii, inima și conștiința îi sunt curate, miinile nevinovate”⁵⁶.

„Unul ca acesta urăște adunarea răufăcătorilor și cu nelegiuții n-are nici un amestec”⁵⁷. „Fuge de rău și face binele”⁵⁸, iar cu cei ce sunt împreună cu el este pașnic și drept. Dreptatea lui cu privire la semenii se manifestă nu numai în voința fermă și conștiință de a le respecta drepturile ci și în a voi și a le face binele.

Omul drept iubește mai ales pacea, se roagă lui Dumnezeu pentru a obține acest bun, este prietenul păcii și străduiește neconștient pentru a-i face și pe alții posesorii tuturor foloaselor ce răsar de pe urma ei. El știe că nu este nimic mai bine și mai frumos „fără numai a locui frații împreună”⁵⁹ și că „omul care trăiește în bună pace cu toți ai săi, are parte numai de fericire»⁶⁰. În contrast cu el, cel nedrept este dușmanul, și stricătorul păcii. „În gura lui nu sunt cuvinte de pace și împotriva oamenilor pașnici el urzește planuri viclene”⁶¹. „Trage sabia, arcul și-l încordează și pândeste pe cel drept, căutând să-l omoare”⁶². Dar ochii Domnului caută la răutatea lui și „va șterge de pe pământ pomenirea lui”⁶³.

Dintru începuturile istoriei Bisericii, psalmii au ocupat un loc central în spiritualitatea și cultul creștin. Lucrul acesta nu este surprinzător dacă ne gândim la faptul că primii creștini au provenit din rândurile iudeilor care au avut drept carte de zidire sufletească și de cult Psaltirea.

Mântuitorul însuși a preluat din tradiția neamului Său obiceiul de a utiliza în rugăciunile Sale psalmii. Sfântul Evanghelist Matei, martor ocular al evenimentelor ultime din viața și activitatea pământească

48 Psalmul 13, v. 2.

49 Psalmii 13, v. 1 și 15, v. 4.

50 Psalmul 21, v. 9-10.

51 Psalmul 1, v. 2.

52 Psalmul 14, v. 2-3.

53 Psalmul 17, v. 1.

54 Psalmul 91, v. 12.

55 Psalmul 24, v. 1.

56 Psalmul 24, v. 4.

57 Psalmul 26, v. 3-5.

58 Psalmul 34, v. 15.

59 Psalmul 132, v. 1.

60 Psalmul 37, v. 37.

61 Psalmul 35, v. 20.

62 Psalmul 37, v. 14-32.

63 Psalmul 34, v. 17.

a Mântuitorului, ne relatează faptul că la Cina cea de Taină, de pildă, s-a oficiat în încheiere un scurt ceremonial religios, în cadrul căruia „s-au cântat laude, adică psalmi, după care cei prezenți acolo au ieșit la Muntele Măslinilor”⁶⁴. Mai mult, așa cum am menționat, în timpul patimilor Sale, Domnul a fost auzit rostind versete din psalmi, care dobândeau astfel valoarea de profeții ce tocmai își aflau împlinire.

Apostolii fiind și ei iudei de neam au primit ca pe ceva firesc folosirea psalmilor în adunările de cult. Ei înșiși au rânduit din primele zile ale existenței Bisericii, citirea și cântarea psalmilor la cultul creștin. Scriind comunităților creștine pe care le-a întemeiat, Sf. Apostol Pavel nu uită să facă recomandări ca acestea : „Vorbiți între voi în psalmi și cântări duhovnicești, laudând și cântând Domnului, în inimile voastre”⁶⁵ sau : „Cântați în inimile voastre lui Dumnezeu, mulțumindu-i în psalmi, în laudări și în cântări duhovnicești”⁶⁶. La fel le scrie și Sf. Iacob destinatarilor epistolei sale să nu pregete a cânta psalmi⁶⁷.

O prezență masivă a psalmilor poate fi constatată și în scrierile Noului Testament. Este mai mult decât sugestiv faptul că dintre cele 283 citate din Vechiul Testament pe care le întâlnim în Noul Testament, 116 sunt luate din psalmi. Psalmii n-au lipsit din preocupările și cultul creștin nici după ce Biserica s-a separat definitiv de sinagogă. Din contră, au dobândit parcă o și mai mare preponderență. Tertulian ne informează că în timpul său (sec. II d.Hr.) erau folosiți masiv în adunările creștine.

Documentul creștin intitulat Constituțiile apostolice datând din sec. III, ne încredințează despre același lucru. La fel era situația și în secolul al IV-lea când, în Bisericile orientale, creștinii se adunau și noaptea spre a cânta psalmi.

Cântarea alternativă de psalmi a fost introdusă în occident în vremea Sfântului Ambrozie, când poporul din Milan veghea în biserică pentru, a împiedica ocuparea ei de către arieni. Sf. Ambrozie se afla în mijlocul poporului și-l încuraja, dispunând să se cânte psalmi la cele două strane.

Fer. Augustin atesta de asemenea locul însemnat pe care îl deținea cântarea psalmilor în cultul public. Este cert, prin urmare, că psalmii au îmbrăcat întreg cultul, Biserica folosindu-i nu ca pe ceva împrumutat ci ca pe un bun propriu. În afară de Liturghie și cult în general, psalmii au fost priviți ca proprii prin excelență pentru formarea morală a credincioșilor și pentru dezvoltarea pietății în sufletele lor.

Astfel, Biserica a încurajat constant recitarea psalmilor precum și studiul și meditația asupra lor. Educația religioasă se începea și la biserică și în familie prin citirea Psaltirii și de multe ori, pe măsură ce se progresa în viața duhovnicească se mergea până la învățarea Psaltirii pe de rost. În acest sens, Sf. Vasile cel Mare scrie : „început pentru începători, psalmul este creștere pentru cei care progresează pe calea virtuții și sprijin pentru cei care merg pe calea desăvârșirii”⁶⁸. Nu este de mirare deci că primii creștini ca și cei din secolele următoare aveau Psaltirea nu numai în memorie ci și pe buze, rostind-o permanent când se dedicau ocupațiilor lor zilnice. Sf. Ambrozie găsea că este ceva nefiresc și necuviincios ca un creștin să lase să treacă o zi fără să fi recitat din psaltire.

Cu cântarea psalmilor își întăreau sufletele și martirii în mijlocul suferințelor și batjocurilor la care erau supuși. În Biserica Ortodoxă, cei 150 de psalmi au fost împărțiți, pentru a fi utilizați în cult, în 20 de catisme sau sezande (timp în care credincioșii pot să stea în străni sau pe scaune) astfel:

Catisma I : ps. 1-8,
Catisma a II-a : ps. 9-16,
Catisma a III-a : ps. 17-23,
Catisma a IV-a : ps. 24--31,
Catisma a V-a : ps. 32-36,
Catisma a VI-a : ps. 37-45,
Catisma a VII-a ps. 46-54,
Catisma a VIII-a : ps. 55-63,

Catisma a XI-a : ps. 84-77.
Catisma a XII-a : ps. 85-90,
Catisma a XIII-a : ps. 91-100,
Catisma a XIV-a : ps. 101-104,
Catisma a XV-a : ps. 105-108,
Catisma a XVI-a : ps. 109-117,
Catisma a XVII-a : ps. 118,
Catisma a XVIII-a : ps. 119-133,

⁶⁴ Cf. *Matei*, cap.26, v.30.

⁶⁵ *Vezi Efeseni*, cap.5, v.19.

⁶⁶ *Vezi Coloseni*, cap.3, v.16.

⁶⁷ *Vezi Iacov*, cap. 5, v.13.

⁶⁸ Sf. Vasile cel Mare, *PSB vol.4, Scrieri dogmatice și exegetice*, cap.V Omilii la Psalmi, traducere de D.Fecioru, Ed.Basilica, București, 2011, p.362.

Catisma a IX-a : ps. 64-69,

Catisma a X-a : ps. 70-76,

Catisma a XIX-a : ps. 134-141,

Catisma a XX-a : ps. 142-150,

Peste tot anul aceste catisme sunt repartizate astfel: Sâmbăta la vecernie, catisma I. Duminica la utrenie, catismele a II-a, a III-a și a XVII-a. Duminica, la vecernie, nu se citește nici o catismă. Dacă avem praznic, se citește catisma I. Luni, la utrenie, catisma a IV-a și a V-a ; la vecernie, catisma a VI-a, Marți, la utrenie, catisma a VII-a și a VIII-a ; la vecernie catisma a IX-a , Miercuri, la utrenie, catisma a X-a și a XI-a , - la vecernie, catisma a XII-a. Joi, la utrenie, catisma a XIII-a și a XIV-a ; la vecernie, catisma a XII-a. Vineri, la utrenie, catisma a XIX-a și a XX-a, la vecernie, catisma a XVIII-a. Sâmbăta, la utrenie, catisma a XVI-a și a XVII-a.

Psalmii, grupați în catisme sau luați în parte, sunt prezenți în toate slujbele bisericești. Așa se face că cele mai multe expresii, cuvinte, stihuri deosebit de frumoase pe care le auzim la slujbe, sunt luate din psalmi (16). Pe lângă acest mod de folosire a psalmilor în cultul ortodox, mai există un mijloc prin care ei au fost utilizați ca sursă de inspirație generală. Astfel: antifoanele, care se cântă la Utnenie, au fost înlocuite prin folosirea catimei a VIII-a, iar laudele alternează cu versete din psalmii 148, 149 și 150. Citirea psalmilor ne dezvăluie și un alt aspect și anume că unele dintre cele mai frumoase și bogate cântări din cultul divin ortodox pe care le cântăm la Utnenie, Vecernie (să nu mai amintim de Ceasuri), Taine și Ierurgii nu sunt altceva decât o preluare fidelă sau prelucrare a unor versete din psalmi . Spre exemplu:

Vecernia. Arhicunoscutele cântări „*Doamne strigat-am..., Să se îndrepteze...*” aparțin psalmului 140, 2-1, iar „*Că la Domnul...*” psalmului 129, 7-8. Obișnuita cântare a Litiei „*Bogații au sărăcit și au flămânzit...*” provine din psalmul 33, 10.

Utnenia. Troparul care deschide slujba utreniei din duminici și de peste an, „*Dumnezeu este Domnul...*” își are originea în psalmul 117, 27. Stihul „*Bine ești cuvântat, Doamne...*”, care se cântă nu numai la utrenie, ci și la înmormântări și parastase făcând parte din troparele învierii, provine din psalmul 118,12. Troparul praznicului Înălțării Sfintei Cruci „*Mântuiește, Doamne poporul Tău...*” este unul dintre cele mai cunoscute tropare, el cântându-se și la sfințirea apei și a caselor credincioșilor .

La slujba Învierii, cel mai emoționant serviciu religios din Ortodoxie se găsește adânci rădăcini în Psaltire. Stihurile pe care preotul le rostește: „*Înviază Dumnezeu..., Precum se împrășteie fumul și nu mai este..., Așa pier păcătoșii...* etc., sunt preluate din psalmul 67, 1-3, iar stihul „*Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul...*”, aparține psalmului 117,24 .

Tainele. În cadrul rânduiei Tainei Botezului, la momentul ungerii cu untdelemn la mâini, preotul zice: „*Măinile Tale m-au făcut și m-au zidit*”. Acest text este preluat din psalmul 118, 73. Iar la Taina Cununii, prochimenul glas 8, „*Pus-ai pe capetele lor cununi de pietre scumpe*”, aparține psalmului 20,3.

Ierurgiile. Și în cadrul ierurgiilor unele rostiri esențiale își au originea tot în psalmi. Astfel, la slujba înmormântării, în timp ce preotul toarnă pe trupul celui adormit vin amestecat cu untdelemn, rostește: „*Stropi-mă-vei cu isop și mă voi curăța; spăla-mă-vei și mai vărtos decât zăpada mă voi albi*” stihuri care aparțin psalmului 50, cel mai folosit psalm din cultul divin ortodox.

Rugăciunea dinaintea mesei „*Mânca-vor săracii și se vor sătura*” aparține psalmului 21,30 . Tot din Psaltire sunt luate textele: „*Binecuvintează suflete al meu pe Domnul și toate cele din lăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui*”, care formează Antifonul I de la Sfânta Liturghie și este luat din psalmul 102, 1. Expresia „*Înalță-te peste ceruri Dumnezeule și peste tot pământul slava Ta*”, când preotul arată pentru uare formează răspunsul la Sfânta Liturghie, când preotul arată pentru ultima dată Sfintele Daruri, sunt luate din psalmul 56, 7. Formula „*Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până în veac*” pe care o cântăm la încheierea Sfintei Liturghii este luată din psalmul 112, 2.

Despre folosirea psalmilor în alcătuirea fiecărei slujbe din cadrul cultului divin ortodox se pot scrie nenumărate pagini. Este pe deplin dovedit că Psaltirea este o carte care a ocupat și ocupă un loc central în spiritualitatea ortodoxă și, de aceea, se cuvine să o prețuim și să o utilizăm și noi precum au prețuit-o și au folosit-o moșii și strămoșii noștri, secole de-a rândul până astăzi .

Întreg Cultul divin ortodox este axat pe Sfânta Scriptură, pe scrierile părinților bisericești și pe lucrările

referitoare la viețile sfinților și ale martirilor. Legătura lor cu acești piloni ai creștinismului este garanția însăși a sfințeniei lui.

În ceea ce privește conținutul ei, rugăciunea creștină este profund ancorată în Biblie, mai ales că cele 7 Laude bisericești sunt constituite în special din Psalmi⁶⁹.

Rugăciunea a fost definită de Sfinții Părinți ai Bisericii ca „vorbire adresată lui Dumnezeu”, „convorbire cu Dumnezeu” și „înălțarea minții către Dumnezeu”. Ea este, prin urmare, actul esențial al vieții religioase prin care credinciosul intră în legătură cu Dumnezeu.

O formă de rugăciune foarte cunoscută și mult întrebuițată în cult este **cântarea bisericească**⁷⁰, care după originea sa poate fi de asemenea: scripturistică și nescripturistică. Dintre cântările scripturistice, cel mai des folosite sunt Psalmii care în trecutul Bisericii erau cântați fie responsoric, fie antifonic.

a) *Cântarea responsorică* era folosită foarte mult în Biserica veche, în special în sec. III-IV, ea fiind moștenită din tradiția iudaică; cântărețul principal (solistul) dădea tonul, începea și conducea efectiv cântarea, executând el însuși versetele din textul psalmilor, iar credincioșii din biserică se uneau cu el, acompaniindu-l prin anumite refrene sau răspunsuri scurte, numite ipacoi (υπακοή), ca de ex.: *Aliluia (Lăudați pe Domnul); Auz-mă, Doamne!* (la Ps. 140), ș.a. Așa se cântau, de exemplu, Psalmii 134 și 135 („Lăudați numele Domnului...” și „Lăudați pe Domnul că este bun...”) întrebuițati până azi în cultul ortodox ca *Polieleu* la Utrenia sărbătorilor importante; după fiecare verset al primului dintre acești doi psalmi se repeta refrenul „*Aliluia!*”; iar la al doilea, „*Că în veac este mila Lui*”.

b) *Psalmodierea* sau *Cântarea antifonică* (αντίφωνος sau alternativă) consta în executarea întregului Psalm de către toți credincioșii din biserică, împărțiți în două cete, grupe sau coruri, care cântau alternativ versetele sau stihurile Psalmilor: deoparte cântau vocile groase (bărbătești), de alta cele subțiri (ale femeilor și ale copiilor). La sfârșitul psalmului, ambele coruri se uneau și cântau în comun un final sau un refren, care putea fi ori un verset din Psalm (cum se repetă de exemplu azi versetele 23 și 25 la sfârșitul psalmului 103 de la Vecernie), ori o formulă doxologică (de ex.: *Aliluia*), ori o formulă imnologică nouă, de felul doxologiei de azi („*Slavă Tatălui și Fiului...*”).

Totuși, astăzi puțini Psalmi se mai rostesc în întregime. Din ei au rămas însă câte un verset ca de exemplu: „*Binecuvântat ești Doamne, învață-mă îndreptările Tale...*”⁷¹, care se cântă între troparele de la Binecuvântările Învierii. În trecut, în acel moment se cânta tot Psalmul. Frânturi din Psalmi mai avem astăzi înainte de citirea Apostolului și a Evangheliei când cântăm *Prochimenul* (προκείμενος, așezat înainte). Astăzi ele trebuie cântate maiestuos pe unul din cele opt glasuri, având pe lângă ele încă un stih (sau mai multe, în cazul Prochimenelor mari, praznicale). La Vecernia din Vinerea Patimilor, Prochimenul nu se cântă, în semn de întristare pentru patimile Domnului.

Tradiția teologică ulterioară a asimilat și utilizat fără încetare Psaltirea. Fie că au polemizat cu evreii sau cu ereticii, scriitorii creștini și-au menținut grila interpretativă mesianic-spirituală. Părinții apostolici citează și interpretează frecvent pasaje din întreaga Sfântă Scriptură și cu predilecție din Cartea Psalmilor. Socrates (Istoria ecleziastică, VI, 8), ne înștiințează că Sf. Ignatie al Antiohiei a fost cel care a introdus cântarea antifonică a psalmilor în Biserică, iar „imnurile scripturistice” despre care vorbește Tertulian în *Apologeticum*, 39, sunt fără îndoială, psalmii⁷².

Importanța excepțională a *Psaltirii* s-a reflectat în numărul mare de omilii și comentarii alcătuite de Părinții și scriitorii bisericești pe marginea acestei cărți biblice, dacă ar fi să îi amintim numai pe Origen și Sf. Ioan Hrisostom, ca reprezentanți ai celor două principale direcții hermeneutice: alegorică și istoric-literală. Odată cu Origen, în literatura creștină va fi inaugurată, *omilia exegetică*. Sf. Vasile cel Mare nu va neglija acest tip de omilie⁷³, reliefând neconținut în activitatea sa omiletică rolul esențial jucat de lectura Bibliei în viața spirituală a creștinului.

69 Pr.Prof.Dr. Ene Braniște, *Liturgica generală*, Ed.Institutului biblic și de misiune al BOR, București, 1993.

70 *Ibidem*.

71 *Psalmul 118*, v.12.

72 Sf. Vasile cel Mare, PSB vol.4, *Scrieri dogmatice și exegetice*, cap.V Omilii la Psalmi, traducere de D.Fecioru, Ed.Basilica, București, 2011, p.349.

73 *Ibidem*, p.350.

Prin excelență, Sf. Vasile cel Mare s-a înscris în galeria admirabilă a Sfinților Părinți ca unul care a trasat coordonatele spiritualității creștine, o spiritualitate autentică care angajează integral omul într-un proces de desăvârșire și mântuire. Considerăm că este mai mult decât oportun să rezervăm un spațiu în lucrarea noastră Sf. Vasile cel Mare care a evidențiat poate mai bine ca oricine altcineva valoarea spirituală a Psalmilor⁷⁴.

Înainte de a reliefa valoarea spirituală a Psalmilor, considerăm că se impune, din punct de vedere metodologic, precizarea definiției spiritualității în orizontul creștin.

Relația noastră cu Dumnezeu, rugăciunea, întregul cult al Bisericii intră în sfera a ceea ce îndeobște circumscriem cu ajutorul noțiunii de „spiritualitate”, ba chiar sunt expresia cea mai aleasă a vieții spirituale⁷⁵.

„În uzul lingvistic” actual, prin spiritualitate, derivată de la spiritus se înțelege în general ceea ce are de-a face cu viața interioară și preocupările spirituale, spre deosebire de ceea ce ține de sfera materială, corporală⁷⁶. Cuvântul spiritualitate include aspecte ale civilizației, toată cultura și mai ales raportul omului cu Dumnezeu și cu semenii. Potrivit creștinismului, cuvântul „spiritual” trimite la Duhul Sfânt (Spiritus Sanctus). Spiritualitatea adevărată este o manifestare a Duhului Sfânt coborât în sufletul omenească. Ea înseamnă subordonarea existenței omenești spiritului care dezvăluie ființei umane originea cerească a întregii existențe și trasează itinerarul și scopul vieții spirituale. În cadrul creștinismului se poate vorbi de diferite spiritualități (ortodoxă, catolică, protestantă, etc.), dar și în afara creștinismului se pot diferenția marile spiritualități ale lumii. Subordonarea conștientă a spiritului nostru suveranității infinite a Lui Dumnezeu înseamnă să trăim propria noastră spiritualitate. „Dacă cineva aude glasul Meu, Eu voi intra și voi cina cu el și el cu Mine”⁷⁷. Viața spirituală vine de sus. Ea este inaugurată de Dumnezeu însuși prin darul prezenței Sale și se dezvoltă în interiorul omului. Această semnificație foarte cuprinzătoare și totodată vagă a noțiunii de spiritualitate poate avea un efect negativ asupra înțelegerii creștine a vieții spirituale deoarece acum apar ca spirituale foarte multe lucruri care aparțin cu totul altor sfere.

Prin spiritualitate putem înțelege caracterul a ceea ce este spiritual dar și un ansamblu de idei ce caracterizează o colectivitate. În creștinism cele două idei formează un singur corp iar pericolul amintit, de a luat drept adevărate unele false spiritualități este înlăturat îndată ce ne adâncim în studiul spiritualității ortodoxe.

În vremea antichității creștine, deci și în epoca Sf. Vasile, Psaltirea era cartea de rugăciune a creștinilor în cultul lor privat, dar și a Bisericii în cultul ei public.

Omiliile la Psalmi au fost rostite, potrivit părerii majorității patrologilor, înainte de numirea Sfântului Vasile ca episcop, având un pregnant caracter moralizator. De la el ni s-au păstrat douăzeci și opt de omilii. Sfântul Vasile cel Mare nu ignoră faptul că psalmii sunt ca formă literară, poeme.

Sf. Vasile a demonstrat un echilibru exemplar și exegeză, realizând o sinteză armonioasă a interpretării alegorice și literale. Metoda hermeneutică principală utilizată și recomandată este însă împlinirea poruncilor lui Dumnezeu: Cel Care a inspirat Scriptura prin Duhul Său este și Cel Care dăruiește înțelegerea autentică celui ce o citește⁷⁸.

Sf. Vasile cel Mare ne demonstrează că este capabil să surprindă sensuri nebănuite anagogic-spirituale ale Scripturii, însă rămâne mereu echilibrat și nu se lansează în speculații exagerate sau în interpretări prea îndrăznețe.

Conținutul Omiliilor la Psalmi este variat și captivant, marele teolog capadocian luând ca punct de plecare textul biblic pentru a teologhisi despre cele mai diverse teme dogmatice, morale, spirituale, etc. În Omiliile la Psalmi Sf. Vasile acordă un loc semnificativ interpretării istorice și filologice.

Biserica este o comunitate întemeiată pe iubire sinceră și întrajutorare cu discernământ: „Celui ce-ți

74 Pr.Lect.Dr.Constantin Băjău, *Aspecte din viața creștinilor, ogindite în comentariul Sf. Ioan Gură de Aur la Epistola către Coloseni*, în *Altarul Banatului*, an XVII, nr.1-3, 2006, p.23-24.

75 Ieromonah Gabriel Bunge, *Practica Rugăciunii Personale, după Tradiția Sfinților Părinți sau Comoara în vase de lut*, Ed. Deisis, Sibiu, 1996, p.31.

76 *Ibidem*.

77 *Vezi Apocalipsa*, cap.3, v.20.

78 Sf. Vasile cel Mare, PSB vol.4, *Scrieri dogmatice și exegetice*, cap.V Omiliile la Psalmi, traducere de D.Fecioru, Ed.Basilica, București, 2011, p.352.

cere dăi și de la cel ce voiește să se împrumute de la tine nu întoarce față”⁷⁹.

Sf. Vasile este conștient de importanța excepțională a psalmilor pentru viața creștină.

Pentru Sf. Vasile cel Mare, ca și pentru ceilalți mari exegeți creștini, psalmul este în primul rând o rugăciune, și prima treaptă a exegezei o constituie rugăciunea- dialog c Dumnezeu, care mijlocește prezența în om a Aceluiași Duh Sfânt Care l-a inspirat pe aghiograful Psaltirii.

Metoda de interpretare pe care o folosește Sf. Vasile cel Mare în această scriere însemnată a sa , este, în linii generale, cea literală. Marele Părinte nu caută sensuri ascunse în cuvintele psalmistului, decât acolo unde înțelesul alegoric este vădit pus în lumină de psalmistul însuși, cum se întâmplă în Psalmul 44, care este socotit ca un psalm direct mesianic de toată tradiția exegetică patristică reprezentată prin Sf. Atanasie cel Mare, Sf. Ioan Hrisostom., Fer. Augustin, etc. În acest chip exegeza Sf. Vasile cel Mare se stabilește pe linia celor mai sănătoase principii hermeneutice ale epocii patristice . De altfel, în comentariul său, Sf. Vasile cel Mare folosește comentariul înaintașului său Eusebiu de Cezareea, așa cum demonstrează până la evidență Garnier în Prefatio la opera Sf. Vasile cel Mare.

Comentariul la psalmi a Sf. Vasile cel Mare este o lucrare de răspândire a învățăturilor psalmilor în rândul credincioșilor simpli, dar dornici să-și însușească aceste învățături și să le aplice în viața lor zilnică, o tâlcuire meșteșugită a cuvintelor psalmistului. De altfel, aplicarea permanentă a cuvintelor psalmistului la viața de fiecare zi a creștinului este o caracteristică esențială a comentariului la psalmi a Sf. Vasile cel Mare. De aici și marea însemnătate a acestei lucrări pentru viața morală și socială a creștinilor.⁸⁰

⁷⁹ Cf. Matei, cap.13, v.17.

⁸⁰ Pr.Mihai Georgescu, *Idei morale și sociale în comentariul la Psalmi al Sf. Vasile cel Mare*, în Studii Teologice, an X, nr.7-8, 1958, p.464.

VIZITA MITROPOLITULUI BANATULUI LA PAROHIA GÂRBOVĂȚ, JUDEȚUL CARAȘ-SEVERIN

Prof. ION TUNARIU

În Duminica Tomii, Părintele Mitropolit Ioan al Banatului a vizitat satul și parohia Gârbovăț, Episcopia Caransebeșului, fiind întâmpinat la intrarea în localitate de către primarul Alexandru Alb, viceprimarul Păun Ciortuz, care i-au adresat calde cuvinte de bun venit, și-au exprimat imensa bucurie și caldă grațitudine a credincioșilor pentru bunăvoința de a păși în localitatea lor. De asemenea, IPS Ioan a fost întâmpinat de numeroși săteni, printre care acad. Păun Ion Otiman, fiul satului, aflat la casa părintească, cu prilejul Sfintelor Sărbători de Paște, intelectuali de frunte ai Văii Almăjului, precum profesorul poet Iosif Băcilă, profesorul istoric Gheorghe Rancu-Bodrog, profesoara Iconia Budescu, profesorul istoric Pavel Panduru, muzeograful Iosif Goga și mulți alții.

În continuare, Înaltpreasfinția Sa, însoțit de gazde, a intrat în cimitirul parohial și a rostit o rugăciune pentru sufletul înaintașilor înmormâțați acolo, apoi a mers la biserica „Nașterea Maicii Domnului”, construită în anul 1789, an în care satul avea 36 de case și sub o sută de locuitori.

În fața bisericii, cu Evanghelia și crucea sfântă în mână, IPS Ioan a fost întâmpinat, în dangățul clopotelor, cu adâncă emoție, de preotul pensionar - fiu al satului, Iosif Surulescu, care a slujit peste patru decenii în această biserică.

Împreună cu preotul Iosif, au venit să-l întâmpine pe Mitropolitul Banatului foarte mulți enoriași, tineri, vârstnici și numeroși copii.

IPS Ioan s-a închinat în biserică, mulțumind preotului și credincioșilor prezenți pentru primire și pentru caldele cuvinte de întâmpinare adresate din tot sufletul.

Vizita Părintelui Mitropolit a continuat la Monumentul Eroilor din satul Gârbovăț (aflat în fața școlii)

căzuți în Primul Război Mondial, unde a binecuvântat eroicele lor fapte de viață și de luptă și s-a rugat pentru veșnica lor pomenire. Numeroși săteni și locuitori din satele învecinate, prezenți în număr mare au primit binecuvântarea Mitropolitului Banatului, iar Domnul academician, Păun Ion Otiman în discursul de întâmpinare¹ al IPS Ioan, în satul său natal, a spus: „Dumnezeu m-a ajutat ca, acum, la aproape opt decenii de viață, să pot prezenta în fața Dumneavoastră, cu prilejul preonorantei prime vizite la Gârbovăț a unui Înalt Ierarh al Bisericii ortodoxe, IPS Ioan Selejan, Mitropolitul Banatului, câteva evocări despre întâiul mitropolit al Banatului, Vasile Lazarescu, și despre episcopul Veniamin Nistor. Pe cei doi înalți ierarhi, mitropolitul Vasile și episcopul Veniamin, i-am văzut prima dată în copilărie, în anii '47-'50, când au întreprins misiuni religioase prin vizite canonice în Valea Almăjului.”

După această scurtă prezentare a vizitei, din anii 1947 și 1952, a celor doi înalți ierarhi ai Banatului, Domnul acad. Păun Ion Otiman, adresându-se IPS Ioan, dar și numeroșilor credincioși din Gârbovăț și din alte sate almăjene, a continuat cu următoarele cuvinte:

„Doresc să spun, spre cunoașterea celor prezenți la primirea IPS Ioan - Mitropolitul Banatului în satul nostru, câteva cuvinte despre Înaltpreasfinția Sa.

Am avut prilejul și bucuria să-l cunosc pe Înaltpreasfințitul Părinte Episcop de Harghita și Covasna chiar la sediul Episcopiei din Miercurea Ciuc și, totodată, să văd la fața locului lucrarea de păstorire a credincioșilor creștini ortodocși timp de două decenii în această (nu simplă) nouă episcopie ortodoxă românească. Am rămas profund impresionat de cuvintele enoriașilor, preoților și a unei părți a autorităților din acea zonă spuse la adresa Părintelui Ioan. Am văzut, cu ochii mei, ce a clădit Părintele Ioan la Mănăstirea de la Izvorul Mureșului și Mănăstirea din Toplița, în multe alte sate și orașe de acolo dar și, cu mult timp înainte, la Mănăstirea Lainici de pe Valea Jiului. Dar cel mai mult m-a marcat profundul regret al preoților, preoteselor, monahilor și monahiilor, când aceștia au aflat despre posibila plecare a păstorului lor pe alte meleaguri ale pământului românesc.

Părintele Ioan Selejan a ajuns Mitropolit la Altarul Banatului prin voia Bunului Dumnezeu, răsplătind dorința enoriașilor bănățeni, care, cu credință, au sperat să primească spre așezare în scaunul mitropolitan al Banatului, un demn urmaș al celor trei predecesori de veșnică aducere aminte: al Mitropolitului Sfânt, Iosif cel Nou de la Partoș, Ocrotitorul Banatului, al Mitropolitului fondator al Noii Episcopii și Mitropolii a Banatului și ctitor, dimpreună cu Majestatea Sa Regele Mihai, al Sfintei și magnificei Catedrale a Timișoarei – Vasile Lazarescu și al Mitropolitului cărturar Nicolae Corneanu, care ne-a păstorit cu blândețe și luciditate, cu delicatețe și inteligență, cu înțelegere duhovnicească și aleasă învățătură în Credința dreptmăritoare, mai bine de jumătate de veac.

Au dorit credincioșii bănățeni ca Întâistătătorul Bisericii Noastre, asemenea înaintașilor săi, să fie, în primul rând, un om profund credincios, moral, smerit și așezat, deoarece atât Biserica cât mai ales societatea românească, în ansamblul său, au nevoie, acum, mai mult ca oricând, de puritate sufletească și de moralitate deplină; în al doilea rând, enoriașii bănățeni au dorit ca Întâistătătorul lor să fie un caracter puternic și curat, potrivit cuvintelor unui cunoscut filosof român: „România are nevoie mai ales de caracter”, mai actuale azi decât pe vremea sa. În al treilea rând, au dorit credincioșii bănățeni ca Întâistătătorul nostru să fie un om tenace, inteligent, stăruitor, temeinic și ziditor cu cuvântul, cu gândul, făptuitor de lucruri bine făcute și așezate, întru-un cuvânt, să vină, în scaunul de Mitropolit al Banatului, Un Om al Lui Dumnezeu.

Dumnezeu a lucrat ca Înaltpreasfinția Sa, Părintele Ioan, să ajungă la Timișoara acum șapte ani, după ce mulți, foarte mulți ani, a urcat o lungă Golgotă, deoarece numai El, Dumnezeu, știe că doar cel care a urcat drumul greu al Crucii cunoaște adevăratul drum al Vieții și al Credinței.

A coborât sau, mai bine spus, a pogorât Părintele Ioan la Timișoara, din înaltul Muntelui Hășmașul Mare, de la izvoarele celor doi buni frați români, Mureșul și Oltul, după ce mai bine de două decenii “a mâncat mure în bisericile distruse de hortyști”, așa cum a afirmat într-un interviu la Radio Timișoara. Aceste biserici Părintele Ioan le-a reclădit, după care a zidit multe biserici noi dar, mai presus de toate, a refăcut credința în acei oameni, mulți ani deznădăjduiți și oprimați, redându-le demnitatea de a fi români ortodocși la ei

¹ Cuvântul de întâmpinare al acad. Păun Ion Otiman, intitulat *Vizita Mitropolitului Banatului IPS Ioan Selejan la Gârbovăț. Evocări ale vizitei în Valea Almăjului a predecesorilor: Mitropolitul Vasile Lazarescu și Episcopul Veniamin Nistor*, mai extins față de textul prezentat, a fost distribuit enoriașilor prezenți, și folosit pentru redactarea articolului de față.

acasă, pe pământul lor natal.

L-am așteptat și l-am primit la noi, pe Părintele Ioan, pentru că și în Timișoara, în Banatul profund, cel rural, în această întregă zonă pluriethnică, multiconfesională și interculturală, despre care se spune că a intrat de multă vreme în Europa, sunt încă multe de făcut și zidit, în noi și între noi. Ne-am rugat la întronizarea din data de 27 decembrie 2014, Sfântului Ștefan, în Catedrala Mitropolitană a Timișoarei și a întregului Banat, să-l ajute Bunul Dumnezeu pe noul nostru Mitropolit al Banatului, ca timp îndelungat să sădească și să culegă din sufletele noastre florile și fructele frumoase ale credinței curate și ale faptelor ziditoare.

Azi, 9 mai 2021, subliniez cu bucurie și profundă recunoștință, că pentru prima dată un Mitropolit al Banatului, IPS Ioan a avut bunăvoința să calce în Biserica satului nostru - Gârbovăț -, localitate atestată documentar acum peste patru secole, dar cu o vechime a locuirii mult mai veche la prima sa vatră, Săliște.

Peste satul nostru, ca de altfel, peste toată Valea Almăjului și întreg Banatul, au trecut românii, cu două milenii în urmă; drumul roman se vede și astăzi pe teritoriul Almăjului, nu departe de sat, la locul denumit Pustă; apoi a urmat ocupația turcească (1618-1688); după care două secole (1718-1919) ocupația habsburgică (austro-ungară) și, iată de un secol, românii au înfăptuit marea operă națională, integrarea Banatului și a Almăjului în Patria Mamă - România.

Este de remarcat faptul că locuitorii Almăjului, ai Gârbovățului, bărbați și femei, țărani și păstori în marea lor majoritate, în frunte cu preoții și dascălii satelor, nu au pierdut graiul dulce românesc și frumusețea tradițiilor populare. Ci, dimpotrivă, le-au păstrat și ni le-au transmis nouă, generațiilor de azi și viitoare, curate, neîntinate.

În memoria celor mulți, care s-au săvârșit, și în fața celor de azi, care mai viețuiesc aici, să ne plecăm capetele și să le mulțumim pentru imensa lor jertfă."

În încheierea discursului său de primire, Domnul acad. Păun Ion Otiman, a spus următoarele: „IPS Voastră, Părinte Mitropolit Ioan al Banatului, datorită emoției mele profunde, dar, după cum bine vedeți și a sătenilor mei - mulți, foarte mulți prezenți pentru întâmpinarea Dumneavoastră, cu mare bucurie, la ei acasă, în satul lor, doresc să vă spun că nu am puterea de a-mi găsi cele mai potrivite cuvinte pentru binecuvântatul și înălțătorul moment oferit de Înaltpreasfinția Voastră aici, la noi acasă.

Primiți, Vă rog, IPS Voastră Părinte Mitropolit, prin glasul acestor copilași frumoși ai satului, colacul binecuvântat de Dumnezeu și tradiționalele ouă roșii din Duminica Tomii".

Copilașul de patru ani, împreună cu trei fete, îmbrăcați toți în frumoase straie țărănești locale, i-a adresat, cu emoție și plecăciune, cuvintele „Bine ați venit la noi, Părinte Mitropolit !".

IPS Ioan a îmbrățișat și binecuvântat copiii, apoi, a mers în mijlocul mulțimii de enoriași prezenți, împărțindu-le ouă roșii și bucăți din colacul binecuvântat.

După binecuvântarea tuturor credincioșilor, IPS Ioan, în încheierea întâlnirii, a mulțumit pentru emoționanta primire făcută, spunând că se află în această zi sfântă - Duminica Tomii - cu multă bucurie în Gârbovăț și în Depresiunea Almăjului, întrucât aceste meleaguri sunt asemănătoare satului său din Depresiunea Bihorului, simțindu-se printre credincioșii Gârbovățului ca și între sătenii, moșii și strămoșii săi:

„M-am rugat în biserică, în cimitirul satului și la Monumentul Eroilor căzuți în Primul Război Mondial pentru veșnica pomenire a tuturor celor adormiți în Domnul, iar aici, în fața voastră, Frați și Surori, îl rog pe Bunul Dumnezeu să vă dea sănătate, viață lungă și împlinită, vouă, copiilor și nepoților voștri

Fiți binecuvântați!

Hristos a înviat!"

Cu aceste cuvinte calde, care au mers la inima și mintea tuturor, mulțumindu-le încă odată pentru impresionanta primire, Părintele Mitropolit Ioan și-a luat rămas bun de la cei prezenți, manifestându-și speranța că, prin bunăvoința lui Dumnezeu, se va revedea cu enoriașii din Gârbovăț și din întreaga Vale a Almăjului.

După această impresionantă întâlnire cu Mitropolitul Banatului, m-am întors acasă, împărțind și consătenilor mei marea mea bucurie de a fi trăit un moment istoric și de înaltă ținută bisericească, cum puține au fost, de-a lungul vremii în satul nostru.

ACTUALITATEA EPARHIALĂ

Învierea Domnului la catedrala mitropolitană

Anul acesta, la cea mai importantă sărbătoare creștină, mii de timișoreni au venit la Catedrala Mitropolitană „Sfinții Trei Ierarhi” din capitala Banatului, pentru a participa la Slujba de Înviere, oficiată de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, împreună cu un sobor de preoți și diaconi. Potrivit rânduielii liturgice, slujba a debutat cu invitația de a lua lumină, continuând, apoi, cu tradiționala procesiune de înconjurare a sfântului locaș.

Și în acest an, prin purtarea de grijă a Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, mai multe eparhii din țară au primit Lumina Sfântă, adusă de la biserica Sfântului Mormânt din Ierusalim, de o delegație a Patriarhiei Române. De la Aeroportul Internațional „Henri Coandă” din București, Lumina Sfântă de la Ierusalim a fost preluată și de delegația Arhiepiscopiei Timișoarei, fiind adusă și în Banat. De la Aeroportul Internațional „Traian Vuia” din Timișoara, Preasfințitul Părinte Paisie Lugojanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Timișoarei, a adus Sfânta Lumină la Catedrala mitropolitană de unde a fost distribuită în parohiile eparhiei.

Referitor la Sfânta Lumină, Mitropolitul Banatului a spus: „Iubiți frați și surori în Domnul, și anul acesta, cerul s-a milostivit de noi, creștinii ortodocși, trimitându-ne semnul veșniciei, semnul luminii din casa veșniciei, Sfânta Lumină, pe care o aveți fiecare în mâinile, sufletele și în inimile fraților voastre în momentul acesta. După câte ați văzut și din mass-media a fost adusă tocmai de la Ierusalim, din mormântul Domnului. Binecuvântat să fie Dumnezeu, ca tocmai de la Ierusalim până aici, în binecuvântatul Banat, a ajuns raza luminii Învierii lui Hristos”. Cerând binecuvântarea lui Dumnezeu pentru oamenii de știință, Înaltpreasfinția Sa s-a rugat ca „Dumnezeu să îi întărească pe toți oamenii de știință, care de un an de zile stau de veghe în laboratoarele lor pentru a aduce mângâiere lumii”.

La finalul Utreniei Învierii, potrivit obiceiului îndătinat, credincioșii au primit „Paștile”, adică pâinea și vinul binecuvântate cu apă sfințită, ca expresie a Jertfei și Învierii Domnului.

Sfânta Liturghie a praznicului Învierii Domnului a fost săvârșită dimineața, de către Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, în prezența a numeroși credincioși. La finalul acesteia, Înaltpreasfinția Sa a vorbit despre iubirea nemărginită a lui Dumnezeu pentru făptura umană. „Iubirea este lacrima lui Dumnezeu care a căzut peste om; este sângele vărsat de Hristos pentru noi. Iubirea este fecioara care își caută Mirele Care S-a răstignit pentru ea. Pe Cruce, Hristos a murit moartea. Noi L-am pus pe Cruce, iar El ne-a pus atunci pe aripile veșniciei. Cum știe Dumnezeu să răsplătească omului: omul îi dă Crucea, iar Dumnezeu, veșnicia! Crucea n-a putut opri iubirea lui

Dumnezeu, iubirea trece dincolo de Cruce. Dumnezeu, chiar și atunci când este întristat, iubește”, a evidențiat Chiriarhul eparhiei.

Hramul mănăstirii Românești

În Vinerea Luminată, la sărbătoarea Izvorului Tămăduirii, Mănăstirea Românești din jud. Timiș și-a sărbătorit cel de-al doilea hram. Sfânta Liturghie a fost oficiată în paraclisul mănăstirii de Înaltpreasfințitul Părinte Ioan, Arhiepiscopul Timișoarei și Mitropolitul Banatului, împreună cu un sobor de preoți. După slujbă, Mitropolitul Banatului a adresat un cuvânt de învățătură despre istoria acestei sărbători.

În continuare, la bazinul cu apă termală din incinta mănăstirii, a fost oficiată, după rânduiala din Vinerea Luminată, slujba Aghiasmei mici.

Mănăstirea Românești se află la poalele Munților Poiana Ruscă, la un kilometru de drumul ce leagă localitățile Românești și Tomești. Mănăstirea mai este numită de credincioșii băcășeni și „Balta Caldă”, deoarece în incinta ei se află un izvor cu apă semitermală, cu o temperatură constantă de 18°C, dar și „Izvorul lui Miron”, după numele Patriarhului Miron Cristea. În anul 1910, Patriarhul Miron Cristea, pe atunci Episcop al Caransebeșului, a făcut o vizită canonică în parohiile din aceste locuri și, uimit de frumusețea peisajului, a hotărât zidirea unei mănăstiri.

Consiliul Eparhial de la Arad prezidat de Mitropolitul Banatului

Miercuri, 30 iunie., la reședința Centrului Eparhial din Arad s-au desfășurat lucrările Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Aradului în prezența Înaltpreasfințitului Părinte Ioan, Mitropolitul Banatului. Alături de Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit, la ședință au fost prezenți și ierarhii arădeni, Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Timotei și Preasfințitul Părinte Emilian Crișanul, Episcop vicar al Arhiepiscopiei Aradului. În cadrul ședinței Consiliului Eparhial pe ordinea de zi a fost prezentarea și analizarea mai multor referate ce țin de Sectorul Patrimoniu.

Înaltpreasfințitul Părinte Mitropolit Ioan în cuvântul său a dat câteva îndrumări la problemele curente care intră în competența acestui for deliberativ eparhial. În încheiere Înaltpreasfințitul

Arhiepiscop Timotei a mulțumit Părintelui Mitropolit Ioan pentru participarea la această ședință a Consiliului Eparhial și pentru toată purtarea de grijă față de Eparhia Aradului, precum și tuturor membrilor Consiliului Eparhial.

Instalarea noului preot paroh din parohia Balinț

Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Mitropolit Ioan, în Duminica a doua după Sfintele Paști, a fost instalat noul preot paroh de la parohia Balinț, protopopiatul Lugoj, în persoana preotului Pavel Emanuel-Ioan.

După oficierea Sfintei Liturghii, părintele protopop l-a prezentat credincioșilor pe noul lor pastor sufletesc, bucuria credincioșilor fiind deplină și primirea a fost una pe măsură.

Din soborul care a slujit Sfânta Liturghie au făcut parte protopopul Lugojului, Ionuț Furdean, părintele Ioan Șandru, preot pensionar și fost paroh la parohia Balint, părintele Vasile Darabantu, preot pensionar, în prezent suplinitor al parohiei Fădimac și noul părinte paroh de la Balint, Pavel Emanuel-Ioan.

La acest frumos eveniment din viața parohiei Balint au participat și autoritățile locale, primarul Danut Crașovan a urat bun venit noului preot, în numele comunității pe care o conduce.

Au avut loc alocuțiuni, părintele protopop transmițând tuturor binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan, totodată mulțumind fostului părinte paroh Ioan Șandru pentru frumoasa și îndelungată activitate de 26 de ani în mijlocul parohiei Balint.

Noul părinte paroh, Pavel Emanuel-Ioan este absolvent al Facultății de Teologie din Sibiu, promoția 2013.

În cuvântul rostit, preotul paroh a mulțumit Înaltpreasfințitului Părinte Mitropolit Ioan pentru frumoasa slujire încredințată, părintelui protopop pentru cuvintele de încurajare, fostului preot paroh, Ioan Șandru, familiei și tuturor profesorilor care i-au îndrumat pașii pe parcursul studiilor și tuturor credincioșilor prezenți, care vizibil emoționați și-au primit păstorul cu mare bucurie.

Parohia Balinț are în componența 86 de familii cu 173 de credincioși, biserica parohială fiind construită în anul 1890, având hramul „Învierea Domnului”.

Activități cu copiii la parohia Cireșu

În parohia Cireșu, protopopiatul Lugoj, prin grija deosebită a părintelui paroh, Ion Last, în fiecare sâmbătă, în pridvorul bisericii au loc diferite activități creative cu copiii din parohie.

Pentru a trezi în sufletele copiilor dragostea față de frumusețea ortodoxiei, părintele paroh întreprinde de mulți ani acest tip de activități, foarte bine primite de cei mici cât și de părinții acestora.

Urmând îndemnul Mântuitorului Iisus Hristos: „lăsați copiii să vină la Mine”, în parohia Cireșu, au fost implementate cu succes marile proiecte catehetice desfășurate la nivel de eparhie.

Pentru a diversifica activitățile creatoare, părintele

a invitat-o pe doamna ergoterapeut Simona Oprișor, să le vorbească copiilor veniți, învățându-i totodată să realizeze desene și alte lucruri pe placul lor.

În parohia Cireșu, deși o parohie rurală mică, copiii activează și la strană, fiind implicați în viața bisericească. Astfel de activități sunt recomandate tuturor parohiilor, întrucât copiii de azi din biserica reprezintă credincioșii adulți de mâine, care vor duce mai departe dragostea față de Biserică, moștenirea primită fiind una sfântă și mântuitoare.

Biserica din Cireșu are hramul „Sfântul Mare Mucenic Dimitrie”, datează din anul 1836 și are ca filie satul Măguri.

Corul Balea Boar la biserica din Voiteg

În Duminica a 5-a după Paști la Sfânta Liturghie oficiată în biserica cu hramul „Sfântul Mare Mucenic Gheorghe” răspunsurile liturgice au fost date de Corul Balea Boar de la Parohia Ortodoxă Brad I din Episcopia Devei și Hunedoarei.

Cu acest prilej alături de Pr. ic. Dragan Giorgiev, parohul bisericii cu hramul „Sf. M. Mc. Gheorghe” din parohia Voiteg a slujit și Pr. Alexandru Letea, parohul bisericii „Adormirea Maicii Domnului” din parohia Brad I, protopopiatul Brad.

Corul Parohiei Brad I condus de prof. Maria Simion a dat răspunsurile la Sfânta Liturghie și a pregătit câteva pricesne care se încadrează în această perioadă a Pentecostarului între care și „Ziua Învierii”.

La Sfânta Liturghie au fost prezenți mai mulți credincioși din parohie, iar la momentul potrivit mai mulți copii și tineri s-au împărtășit cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos.

După săvârșirea Sfintei Liturghii membrii corului, preoții și credincioși din parohia Voiteg au făcut câteva fotografii care să rămână amintire despre această slujire liturgică și misionară a Corului în Banat.

Însoțiți de pr. ic. Dragan Giorgiev, membrii corului au vizitat casa prof. univ. Emil Cazan, la Muzeul Etnografic patronat de această familie.

Agapa i-a reunit pe toți cei prezenți, iar cu acest prilej au schimbat impresii cu privire la bucuria comuniunii între credincioșii celor două parohii.

70 de ani de la deportarea în Bărăgan, comemorați la Birda și Sângeorge

În sâmbăta Moșilor de Vară din Ajunul Rusaliilor a fost oficiată slujba Parastasului pentru cei deportați în Bărăgan. Aceasta s-a rânduit cu prilejul împlinirii a 70 de ani, de la acest eveniment, în Anul comemorativ al celor adormiți în Domnul.

Slujba urmată de cateheză, expoziție de carte și planșe tematice, mărturii și prinoase au fost împărtășite în biserica cu hramul „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil” din localitatea Sângeorge, filie a parohiei Birda. Cu acest prilej au slujit P. On. Părinte Ioan Prisăcean, protopopul Detei, P. C. Părinți Zoran Milovanov (parohia Berecuța), Dragan Giorgiev (parohia Voiteg), Călin Negrea (parohia Gătaia), Sebastian Andrei Petrescu (parohia Percosova) și Valentin Bugariu, parohul locului. La finalul slujbei P. On. Părinte Protopop a vorbit despre însemnătatea pomenirii celor adormiți.

Cateheza cu tema „Fenomenul deportării în Bărăgan la Birda și Sângeorge” a fost pregătită și susținută de preotul Valentin Bugariu cu ajutorul calculatorului și a cuprins: mărturii, fotografii, date statistice și istorice cu privire la destinul celor 360 de persoane deportate, din cele două localități precum și moștenirea supraviețuitorilor la susținerea și dezvoltarea Parohiei Birda.

Pentru fixarea catehezei a fost realizată cu sprijinul Bibliotecii Orășenești „Tata Oancea” din Bocșa, jud. Caraș-Severin o expoziție tematică de carte, iar elevul Weisz Markus a realizat o prezentare intitulată „Bărăgan-70”.

Elevii însoțiți și pregătiți de prof. Maria Miron au expus câteva mărturii din zona Birda (Berecuța, Sângeorge), din două volume monografice de referință: *Rusalii 51. Fragmente din deportarea în Bărăgan*, Timișoara, 2004 (autori Viorel Marineasa și Daniel Vighi) și *Deportarea în Bărăgan. Destine, documente, reportaje*, Timișoara 2016 (autori Viorel Marineasa, Daniel Vighi și Valentin Sămânță).

Mulțumiri se cuvin bibliologului Gabriela Șerban, managerul Bibliotecii din Bocșa, elevilor Weisz Markus și Nenciu David, celui din urmă pentru sprijinul tehnic, profesorului Maria Miron, elevilor Școlii Primare din Sângeorge, preoților și credincioșilor prezenți la această amintire a celor deportați.

Hramul bisericii parohiei Mașloc

La sărbătoarea Sfinților Apostoli Petru și Pavel, biserica parohială din comuna Mașloc și-a cinstit cel dintâi hram al lăcașului de închinare.

În Ajunul sărbătorii a fost oficiată Vecernia unită cu Litia. După serviciul Litiei a urmat Taina Sfântului Maslu la care au slujit P. C. Părinți Ioan Bolbos (parohia Fibiș), Radu Meșter (parohia Alioș), Dan Dologa (parohia Remetea Mică) și Iliia Pavlovici Pătruț, parohul locului. Slujba Utreniei a fost săvârșită în biserica cu hramul „Sfântul Proroc Ilie Tesviteanul” din localitatea Remetea Mică, filie a parohiei Mașloc.

Acatistul Sf. Apostoli și Sfânta Liturghie a fost oficiate în biserica din Mașloc unde alături de P. C. Părinte paroh Iliia Pavlovici Pătruț a slujit și P. C. Părinte Dan Dologa de la Parohia Ortodoxă ucraineană din Remetea Mică.

Cuvântul de învățătură a fost pregătit și susținut de către părintele Dan Dologa care a vorbit despre Viața și petrecerea Sfinților Apostoli Petru și Pavel.

La momentul îndătinat mai mulți tineri și copii s-au împăpărtășit cu Trupul și Sângele Domnului.

După otpustul Sfintei Liturghii a urmat rutualul tăierii colacului. Nașii hramului de anul acesta a fost Fam. Butean Dan din localitate.

Și cu acest prilej au participat la sfintele slujbe mai mulți credincioși îmbrăcați în costume populare românești.

Slujbă de pomenire pentru deportații în Bărăgan din parohia Berecuța

La inițiativa P. C. Părinte Zoran Milovanov, parohul Bisericii cu hramul „Învierea Domnului” din parohia Berecuța, protopopiatul Deta a fost oficiată o slujbă de Parastas pentru cei care au adormit în Domnul în deportarea din Bărăgan, dar și pentru cei care s-au întors și între timp s-au mutat la Domnul. Slujba și momentul religios-cultural desfășurat în 5 iunie 2021 în biserica parohială se înscrie în activitățile dedicate Anului comemorativ al celor adormiți în Domnul.

Cu acest prilej alături de părintele paroh au slujit P. On. Părinte Ioan Prisăcean, protopopul Detei, P. Cuv. Părinte Nikon Karicianac de la Mănăstirea „Sf. M. Mc. Gheorghe” din imediata apropiere a parohiei Berecuța și P. C. Părinți Iliia Pavlovici Pătruț (parohia Mașloc), Valentin Bugariu (parohia Birda), Jivoine Maletici (parohia sârbă Denta), Andrei Sebastian Petrescu (parohia Percosova) și Tiberiu Gherasim (parohia Ferendia).

Cuvântul de învățătură ocazional a fost susținut de P. On. Părinte Protopop care a scos în relief suferințele celor deportați în Bărăgan fără a avea vreo vină. Tot în acest context d-na Letiția Avrămuț, originară din Berecuța a redat suferințele familiei prin mărturiile bunicii și mamei.

La final copiii de la Grădinița cu P. N. și Școala Primară din Berecuța însoțiți și pregătiți de prof. Ștefania Cercega și prof. Camelia Cazacincu au interpretat un imn pascal.

Au fost prezenți urmași ai unor deportați din Berecuța, Sângeorge și Birda, precum și mai mulți credincioși.

Ziua eroilor la Lugoj

„Ziua eroilor” a fost sărbătorită de militarii Batalionului 183 Artilerie Mixtă „General Ion Dragalina” prin ceremonii desfășurate la Monumentul „Alfa și Omega” din Piața I. C. Drăgan, la Monumentul Eroilor din Cimitirul Istoric și la statuia închinată Generalului Ioan Dragalina.

Activitățile au debutat cu primirea oficialităților, intonarea imnului de stat al României și oficierea slujbei religioase de pomenire a eroilor neamului. Au urmat discursuri în care a fost marcată semnificația și importanța acestei zile, precum și depuneri de coroane și jerbe de flori (a consemnat **Emanuel Gafița, preot militar al Garnizoanei Lugoj**)

Ziua Eroilor sărbătorită în parohia Mașloc

La praznicul Înălțării Domnului este sărbătorită Ziua Eroilor căzuți pentru libertatea, independența și unitatea poporului român.

Prin grija P. C. Părinte Iliia Pavlovici Pătruț, parohul bisericii ortodoxe din comuna Mașloc și al filiei Remetea Mică a fost pregătită o slujbă de pomenire a eroilor și prinoasele aferente acestei slujbe.

La Sfânta Liturghie oficiată cu acest prilej și slujba Parastasului au participat elevii claselor primare de la Școala Gimnazială din Mașloc însoțiți și pregătiți de prof. Maria Pavlovici Pătruț și prof. Aurora Szigeti. Copiii au pregătit un program artistic compus din recitări poetice și cântece patriotice care au bucurat pe credincioșii prezenți în biserică.

Și cu acest prilej copiii au găsit în biserica parohială care are ca hram și pe Sf. Stelian Paflagonul, ocrotitorul copiilor clipe de rugăciune, educație și filantropie creștină.

La Praznicul Pogorârii Sfântului Duh a fost prezentat în biserica parohială din Birda cel de-al doilea număr pe 2021 al revistei de cultură și religie rurală „Arhanghelul”. Editat de Asociația omonimă din Birda, publicația oferă credincioșilor pe parcursul a 12 pagini câteva rubrici devenite permanente.

Editorialul intitulat „Zi de sărbătoare în parohia Birda” ilustrează în primele două pagini descinderea Înaltpreasfințitului Ioan, Mitropolitul Banatului în a doua Duminică din Postul Mare, în biserica din Birda pentru sfințirea crucii, care a fost mai apoi așezată pe turla bisericii în urma unor lucrări capitale care au vizat turnul clopotniță.

Pagina dedicată „Restituiri”-lor oferă două contribuții, un episod dintr-o experiență în capitala Banatului a prof. Iosif Marius Circa, „Din impresile unui detean, aflat temporar la Timișoara (II)” și un crâmpel de istorie locală „Descoperiri arheologice în comuna Birda” de Adriana Horje.

Conf. univ. dr. Mirela Ioana Dorcescu oferă cititorilor o nouă secvență din studiul „Un mistic-martir: Preotul Ioan Negruțiu” în „Pagini de literatură”.

Rubrica „Documentar” continuă dezvăluirea structurii religioase a operei poetice în „Ioan Alexandru la 20 de ani de la înveșnicire (III)” iscălită de preotul Valentin Bugariu. Copiii din grupa catehetică locală în pagina „Tinere condeie” oferă 3 poezii semnate de eleva Băniaș Daniela.

Revista poate fi găsită la bisericile din Birda și Sângeorge și în format electronic accesând link-ul: <https://ro.scribd.com/document/512450979/Arhanghelul-Nr-2-2021>.

PREOTUL FLORIN MATYAȘ DE LA PAROHIA BEBA VECHĂ A TRECUT LA DOMNUL

Fulgerătoare și prematură a fost trecerea din această lume la cele veșnice a părintelui Florin Matyaș, de la parohia Beba Veche, din protopopiatul Sânnicolau Mare.

Astfel, sâmbătă, 8 mai, în biserica parohiei a fost oficiată Sfânta Liturghie, având în mijlocul bisericii sicriul cu trupul neînsuflit al părintelui Florin, iar mai apoi, în curtea bisericii, Părintele Mitropolit Ioan al Banatului, alături de protopopul locului, părintele Marius Podereu și părintele Marius Sfercoci, inspector eparhial, dimpreună cu un sobor de preoți din cadrul protopopiatului, a oficiat slujba de prohodire după rânduiala din Săptămâna Luminată, în prezența familiei și a unui număr mare de credincioși.

Părintele Florin Matyaș s-a născut la data de 14 aprilie 1976, în orașul Lugoj din părinții Gheorghe Matyaș, inginer de profesie și mama, Violeta Matyaș, profesor. Formarea intelectuală a părinților lui s-a regăsit în formarea de mai târziu a tânărului Florin și a surorii acestuia Otilia.

A urmat cursurile claselor I – VIII în cadrul Școlii gimnaziale nr. 1 din Lugoj, iar cursurile liceale le-a absolvit în cadrul Liceului economic din

Editorial:

Zi de sărbătoare în parohia Birda

Comunitatea bisericească ortodoxă din Birda se află în sărbătoare în anul acesta și în cel viitor. Astfel în 31 martie 1911 s-a hotărât demolarea vechii biserici din lemn și cărămidă, punerea noii pietre de temelie în 16 mai 1911 și terminarea construcției noii biserici în 20 mai 1912 (cf. Bogdan Erușel, *Monografia comunei Birda*, Editura Excelsior Art, Timișoara, 2008, p. 42-43). Așadar în 2021-2022 sărbătorim 110-111 ani de la ridicarea bisericii parohiale cu hramul „Nașterea Măicii Domnului”.

Biserica este pentru comunitate lăcașul sfințit, în care credinciosul este la Sfânta Liturghie și celelalte slujbe împreună cu Dumnezeu și cu sfinții săi prin Mântuitorul Iisus Hristos. De aici și însușirea sfințită a adunării credincioșilor. A doua însușire este de a trece pe creștin de pe pământ la cer, nu individual, ci comunitar. De la începuturile sale – după cum ne spune părintele Florovsky –, creștinismul a existat ca realizare cooperativă, ca o comunitate. Nimeni nu putea fi creștin prin sine însuși, ca individ izolat, ci doar „împreună cu frații”, în unire cu ei (Jean-Claude Larchet, *Biserica, trupul lui Hristos. Tâlcuire și structură istorică*, trad. Matinelă Bojiu, Editura Sophia, București, 2013, p. 15). Cea din urmă însușire a Bisericii este cea învățătoarească sau pedagogică, de a îndruma comunitatea spre practicarea virtuților creștine.

Să vă spun motivul pentru care merg duminica la Biserică? Nu pentru că îmi place totuși acolo, nu pentru că înălțarea acolo creștinii fără niciun reproș, ci fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos a spus către cei ce se adună întru ramblele Său și primesc mesajul Lui: „Cel ce vă ascultă pe voi, pe Mine Mă ascultă” (Luca 10, 16). Iisus Hristos prezent, unat cu toți în Euharistie, este motivul pentru care noi mergem la biserică (Mitropolit Emilianos Timiadeis, *Preot, parohie, Biserica*, trad. Patru Brucanowski, Editura Andreiană, Sibiu, 2015, p. 120).

Virtuțile creștine promovate de Biserică au fost practicate de creștinii de ieri și de astăzi din parohia Birda și filia Sângeorge. Dovadă stau bisericile, casa parohială și capela din cimitir. Din vreme în vreme acestea au fost reparate și înfrumusețate prin jertfa credincioșilor.

Referindu-ne doar la biserică aceasta a fost ridicată în stil baroc, a fost confecționat mobilierul liturgic, a fost pictată de pictorul Filip Matei (1925), iar în anii din urmă a fost schimbate ferestrele și țigle de acceș, a fost introdusă încălzirea centrală. În urmă cu câțiva ani biserica a fost împodobită cu un nou iconostas strălucit de icoane neobizantine și șase ferestre exterioare. Anul acesta cu începere din luna februarie și până în Ajunul Sfințelor Paști s-a lucrat la

localitate, fiind totodată și membru al Ligii Tinerilor Ortodocși din Lugoj, luând parte la nenumărate activități ale acesteia.

În anul 1995, în urma examenului de admitere este declarat admis la Facultatea de Teologie Pastorală, din cadrul Universității de Vest din Timișoara.

După absolvirea facultății în anul 1999, a susținerii examenului de licență și de capacitate preoțească, Consiliul Eparhial al Arhiepiscopiei Timișoarei îl numește preot pe seama parohiei Beba Veche din protopopiatul Sănnicolau Mare. Hirotonia într-un preot a fost făcută de către Înaltpreasfințitul Părinte Timotei al Aradului, la mănăstirea Hodoș-Bodrog, din Arhiepiscopia Aradului.

Timp de 22 ani, cu timp și fără timp, cu dăruire și conștiinciozitate, părintele Florin i-a slujit lui Dumnezeu și credincioșilor în cea mai vestică parohie a Arhiepiscopiei, singura așezare din România care are graniță atât cu Serbia cât și cu Ungaria.

La căpătâiul scriului părintelui, soția Mariana și copiii Luciana și Alexis îngenuncheați de durere au găsit cu greu puterea de a-și șterge lacrimile, rugându-se, deopotrivă, cu preoții slujitori ca sufletul părintelui să fie primit în Împărăția lui Dumnezeu.

În cuvântul de învățătură rostit, Părintele Mitropolit Ioan i-a îmbărbătat pe membrii familiei și pe mulțimea credincioșilor prezenți, îndemnându-i să se roage pentru sufletul părintelui Florin, slujitorul lor de atâta vreme, așa cum părintele a făcut-o de-a lungul slujirii sale pentru cei încredințați lui.

De asemenea, primarul localității, domnul ing. Ioan Bohancan, prezent fiind la slujba de înmormântare, în cuvântul rostit a apreciat relația îndelungată și deosebită de colaborarea pe care a avut-o cu slujitorul altarului bisericii.

Din curtea bisericii, cortegiul funerar s-a îndreptat spre cimitirul de la marginea comunei, acolo unde trupul neînsuflețit al părintelui a fost înhumat.

Veșnică să-i fie pomenirea din neam în neam !

AGENDA ÎNALTPREASFINȚITULUI PĂRINTE MITROPOLIT IOAN AL BANATULUI

2 mai

La miezul nopții de sâmbătă pe duminică a săvârșit slujba Utreniei - Învierea Domnului, la catedrala mitropolitană;

În dimineața zilei a oficiat Sfânta Liturghie la catedrala mitropolitană.

4 mai

A primit pe domnul locotenent-colonel Valeriu-Adrian Jianu, comandantul Batalionului 32 Cercetare Supraveghere "Mircea", din Timișoara.

7 mai

A oficiat Sfânta Liturghie la mănăstirea "Izvorul Miron", Românești, din protopopiatul Făget, unde a săvârșit și slujba de sfințire a apei, după rânduiala din Săptămâna Luminată.

8 mai

A oficiat slujba de prohodire a preotul paroh Florin Matyaș, de la parohia Beba Veche, din protopopiatul Sânnicolau Mare.

9 mai

La invitația Preasfințitului Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, cu ocazia hramului catedralei episcopale a săvârșit Sfânta Liturghie alături de Înaltpreasfințitul Părinte Teodosie, Arhiepiscopul Tomisului, Preasfințitul Părinte Lucian, Episcopul Caransebeșului, Preasfințitul Părinte Nicodim, Episcopul Severinului și Strehaiei, Preasfințitul Părinte Andrei, Episcopul Covasnei și Harghitei, Preasfințitul Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei, Preasfințitul Părinte Visarion, Episcopul Tulcii, Preasfințitul Părinte Gurie, Episcopul Devei și Hunedoarei, Preasfințitul Părinte Siluan, Episcopul românilor ortodocși din Ungaria și Preasfințitul Părinte Nestor Hunedoreanul, Arhiereu-vicar al Episcopiei Devei și Hunedoarei.

10 mai

A primit pe doamna Steliana Stanciu, director economic în cadrul Primăriei Municipiului Timișoara.

11 mai

A primit pe preotul paroh Florin Avram de la parohia Visag, din protopopiatul Lugoj;

A primit pe preotul paroh Iosif Hânda, de la parohia Calea Aradului, din protopopiatul Timișoara I;

A primit pe preotul paroh Cristian Tomescu, de la parohia Timișoara Fabric-Est, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe domnul prof. univ. dr. ing. Marius Moșoarcă, de la Facultatea de Arhitectură și Urbanism din Timișoara;

A primit pe preotul paroh Cristian Preian, de la parohia Uihei, din protopopiatul Sânnicolau Mare

A primit pe părintele conf. univ. dr. Constantin Jinga, Șeful Catedrei de Teologie din cadrul Universității de Vest din Timișoara, dimpreună cu părintele lector univ. dr. Ioan Mihoc, cu părintele lector univ. dr. Marius Florescu, respectiv părintele lector dr. Adrian Covan din cadrul aceleiași facultăți;

A primit pe absolvenții de Teologie Pastorală: Ioan Gaiță, Răzvan Ștefan și Bilan Gabriel din Timișoara.

12 mai

A primit pe stavrofora Filoteia Nistor, stareța mănăstirii Luncani, din protopopiatul Făget;

A primit pe preotul paroh Marius Oroianu, de la parohia Coșteiu, din protopopiatul Lugoj, dimpreună cu preotul Ionuț Furdean, protopopul Oficiului protopopesc Lugoj.

16 mai

A oficiat Sfânta Liturghie la catedrala mitropolitană.

17 mai

A primit pe preotul paroh Florin Băran, de la parohia Șag, din protopopiatul Timișoara I, dimpreună cu domnul Florin Precup, episcopul bisericii;

A primit pe domnul Nicu Viorel, primarul localității Săcălaz.

18 mai

A primit pe preotul paroh Ciprian Ștefoni, de la parohia Izvin, din protopopiatul Timișoara II, dimpreună cu domnul Virgil Miron, episcop parohial, respectiv Traian Șulea, consilier parohial;

A primit pe domnul căpitan Sorin Staicu, Comandantul Comendurii Garnizoanei 18 Cercetare Supraveghere "Decebal", Timișoara.

20 mai

A primit pe domnii: Raicu Viorel, Iancu Ioan, Bostan Maria și Raicu Maria, din localitatea Săcălaz;

A primit pe domnul prof. univ. dr. arh. Ioan Andreescu, de la Facultatea de Urbanism și Arhitectură din Timișoara.

21 mai

A oficiat Sfânta Liturghie în parohia Timișoara Fabric-Est, unde la final a fost așezată piatra de temelie pentru noua biserică parohială.

24 mai

A primit pe domnul colonel Sorin Homeag, comandantul Spitalului Militar Clinic de Urgență "Dr. Victor Popescu", din Timișoara;

A primit pe domnul Bogo Anucin, director general adjunct DGSAPC Timiș;

A primit pe preotul Adrian Coțuț, de la Căminul pentru persoane vârstnice, Ciacova;

A primit pe domnul comisar șef de poliție penitenciară, dr. Georgică Alexeev, directorul Penitenciarului Timișoara;

A primit pe preotul coslujitor Cosmin Drugan, de la parohia Săcălaz, din protopopiatul Timișoara I.

25 mai

A primit pe absolventul de Teologie pastorală Gheorghe Nichi, dimpreună cu soția, din Timișoara;

A primit pe preotul paroh Marius Crăciunescu, de la parohia Clopodia, din protopopiatul Deta.

26 mai

A primit pe tânăra Cristina Fabian, studentă în anul V, la Facultatea de Medicină și Farmacie din Timișoara.

27 mai

A primit pe preotul paroh Ioan Bolbos, de la parohia Fibiș, din protopopiatul Timișoara II;

A primit pe preotul paroh Gheorghe Luminos, de la parohia Silagiu, din protopopiatul Lugoj;

A primit pe preoții Radu Alecu, respectiv Andrei Sîrb de la parohia Săndandrei, din protopopiatul Timișoara I;

A primit pe preotul Bujor Păcurar de la parohia Făget I, respectiv preotul paroh Cristian Farcaș, de la parohia Făget II.

*

1 iunie

De Ziua Internațională a Copilului, a participat în parcul catedralei mitropolitane la o acțiune dedicată copiilor dornici de a explora universul creativ al artei iconografice, manifestare realizată de Arhiepiscopia Timișoarei și Cercul de pictură "Buna Vestire", din Timișoara.

2 iunie

A primit pe preotul lector dr. Cosmin Panțuru, de la Facultatea de Teologie din Timișoara, dimpreună cu studenții teologi din anul IV, Budai Sorin și Șimon Alina;

A primit pe preotul paroh Ciprian Goguț, de la parohia Iecea Mare, din protopopiatul Sânnicolau Mare, împreună cu protopopul locului, preotul Marius Podereu;
A primit pe preotul paroh Radu Ilie, de la parohia Cerna, din protopopiatul Deta;
A primit pe preacuviosul părinte lector dr. Rafael Povîrnaru, de la Facultatea de Teologie, din Timișoara.

3 iunie

A primit pe doamna dr. Cristina Valea, din Timișoara;
A primit pe domnul Bogo Anucin, director adjunct DGASPC Timiș;
A primit pe domnul ing. Adrian Buzatu, Șef Birou Reclamații, Sesizări și Evenimente, Poliția Locală Timișoara;
A primit pe preotul pensionar Ioan Drăgănescu, de la parohia Timișoara Fratelia, din protopopiatul Timișoara I;
A primit pe absolventul de Teologie pastorală, Dănuț-Vasile Tomescu, din localitatea Homojdia;
A primit pe domnul Andrei Sorin, profesor de religie la Școala Gimnazială din Stămora Română;
A primit pe domnul Ben-Oni Ardelean, deputat de Timiș în Parlamentul României.

6 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie la parohia Iecea Mare, din protopopiatul Sânnicolau Mare, unde a fost sfințită pictura și binecuvântate lucrările ample de renovare efectuate la biserică și casa parohială. La finalul slujbei preotul paroh Ciprian Iancu-Goguț a fost hirotesit întru iconom;

În după-amiaza zilei, în parohia Dudeștii Noi, a participat la punerea pietrei de temelie, la noua biserică parohială, în prezența autorităților locale și județene și a unui număr mare de credincioși.

7 iunie

A primit pe preotul paroh Marius Ioana, de la Biserica Studenților din Timișoara;
A primit pe preotul paroh Gheorghe Cucu, de la parohia Checea Română, din protopopiatul Timișoara I;
A primit pe preotul paroh Traian Birăescu, de la parohia Lugoj Dealul Viilor, din protopopiatul Lugoj;
A primit pe domnul căpitan Sorin Staicu, comandantul comendurii Garnizoanei 18 Infanterie Banat - Cercetare, Supraveghere "Decebal".

8 iunie

A primit pe preotul paroh Ioan Sălvan, de la parohia Giarmata, protopopiatul Timișoara II, împreună cu preotul coslujitor Mihai Venter;
A primit pe domnul dr. Flavius Cionca, directorul Direcției de Sănătate Publică Timiș;
A primit pe domnul ing. Horațiu Simion, de la Direcția de Drumuri și Poduri Timișoara.

10 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie la catedrala mitropolitană, unde la final pe esplanada centrală a catedralei a săvârșit slujba de pomenire pentru eroii neamului românesc, în prezența autorităților locale și județene;
În după-amiaza zilei a binecuvântat lucrările de construcție a noii capele mortuare din parohia Șandra, protopopiatul Sânnicolau Mare.

13 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie în biserica parohiei Fibiș, din protopopiatul Timișoara II, unde la finalul slujbei a binecuvântat lucrările de construcție de la noua capela mortuară, construită în cimitirul parohial.

14 iunie

A prezidat Conferința preoțească desfășurată în biserica cu hramul "Adormirea Maicii Domnului", din Lugoj, în prezența preoților din protopopiatele Lugoj și Făget, în cadrul Anului omagial al pastorației românilor din afara României și Anului comemorativ al celor adormiți în Domnul; valoarea liturgică și culturală a cimitirelor. În finalul conferinței, Înaltpreasfințitul Părintele Mitropolit Ioan a oferit, din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Diploma Omagială preacucernicului părinte dr. Emanuel Gafița, de la Batalionul 183 Artilerie din Lugoj, în semn de prețuire și recunoștință pentru merite deosebite în promovarea și susținerea valorilor creștine, a familiei și a filantropiei. De asemenea, Chiriarhul a hirotesit întru iconom stavrofor pe preacucernicii părinți protopopi, Ionuț-Viorel Furdean, respectiv Dorin-Ioan Covaci, de la protopopiatele Lugoj și Făget.

18 iunie

La invitația Asociației foștilor deportați în Bărăgan, Părintele Mitropolit Ioan a oficiat o slujbă de pomenire, pentru cei ce au trecut la Domnul, în urma deportărilor în Bărăgan, eveniment desfășurat la Muzeul Satului Bănățean, din Timișoara. La manifestările religioase și cultural-științifice au participat membrii asociației, foști deținuți politic, profesori universitari, scriitori, oameni de cultură, autorități locale și județene.

20 iunie

Cu ocazia praznicului Rusaliilor a oficiat Sfânta Liturghie la catedrala mitropolitană.

21 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie la biserica parohiei Sânaandrei Colonie.

23 iunie

A primit pe domnul lect. dr. Daniel Lemeni, de la Facultatea de Teologie din Timișoara;

A primit pe preotul paroh Răzvan Marinescu, de la parohia Sacoșu Mare, din protopopiatul Lugoj;

A primit pe preotul paroh Sebastian Petrescu de la parohia Percosova, protopopiatul Deta;

A primit pe preotul paroh Ionuț Mania de la parohia Liebling, protopopiatul Deta;

A primit pe preotul paroh Ioan Jurji de la parohia Becicherecu Mic, protopopiatul Timișoara I;

În după-amiaza zilei a efectuat un transport de echipamente medicale (cadre de deplasare, cărucioare, fotolii rulante, paturi electrice și paturi obișnuite de îngrijire), la Spitalul de Psihiatrie din Gătaia și Jebel, precum și la Spitalul orășenesc Sânnicolau Mare.

24 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie la mănăstirea Morisena – Cenad, din protopopiatul Sânnicolau Mare.

27 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie la parohia Timișoara Fratelia, din protopopiatul Timișoara I, unde a hirotonit întru preot pe seama parohiei, pe arhidiaconul Timotei Anișorac, consilier pe probleme de patrimoniu și construcții bisericești la Centrul Eparhial;

În după-amiaza zilei a participat la slujba Vecerniei la parohia Balinț, din protopopiatul Lugoj, hirotesind întru duhovnic pe preotul paroh Pavel Ioan Emanuel.

28 iunie

A primit pe preotul paroh Petru Pereș, cu soția, de la parohia Gruni, din protopopiatul Lugoj;

A primit pe preotul Zaharia Pereș, conducătorul oficiului protopopesc Timișoara I;

A primit o delegație a studenților Facultății de Teologie din Timișoara, cu invitația de a participa la cursul festiv, ce se va desfășura pe data de 8 iulie a.c.

A primit pe preotul paroh Ioan Jurji, de la parohia Becicherecu Mic, protopopiatul Timișoara I.

29 iunie

A oficiat Sfânta Liturghie la parohia Pietroasa, din protopopiatul Făget, unde a binecuvântat lucrările de renovare desfășurate la biserica parohială, hirotesind întru iconom stavrofor, pe preotul paroh Călin-Beniamin Lazăr.

30 iunie

A prezidat ședința Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Aradului.

A consemnat preot MARIUS SFERCOCI
Inspector eparhial